

150 RSD BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 1.70 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF

VREME

Formiranje vlade
Za sreću je potrebno
troje plus jedan

14. jun 2012.

broj 1119

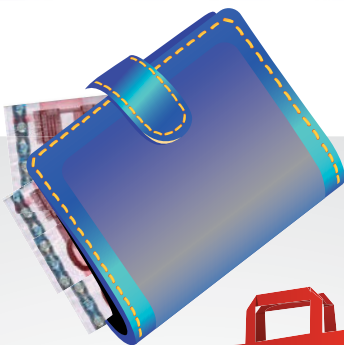
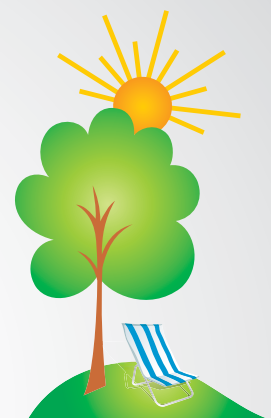
A close-up portrait of Ljubiša Ristić, an older man with grey hair and a mustache, wearing a white t-shirt. He is looking slightly to the left with a serious expression. The background is blurred, showing some greenery and a building.

INTERVJU: LJUBIŠA RISTIĆ
PROKLET BIO
IZDAJICA
SVOJE DOMOVINE

Obrazovanje za XXI vek ► Edukacija u predškolskim ustanovama

UBB KREDITI

- **Gotovinski**
- **Potrošački**
- **Refinansiranje**
- **Kupovina automobila**
- **Medicinske usluge**

UBB
UNIVERZAL BANKA A.D.
BEOGRAD

INFORMACIJE
0800 10 20 12
(besplatan poziv)

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto@vreme.com),
Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević,
Sonja Čirić, Zora Drčelić, Jovan Dulović,
Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević,
Nebojša Grujić (kultura@vreme.com),
Andrej Ivanji (svet@vreme.com),
Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,
Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,
Jasmina Lazić (medjuvreme@vreme.com),
Zoran Majdin, Radmilo Marković,
Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković, Milan Milošević,
Tamara Nikčević, Teofil Pančić,
Saša Rakezić (strip@vreme.com),
Mirko Rudić, Tamara Skrozza,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić,
Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com)
Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović,
Tanja Stanković, Vladimir Stankovski,
Slobodan Tasić; korektori: Ana Čuk, Marija
Halupka, Stanica Milošević;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković,
Ivana Smolović; daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

http://www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

(prodaja@vreme.com)

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

(marketing@vreme.com)

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Ivica Dačić

10 Formiranje Vlade, četvrta nedelja:

Za sreću je potrebno troje plus jedan

14 Inauguracije u regionu: Protokoli i njihove poruke

16 Alternativa kao politika:

Uloga odmerenosti u opštoj kakofoniji

19 Trupni portret: Kazna za komplet glavu

20 Naš čovek u Njujorku:

Slučaj Jeremić i laviranti srpske politike

22 Organizovani kriminal u regionu:

Naser Keljendi i svi njegovi prijatelji

28 Napadi na advokate: Branioci bez zaštite

28 Privatni penzioni fondovi: Mislite na duge staze

32 Nuspojave: O pošasti iskrenosti

33 Obrazovanje za XXI vek:

Mali genijalci, mala matura

41 Lisica i ždral: Nedogođena govoranca

42 Ljudi i vreme

SVEDOK VREMENA

44 Intervju: Ljubiša Ristić, reditelj

KULTURA

56 Pozorište: Slučaj Kokan Mladenović

59 TV Manijak: Treći srpski ustanak

SVET

60 Bitka za evro: Ko je sledeći

64 Program Vladimira Putina:

Rusija i svet koji se menja

68 Portret savremenika: Kraljica Elizabeta II

MOZAIK

71 Kultura sećanja:

Kako smo popušili domaće cigarete

75 Muški život: Brak (deca)

76 Reagovanje: O ideolozima i šarlatanima

78 Vreme uživanja: Sreća

Trebalo je da administracija američkog predsednika upre prstom u Keljendija da bi se o njemu govorilo kao o najmoćnijem trgovcu narkoticima u ovom delu sveta. Do tog trenutka on je bio preduzetnik sa nekim nejasnoćama u karijeri

Piše: Slobodan Georgijev

Posle Irske, Grčke i Portugala i Španija se obratila za pomoć Evropskoj uniji. Za sanaciju ugroženih španskih banaka EU je odobrila 100 milijardi evra. Sličan scenario prethodi Kipru, a Italija ne uspeva da se izbori sa ogromnim dugovima i nalazi se u recesiji

Piše: Andrej Ivanji

Otkako postoji, tržište cigareta na Balkanu razvijalo se u tridesetogodišnjem taktu: tridesetih godina prošlog veka započeto je sa industrijskom

proizvodnjom, šezdesetih je procvetalo, devedesetih ga je požnjeo organizovani kriminal: takt još nije otkucio, a tržištem cigareta ovladale su multinacionalne kompanije

Piše: Zoran Majdin

Na naslovnoj strani: Ljubiša Ristić
Foto: Milovan Milenković

Sto sela, sto običaja. Čovek obučen u žut kostim predstavlja Đavola i preskače bebe koje na taj način postaju zaštićene od uroka. Tako bar veruju u mestu u mestu Kastiljo de Mursija, u južnoj Španiji gde se ritual preskakanja dece praktikuje vekovima.

foto:

Rikardo Ordonez / Reuters

14/6/12 - 20/6/12

prognoza vremena

13/06/12
<http://www.meteos.rs>

min°C	max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	16 25	14 26	16 28	17 31	19 32	20 33	21 34	
Vojvodina	14 24	12 25	14 27	15 30	16 32	18 33	19 33	
centralna i južna Srbija	14 27	12 27	12 29	14 32	16 33	18 34	19 35	

Prva tri dana povoljna biometeorološka, a od nedelje nepovoljna uz vrućine pa je neophodno izbegavanje aktivnosti na otvorenom u najtoplijem delu dana i adekvatna zaštita od sunca.

broj nedelje

1000

Više od hiljadu maloletnika u Srbiji godišnje bude smešteno u bolnicu zbog nekog duševnog poremećaja.

WWW.TROUBLEMAKER.RS

TROUBLEMAKER production

Štandovi Eventi Marketing Produkcija

foto: Dragan Todorović

HRONIKA

Zabranjen "Obraz"

Ultrasdesničarska organizacija "Otačastveni pokret Obraz" zabranjena je u utorak 12. juna, odlukom Ustavnog suda Srbije u Beogradu. Ustavni sud smatra da su, na osnovu dokaza koji su predloženi u ovom slučaju, ispunjeni svi kriterijumi za zabranu rada "Obraza" i da mera zabrane rada predstavlja zaštitu osnovnih sloboda i prava građana.

Da podsetimo, Republičko tužilaštvo podnelo je zahtev za ukidanje organizacije "Obraz" i udruženja građana "1389" još u septembru 2009. godine, navodeći njihova brojna krivična dela, kao što su nasilno rušenje ustavnog poretka, kršenje zajamčenih manjinskih i ljudskih prava, izazivanje rasne, nacionalne i verske mržnje i netrpeljivosti.

Tužilaštvo je zahtevalo da se "Obraz" izbriše iz Registra udruženja građana, kao i da se proglase nelegalnim sve buduće organizacije koje bi održavale kontinuitet ove organizacije kroz svoje aktivnosti, dok je zahtev za zabranu delovanja "1389" povučen krajem 2009. godine, nakon što su promenili naziv u "Pokret 1389". Pre "Obraza", Ustavni sud Srbije je prošle godine u junu zabranio delovanje ultrasdesničarske organizacije "Nacionalni stroj".

Ovu odluku Ustavnog suda podržao je zaštitnik građana Saša Janković, dodajući da ovim nije rešen problem ekstremizma u društvu i da se mora dodatno raditi na obrazovanju mladih i poboljšanju uslova života, kako bi se suzbio ovaj problem.

"Ne treba misliti da je tom zabranom rešen problem ekstremizma. Potrebne su intenzivnije mere u oblasti kulture, obrazovanja, sporta ali i ekonomije, u protivnom ekstremizam će se povećavati", izjavio je Janković za agenciju Beta.

Još 2005. godine MUP Srbije je označio "Obraz" kao klerofašističku organizaciju. Vođa ove organizacije Mladen Obradović osuđen je na dve godine zatvora u aprilu 2011. godine, zbog pozivanja na nasilje, širenje mržnje i organizovanje nereda tokom Parade ponosa koja je održana u Beogradu. Za vreme Parade povređeno je više od 140 ljudi i naneta velika materijalna šteta. Podsećamo na neke od incidenata u kojima su učestvovali aktivisti "Obraza": članovi "Obraza" patrolirali centrom Beograda povodom najave "Ulične konferencije" LGBT grupe (maj, 2008); tokom održavanja "Beograd Kvir festivala" u klubu "Reks" članovi "Obraza" i "1389" fizički napali učesnike (septembar, 2008); članovi "Obraza" sa navijačima FK "Crvena zvezda" ometali vernike "Hristove pentokostne crkve Sveta trojica" u podeli božićnih paketića (januar, 2009); članovi "Obraza" i "1389" zajedno sa navijačkom grupom "Firma" izazvali eksplozije ispred gradske kuće u Novom Sadu i sedišta LDP-a (februar, 2009); na beogradskom Trgu Republike članovi "Obraza" i "1389" pojavili se na skupu "Žena u crnom" povodom obeležavanja godišnjice stradanja u Srebrenici (jul, 2009).

Đ.B.

► novogovor

Klimaks

Koliko se sećam, više od pola veka unazad, nema dana kad se nije događalo ništa. A čega god se setim, bilo je u klimaksu, na vrhuncu zbivanja, još tamo negde od 1957. i Sputnjika.

Što se reči same tiče, ona jednostavno znači „lestvice“, „prečaga lestvica“, „stepenište“, i to bi moglo biti utešno da se radi o merdevinama uz koje se čovek samo uspinje. Što se neizbežnog silaska s životne lestvice tiče, važi eudajmonistička uteha: ako je bol jak, kratko traje, a ako je dugo-trajan, onda je – podnošljiv. Kao život.

Rečnici još kažu da je to tačka vrhunca, navršenje, tačka preokreta u dramskoj radnji, ali i trenutak u kom neka biološka zajednica postiže potpunu ravnotežu, govornički potupak nizanja pojmova sve jačeg značenja ili važnosti... U tom značenju pojavljuje se, u engleskom, krajem XVI stoleća da bi do Francuske revolucije 1789. prošla evoluciju značenja od „niza postupaka za postizanje cilja“ i „uspinjanja“ do „vrhunca“; u značenju vrhunca seksualnog uzbuđenja javlja se 1880. i sve do globalne seksualne revolucije u stručnim tekstovima koristi se umesto „neprirodne“ reči orgazam.

U novogovoru klimaks je – u smislu da smo na vrhuncu ali ne i da svršavamo – trajno stanje što se politike i političarske borbe za opstanak tiče. Naspram tom permanentnom, Ršum bi rekao „usponu vrtovima“, preti nam se krizom, koja se uglavnom i proizvoljno tumači kao loše zbivanje koje vodi nestabilnosti i opasnoj situaciji za pojedinca, grupu, zajednicu ili društvo u celini. Problem za tu vrstu novogovora predstavlja činjenica da je kriza je sinonim za izazov jer može se reći da je život samo produžena kriza. Glamurozna imena raznih kriza – ustavna, državna, smrtonosna, ekološka, energetska, naftna, revolucionarna, ratna, pa čak i kriza srednjih godina – u novogovoru služe samo za zastrašivanje i hipnozu podanika.

U starogrčkom *krise* znači odvajanje, moć razlikovanja, priliku, izbor, prosuđivanje, raspravu i, najzad, odluku.

Još jednostavnije, kineska reč za krizu piše se sa dva znaka: jedan znači „opasnost“ a drugi „moćnost“. Ali to smo već pisali.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

Donesi svoju spravu

Jeste li ikada čuli za BYOD? Bring your own device ili srpski rečeno "donesi svoju spravu" je novi poslovni koncept u Americi. Ideja je da zaposleni donose svoje laptope ili tablete na posao i koriste ih kao da su službeni računari. To znači da im kompanija ugrađuje softver koji omogućuje pristup poslovnom serveru. Prednosti ovakvog rada su u tome što zaposleni uglavnom koristi spravu koja mu odgovara, ne mora da se ubeđuje sa IT sektorom šta treba da mu kupe i zašto, a zahvaljujući ovom pristupu može da radi i od kuće. Ako ima dovoljno brz internet, što danas nije problem.

BYOD ili po našem DSS stidljivo se pojavio početkom prošle decenije i to preko mobilnih telefona. Tada su aparati postali dovoljno pristupačni da je svako mogao da ih kupi bez a da se ne baca u prevelik trošak. Istog trenutka službeni aparat, a takav je obično najprostiji i najjeftiniji, prevaziđen je. Svako je hteo nešto bolje, ali to bolje morao je sam da finansira. Onda su se pojavili ajfoni i androidi, preskupi za firme, ali neizbežni za zaposlene.

Logično, sledeći korak bili su tableti. Opet su ih firme nerado kupovale, ali nisu imale ništa protiv da zaposleni koriste svoje, pod određenim uslovima. Mnogi su našli da im je rad sa tabletom komforniji i bili su spremni da ulože nešto novca u taj komfor. Uostalom, malo koja kompanija vam obezbeđuje garderobu za rad, pa ako vam nije teško da na odeću potrošite silne pare verujući da vas bolje prikazuje na poslu, zašto nešto od toga ne biste uložili u sopstveni alat?

Pokret ili princip, zovite ga kako hoćete, sada već uzima maha otvarajući nekoliko pitanja.

Najpre, kompanije moraju da se opredele da li će biti orijentisane u tom pravcu. To podrazumeva nabavku odgovarajućeg softvera koji obavezno podržava sve popularne platforme, kao i unapređenje sistema za zaštitu i kontrolu onoga što zaposleni rade na svojim spravama.

Drugo, a za zaposlene veoma bitno, jeste da li kompanija podržava BYOD ili ga nameće, to jest da li je to pitanje vašeg izbora ili se očekuje da kupite sopstveni računar, baš kao što vam umesto službenog mobilnog telefona neki daju samo karticu sa brojem, a za aparat se izvolite snaći.

Treće, mnogima najvažnije, je da li se time definitivno briše razlika između vašeg radnog i slobodnog vremena, ako ovo drugo uopšte postoji. Recimo, moj radni dan počinje onoga trenutka kada uključim računar, a uključujem ga čim se probudim. Ako vam to zvuči nenormalno, šta da kažem za mobilni telefon koji ne isključujem nikada, a pravi mi više problema u slobodno vreme od računara? Dakle, sa BYOD principom vi svoju "kancelariju" nosite svuda sa sobom, pa i na odmor. Teza koju sam pronašao u komentarima na ovu gnusnu pojavu bila je da ako vaša firma može sedam dana bez vas, onda joj možda nije ni potrebni. U vreme kada je teško naći i zadržati posao, ovo zvuči zastrašujuće za one koji ne umeju da balansiraju između posla i privatnog života.

Kako bilo, BYOD je još jedna skraćenica koju morate znati kada tražite posao. I dobro je dok možete da birate.

Pogodak izdaleka

foto: A. Anđić

morao da napusti zemlju. Priroda posla omogućava mu da naizmenično mesec dana provodi kod kuće, u Srbiji, a mesec dana u Brazilu. Kada ima priliku, redovno prati srpske medije. Uspešne procene koje je Miloš poslao nastale su i zahvaljujući internoj kladionici koju je organizovao sa svojim prijateljima i bratom. Na osnovu razgovara sa njima, ali i komentara ljudi koje je pratio na saj-

U kladionici koju je uoči republičkih izbora organizovao nedeljnik "Vreme" učestvovalo je više od 70 čitalaca koji su pokušali da daju najpribližniju procenu izbornih rezultata kako na parlamentarnim tako i na predsedničkim izborima. Najbolju prognozu je dao čitalac Miloš Marković. On je kao najbolji prognozer izbora u 2012. osvojio laptop.

Miloševa tačna predviđanja izbornih rezultata u Srbiji stigla su sa naftne bušotine negde u okolini Rio de Žaneira, oko 200 kilometara udaljene od obale.

Nakon što je diplomirao na Rudarsko-geološkom fakultetu, pobednik izborne kladionice "Vremena" zaposlio se u naftnoj kompaniji. Prvih nekoliko godina proveo je radeći u Libiji, ali je zbog političkih dešavanja

tovima srpskih medija, uspeo je da navede najtačniju prognozu. Nije mogao da glasa, zbog odsustva iz zemlje, ni u prvom ni u drugom krugu, ali je na osnovu raspoloženja ljudi, kako kaže, shvatio kako će izgledati rezultati izbora 2012. godine. "Redovno se informišem, uglavnom na veb-sajtovima. Pomoću medija uspevam da dobijem približno realnu sliku stanja u zemlji. Imam mali ritual, da uvek pre puta kupim "Vreme". Kako bih mogao da ga čitam za vreme leta, ali i dok nisam u Srbiji." Posao kojim se bavi može Milošu da nametne još premeštaja. "Može da se desi da odem sledeći put u Švajcarsku ili Tanzaniju", kaže kroz smeh, ali svakako će probati da ostane u toku.

S. ZRNIĆ

lgbt
SOS

(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

Premинуo Teofilo Stivenzon

U utorak je preminuo najuspešniji amaterski bokser u istoriji. Legendarni Teofilo Stivenzon, kubanski bokser u teškoj kategoriji, osvajač tri zlatne olimpijske medalje, umro je u 60. godini od srčanog udara. "Pirolo", kako su ga zvali u domovini, nije bio poznat samo po sjajnoj veštini, odličnom radu nogu i razornoj desnoj ruci, već i po džentlmenском i dostojanstvenom ponašanju pravog sportiste. Rođen je 29. marta u provinciji Las Tunas na istoku Kube. Još kao dečak pokazivao je sklonost ka boksu, a prvi put je ušao u ring sa 14 godina. Samo dve godine kasnije postao je prvak Centralne Amerike i Kariba najavivši blistavu karijeru. Pravi Stivenzonov uspon počeo je na Olimpijskim igrama u Minhenu 1972, kada je superiorno osvojio zlatnu medalju

– narednih 14 godina svet je imao samo jednog vladara u teškoj kategoriji. Titulu olimpijskog pobednika odbranio je četiri godine kasnije u Montrealu, a treći put na Igrama u Moskvi 1980. Šansu da osvoji i četvrto olimpijsko zlato uskratila mu je politika – komunističke zemlje, među njima i Kuba, bojkotovale su Olimpijske igre u Los Angelesu 1984. godine. Svetska prvenstva u tom periodu odvijala su se po istom scenariju. Prvu titulu svetskog prvaka legendarni Kubanac osvojio je 1974. u Havani. Četiri godine kasnije svoju supremaciju potvrdio je u Beogradu, a ljubitelji boksa u Jugoslaviji zapamtili su da je tada u finalu savladao Subotičanina Dragomira Vujkovića. Treću titulu prvaka sveta Stivenzon je osvojio 1982. godine.

foto: Reuters

Karijeru je završio 1988, pošto je Kuba odlučila da "preskoči" Igre u Seulu.

U januaru ove godine proveo je 15 dana na odeljenju intenzivne nege kada mu je otkriven tromb u arteriji blizu srca. Iz bolnice je izašao početkom februara i bio je iznenađen medijskim navodima o njegovom jako lošem stanju.

"Zvali su me ljudi iz cele Kube, iz svih krajeva sveta, čak iz

Majamija", rekao je tada. Osim po izuzetnoj sportskoj karijeri, Stivenzon je ostao upamćen i po tome što je posle Olimpijskih igara u Montrealu odbio ponudu "tešku pet miliona dolara", koja je predviđala njegov prelazak u profesionalce i meč sa legendarnim Mohamedom Alijem.

Odgovorio je: "Šta su milioni dolara u poređenju sa ljubavlju osam miliona Kubanaca." R. V.

LJUBAV NA PRVI POGLED

Ponuda važi dok ima telefona. Ugovorna obaveza 24 meseca.

**Sony Ericsson
Xperia™ mini**
1 din uz Mix Net L

LG Optimus 2X
1 din uz Mix Net XL

HTC Explorer
1 din uz Mix Net M

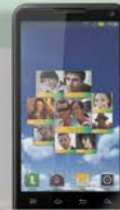
LG Optimus Hub
1 din uz Mix 1250

Samsung Galaxy S II
1 din uz Mix Net XXL

Motorola Motoluxe
1 din uz Mix Net XL

postpaid

Nova mts: ponuda telefona!

Kada tragate za onim što želite, već na prvi pogled znaćete da je to ono pravo.

Svako može da pronađe svoju posebnu ponudu!

imate prijatelje!

www.mts.telekom.rs

Korisnički servis 064/789

<https://webshop.telekom.rs/>

mts

► zoom

piše: Dragoljub Žarković

Ivica Dačić: Čiji si ti, mali, ili kako je žaba odlučila da proguta vola i zašto bi ova basna u Srbiji bila mogućna

Dačić se pravi važnijim nego što jeste. Ponekad izgleda smešno, drugi put smrtno ozbiljno. Svi mu se udvaraju i on to voli. Već drugi put. Sam pominje kako je odlučio da bude evropejac onomad, pre četiri godine, i da nema ništa protiv da to bude ponovo, kad je već Hilari Klinton zvala Nikolića, mada Dačić nije hteo da nam kaže da je to ritual u rutini državne sekretarke kojoj je u agendi za to jutro pisalo: "Javi se Bilu, potom fitnes, onda Nikoliću."

Rukoljub:

Ukus Tomine rakije

BOŽE MI OPROSTI, ali je meni inauguracioni govor Tome Nikolića, novoizabranog predsednika Srbije, ličio na izbor za "Mis sveta". Mir među ljudima i u tom pravcu. Najviši gost mu je bio evropski birokrata, istina višeg formata, a služila se i "tomovača", kako čujem neka rakija koju sam peče, što je u redu kad pozove društvo kući, ali se to na vrhunskom državnom prijemu ne služi bez atesta, akcije, pa i tendera.

Dobro, pretpostavljam da Nikolić nije sopstvenim gostima prodavao sopstvenu rakiju, pa primedba o nedostatku tendera otpada, recimo da je to zanimljiv detalj iz usiljene biografije "šumadijskog domaćina" koji s jeseni, dok nije bio na vlasti, nije imao šta preče da radi, posebno kad je Šešelj dopao Haga, nego da od džibre ispeca šljivovicu.

Sad bi to mogao da postane nacionalni brend. Čujem da su gosti na prijemu sve coktali kad probaju tu rakiju. "Domaćine, rakija ti sedam jezika govori", rekao je jedan a onda isprao usta viskijem, jer tamo se skuplja takav svet.

Ali, ruku na srce, Tomislav Nikolić je izgledao bolje od njih. Skroman, sveden, sa suprugom kraj sebe – to je inovacija posle ustoličenja Slobodana Miloševića, onomad kad su ih gađali cipelama – a gospođa Nikolić je napravila dubok naklon da poljubi ruku patrijarhu Irineju. Kakva idila!

I koliko je sve to slavno inaugurisanje trajalo? Trajalo je dok Ivici Dačiću nisu dali mikrofona. Nije ovaj put pevao "Miljacku" nego se politički izrazio. Ponaša se kao da je žaba rešila da proguta vola. Ova zoološka metafora, zgodna zbog žablje bezubosti i malenkosti

suočene s veličinom vola, mogućna je zato što nekima izgleda da mogu da založe ono što kupuju da bi kupili to što su založili.

Kad odbijemo glasove PUPS-a i Jedinstvene Srbije, Dačić koji se pravi važnijim nego što jeste, ima 22 mandata u parlamentu Srbije, tek jedan više od Vojislava Koštunice, koji je sam išao na izbore. Sad nam se SPS predstavlja kao "očekivana sila koja se pojavljuje iz istorije i rešava stvar", što nije netačno, ali ne krivite Dačića zbog toga.

Beogradski primer:

Krkobabići i ostatak

TA DOZA PRAGMATIZMA koju Dačić oličava deluje u Srbiji kao glas razuma. Nekako se dogodilo da su u njegovoj ruci i nož i pogača, dok mu se Dragan Đilas, uplašen za sudbinu ubedljive pobede na izborima za Beograd, nije umešao.

Demokratska stranka i Partija ujedinjenih penzionera Srbije, drugi po veličini sastavni deo SPS-ove koalicije, potpisale su koalicioni sporazum u gradu, u kome su se saglasile oko nastavka socijalne politike, a pre svega povećanju pomoći najstarijim sugrađanima i povećanju broja korisnika te pomoći.

Te stranke su se usaglasile da svi penzioneri koji imaju primanja ne veća od 20.000 dinara u narednom četvorogodišnjem mandatu dobiju nadoknadu u istom iznosu, koja bi im bila isplaćivana u četiri rate u toku godine, rečeno je uoči početka konstitutivne sednice gradskog parlamenta. Sporazum predviđa i da se, u okviru koncepta razvoja socijalnog preduzetništva, u naredne četiri godine zaposli jedan odsto, odnosno 17.000 građana sa invaliditetom, izbeglica, starijih od 40 godina i drugih marginalizovanih grupa.

Krkobabić, mlađi, saopštio je i da će PUPS u gradskom

foto: Reuters

parlamentu imati samostalnu odborničku grupu, koju će činiti četiri odbornika te stranke. Tako sada Đilas fali još dva glasa da obezbedi gradonačelničku funkciju, a recept je primenjiv i na republičku vladu, pa ovo može da deluje otrežnjujuće i na Dačića koji je počeo da zateže oko koalicionog sporazuma. Malo SPO-a, Maje Gojković, Krkobabića obaška, ne bih isključio ni Velju Ilića, plus slobodni mandati poslanika, i eto ti vlade u kojoj Dačića nema – pa nek se posle žali gde treba.

Kakva bi to vlada bila? Očajna, odmah da vam kažem šta mislim o tome. SPS je partija, gle apsurdna, koja najbolje odslikava novi evropski trend socijalne odgovornosti protiv liberalnog kapitala, a protiv kapitala nema ništa protiv, i kao takva bila bi odličan korektiv u nemogućoj misiji oporavka srpskog društva i privrede. Ali, sve to može da poništi Dačićevo igranje na žici. Nije to baš sve ili ništa, ali jeste maksimizacija zahteva, uz upotrebu teške artiljerije, mada su, rekao bih, to više dimne bombe nego neki projektil napunjen eksplozivom.

Dačić se pravi važnijim nego što jeste. Ponekad izgleda smešno, drugi put smrtno ozbiljno. Svi mu se udvaraju i on to voli. Već drugi put. Sam pominje kako je odlučio da bude evropejac onomad, pre četiri godine, i da nema ništa protiv da to bude ponovo, kad je već Hilari Klinton zvala Nikolića, mada Dačić nije hteo da nam kaže da je to ritual u rutini državne sekretarke kojoj je u agendi za to jutro pisalo: “Javi se Bilu, potom fitnes, onda Nikoliću.”

Mera za meru: Samo polako...

I to što se pravi važan ne stoji mu loše. Isturio je Dušana Bajatovića kao gurua srpske razvojne šanse. Meni se Bajatović

dopada. Pun je ideja kako da se razvijemo uz minimum štednje i jedini je koji zrači nekom vrstom optimizma. Mislim da bi najbolja kombinacija bila spojiti Đilasa i Bajatovića u nekoj budućoj vladi, ali Tadić i Dačić teško će to da prihvate, a još teže Đilas i Bajatović. Prvi ima velike šanse za nešto veće nego što je žrtvovanje u ovom trenutku, a drugi će biti srpski Šreder onog trenutka kad počne da se gradi “Južni tok”.

Sposobnost neke vlade i sposobnost političke elite da upravlja društvom, meri se, u suštini, spremnošću da se shvate promene u okruženju i da se aktivno traga za adekvatnim rešenjima. U tom smislu važniji je program nove vlade nego kadrovska rešenja, mada nas život uči da je to usko povezano.

Ovde, međutim, još nema jasnih naznaka o minimumu konsenzusa na kome će se uspostaviti koalicioni savez koji će formirati vladu, a kamoli da su na pomolu kadrovska rešenja, pogotovo program vlade. No, to ne mora biti loše. Tu je Dačić, ponovo u pravu. Toliko je često u pravu da to postaje već iritantno. Ako Srbija nema pametnijeg od njega, za koga se stalno pitamo “Čiji si ti, mali?”, onda nek on bude premijer.

Ja bih čak savetovao, isto ono što Dačić govori, svakom ko bude u neprilici da formira vladu da ne podleže politikantskim pritiscima kako to mora da uradi koliko u ponedeljak. Mnogo je pametnije da se pre sastavljanja programa konsultuje širok krug eksperata i ljudi iz različitih oblasti prakse, uključujući tu i strane eksperte.

Lako je Fiskalnom savetu da predlaže to što predlaže. Oni neće ići na izbore, a za eventualni kolaps privrede uvek mogu da se izgovore na udžbenike od kojih su neke i sami pisali.

Za sreću je potrebno troje plus jedan

Posle sastanka u Krunskoj 69, Tadić i Dačić su kazali da su dogovoreni “program i principi”. Nisu mogli da objave da imaju parlamentarnu većinu. Tadić je rekao da će se “ko je treći ili četvrti partner” znati vrlo brzo. Pregovori se nastavljaju

O d kalkulacije da li će se Tadić i Dačić dogovoriti u epizodi “biti ili ne biti za Mladana Dinkića” ili je to samo novi Dačićev manevar posle puta u Moskvu, za razumevanje ambijenta u kome se pregovara o vladi mnogo zanimljivijom čini se prepiska Dragana Đilasa i Mirka Cvetkovića, o smanjenju akciza na gorivo za gradski saobraćaj u Beogradu. Jer se iz nje da naslutiti kako bi se sutra, bude li Tadićeve vlade, zamenik DS-a “dopisivao” sa svojim predsednikom stranke na gradonačelnik – premijer platformi. Ukratko, Dragan Đilas je (tehničkog) premijera Cvetkovića pismeno obavestio da će Gradsko saobraćajno preduzeće “Beograd” morati da podigne

cene prevoza za više od 20 odsto, ukoliko ne budu smanjene akcize za gorivo koje kupuje GSP. U pismu je zamolio odlazećeg premijera i ministra finansija da “sagleda” da li postoji zakonska mogućnost da se takav zahtev Beograda usvoji, jer je grad u “nemogućoj poziciji”: dinar pada, cene rastu, pa će grad, ukoliko ne postoji mogućnost smanjenja akciza goriva za GSP, biti prinuđen da poveća cene prevoza građana.

U prevodu, novi Đilasov mandat izgleda počinje nepopularnim merama, što ne voli ni on, a naravno ni Beograđani, pa je rešio da pokuca na vrata odlazeće vlade. Cvetković mu je ljubazno odgovorio da prema propisima ne postoji

takva mogućnost da se pojedinim korisnicima goriva umanje akcize, ali i da se – propisi mogu menjati. Kao kad se od komšije traže pare na zajam, a on slegne ramenima “šteta, sad nemam, ali da si me juče pozvao...” i Cvetković je rekao Đilasu da tehnička vlada “nema mandat da se o tome izjašnjava”. Pa neka pita – ne piše ali se nameće kao logični zaključak – novog premijera, koji, evo, samo što nije...

Na stranu unutarstranačko ogovaranje kako je Tadić strašno ljut što je izgubio izbore u Beogradu, te da će mu premijerska funkcija omogućiti da “disciplinuje” koga već bude trebalo i u stranci i u Beogradu, pitanje je koliko će u novim okolnostima i “dubokim rezovima” koji

ODMERAVANJE: B. Tadić i A. Vučić

Foto: Tanjug

se od novog premijera očekuju, Tadić moći da ima sluha za, recimo, beogradski budžet. Jer bi, koliko sutra i grad Niš mogao da traži isto. Gradonačelnik Đilas je svestan svega toga, pa na vreme upozorava da će sve nepopularne mere koje bude primoran da sprovodi u gradu, gledati da stranački podeli s novim premijerom. Drugačije ga muke čekaju ako mandatar bude iz neke druge stranke.

Tako, fine zaplete iz Krunske 69 moći ćemo da gledamo na državnom nivou, bude li Tadićeve vlade. A nje, evo ni u četvrtoj nedelji od završetka drugog kruga predsedničkih izbora – nema. Kažu, nije to strašno, mesec dana gore-dole, bolje polako do vlade nego brzo na

nove izbore, uostalom, ima, po zakonu, vremena do kraja avgusta.

NIJE VOTKA RAKIJA: Ipak, mediji su proteklih nedelja naveliko spekulisali o ministarstvu koja će dobiti novi koalicioni drugovi okupljeni oko Tadića, Dačića i Čede Jovanovića. Pričalo se da su Dačiću uz izvesna proširenja ostala sva ista ministarstva i da će se on držati kadrovskih rešenja koja je imao u prošloj vladi (zato što su mu se postojeća, po izbornom rezultatu sudeći, pokazala kao dobitna kombinacija), da će Tadić s demokratama preuzeti ekonomiju, isto bez većih kadrovskih izmena, a da će Čedomiru Jovanoviću biti ostavljene evrointegracije i životna sredina sa jednim

potpredsedničkim mestom. Deo medijskih spinovanja su bile i priče kako samo takva, skoro neizmenjena vlada može Srbiju da sačuva od bankrota i potpunog sunovrata, ali i ona druga da bi Tadić trebalo da malo promeša karte u kadrovskim rešenjima misli li da spašava i stranku i sebe i na kraju – Srbiju. Čini se da predizborna, ali i unutarstranačka DS kampanja – nije završena. Međutim, sve te glasine da je Tadićeve vlade gotovo formirana, da je ministarski kabinet definisan a fotelje već podeležene i da se sada pregovara o javnim preduzećima, upravnim odborima i medijima, za trenutak je prekinuo Ivica Dačić. Na dan inauguracije novog predsednika, a posle zvaničnih ►

Protokoli i njihove poruke

INAUGURACIJA PREDSEDNIKA REPUBLIKE uobičajen je naziv za ceremoniju preuzimanja dužnosti predsednika Republike i sastoji se od polaganja svečane zakletve izabranog predsednika i svečanog dela (koktela, prijema). U nekim slučajevima čin polaganja zakletve i prijem povodom stupanja na dužnost su odvojeni, a nekad tek u istovremeno. Ali, kao i uvek kad je reč o politici, protokol govori i o odnosima i ima svojevrstne poruke. Ponekad i odsustvo govori više od prisustva, pa je važnije ko i zbog čega nije došao nego ko je prisutan. Te ceremonije su takođe i prilika za odašiljanje klasičnih poruka i ponuda, svojevrstnih pristupnih beseda političara.

STARI I NOVI PREDSEDNİK: Boris Tadić sa Dragicom i Tomislavom Nikolićem

Foto: A. Anđić

konsultacija Ivice Dačića, Jovana Krkobabića i Dragana Markovića Palme sa Nikolićem, šef koalicije SPS-PUPS-JS novinarima reče da nova vlada sa DS-om ne bi trebalo da zavisi od LDP-a i da bi Ujedinjeni regioni Srbije Mladana Dinikića trebalo da budu deo nove vladajuće koalicije (ponedeljak, 11. jun). Jer, ne bi Dačić voleo da nova vlada i što je važnije državna politika prema Kosovu i Republici Srpskoj zavise od volje LDP-a, o čemu je on i ranije govorio i s vremena na vreme, kad mu je to bilo zgodno, upozoravao Tadića. Nisu Dačića utešile ni Tadićeve reči da je od Jovanovića dobio "uveravanja da svojim političkim delovanjem i mišljenjem

ni na koji način ne dovodi u pitanje integritet RS". Čak i ako Tadić "uveri" Dačića u to, Dačić sigurno neće propustiti priliku da od "smekšavanja" stavova LDP-a napravi predstavu i sebi pripiše zasluge za to.

Zato je Dačić odlučio da prekine "medijske pritiske" na koaliciju oko socijalista da samo sa LDP-om prihvati skupštinsku većinu od 126 poslanika za formiranje vlade. Spekulacije da su ga u Moskvi ubeđivali da s naprednjacima pravi vladu, nije do kraja demantovao. U svom stilu je odbrusio da nikom nije smetalo kada su ga "prošli put zvali predstavnici zapadnih sila da podrži Tadića": "A sada, ako neko u Rusiji

TOMISLAV NIKOLIĆ, predsednik Republike Srbije, inauguracija 11. jun 2012.

Svečanost povodom inauguracije predsednika Srbije Tomislava Nikolića održana je 11. jun 2012. u Novom dvoru, zgradi Predsedništva u Beogradu, tri sedmice posle izbora.

Inauguracija Nikolića je "prošla bez regionalne podrške", a svečanosti je prisustvovalo oko 1200 zvanica, među njima i bivši srpski predsednik Boris Tadić. Nekoliko sati pre ceremonije Nikolić se sastao s komesarom EU za proširenje Štefanom Fileom, koji je govorio i na inauguraciji. On je rekao da Brisel želi da se dobri odnosi EU i Srbije nastave.

Među gostima nije bilo lidera zemalja regiona, izuzev predsednika Crne Gore i Republike Srpske, Filipa Vujanovića i Milorada Dodika.

Predsednici Hrvatske Ivo Josipović, Slovenije Danilo Turk i Makedonije Đorđe Ivanov nisu prisustvovali inauguraciji, kao ni predsestavajući Predsedništva BiH Bakir Izetbegović.

Iz Turkovog kabineta je saopšteno da se neće odazvati pozivu jer on "nikada ne prisustvuje inauguracijama, ali je napravio izuzetak u slučaju inauguracije predsednika Hrvatske Ive Josipovića, zato što je reč o susednoj državi".

Tomislav Nikolić je "bio u političkoj stranci

podržava da ja budem premijer u vladi s Nikolićem, to je nekome problem." Zajedno sa spekulacijama o koaliciji naprednjaka i socijalista mogu se čuti i one kako Dačić za takvu kombinaciju "nema stomak". Jer, kako tvrde sagovornici "Vremena" bliski konceptu nove vlade, vidi Dačić i sam, da Nikoliću nije lako. Napadaju ga sa svih strana. Iznutra i po regionu. Brisel i Vašington čestitaju, podržavaju, spora nema, evropski komesar Štefan File bio je na inauguraciji bitnija persona od Nikolića. Ali, u koaliciji s naprednjacima Dačić bi imao dva nezgodna problema. Prvo, proevropski reformisani SPS bi doveo u pitanje, posle četiri godine vrednog rada na novom izgledu stranke, braneći se od optužbi, već zapete ko puška, drugosrbijanske elite da je to konačni "povratak u devedesete" s *okupanom i presvučenom crveno-crnom koalicijom starih znanačica*. Drugo, s demokratama na vlasti, Dačić bi mogao da nastavi da "raste" i da na sledećim

koja se zalagala za agresiju, a bila je umešana i u rat. Međutim, svako se može promeniti. Nadam se da Nikolić može da promeni mišljenja o susedima, miru i ratu, i ako to učini možemo da sarađujemo”, obrazložio je Josipović.

Bakir Izetbegović, predsedavajući Predsedništva BiH iz reda bošnjačkog naroda, objasnio je da je za odlazak na inauguraciju, ipak, još prerano, jer je “Nikolić čovek koji je promenio retoriku, ali da li je promenio stavove, to će nam morati dokazati u vremenu koje dolazi. Ja se nadam da je promenio stavove, mi smo susedne zemlje i treba praviti korake pomirenja, ako je na to spreman, i mi smo spremni. U ovom času to je još uvek rano, čekaćemo da vidimo ima li gospodin Nikolić novo lice, novi pristup”, rekao je Izetbegović.

Predsednik Makedonije Đorđe Ivanov nije naveo razlog za odsustvo.

Lider Socijalističke partije Srbije Iвица Dačić izjavio je da ga iznenađuje i ljuti to što danas na inauguraciju predsednika Srbije Tomislava Nikolića neće doći predsednici zemalja iz okruženja i ocenio da je “to uvreda za Srbiju, a ne za Tomislava Nikolića”.

Protokol svečanosti predvideo je da goste dočekaju članovi Kulturno-umetničkog društva “Gradimir” u srpskim narodnim nošnjama, a himnu je izveo hor KUD-a “Lola”, precizirala je za Tanjug šef protokola u kabinetu predsednika Srbije Jasmina Mitrović Marić. Cela svečanost bila je praćena zvucima etno-muzike od srednjeg veka do danas, koju je izvodio

ansambl Renesans. Tomislav Nikolić je 31. maja položio zakletvu u parlamentu, čime je stupio na dužnost predsednika Srbije.

Posle završetka svečanosti predviđen je i koktel, a na jelovniku su bili specijaliteti srpske kuhinje poput pita i roštilja. Zvanicama je služena i rakija koju je napravio Tomislav Nikolić na svom imanju u Bajčetini. Služba protokola vodila je računa o svakom detalju, pa je tako obavezan “dres kod” uveden i za sedmu silu. Čak su i snimatelji i foto-reporteri morali da obuku tamna odelu sa kravatama.

IVO JOSIPOVIĆ, predsednik Republike Hrvatske, inauguracija 2010.

Ivo Josipović položio je 18. februar 2010. godine u Zagrebu svečanu zakletvu i zvanično postao treći predsednik Hrvatske od njenog osamostaljenja 1992. godine.

Ova inauguracija je bila najspektakularnija ceremonija u regionu. Josipović je zakletvu položio u prisustvu više od 600 zvanica i 30 stranih delegacija, između ostalog i deset šefova država. Na ceremoniji su prisustvovali predsednici BiH, Crne Gore, Makedonije, Slovenije, Albanije, Bugarske, Mađarske, Poljske, Slovačke i Kosova.

Inauguracija se održava na Trgu Svetog Marka u Zagrebu, simbolički između zgrada Vlade i Parlamenta.

Iako je najavljivan, tadašnji predsednik Srbije Boris Tadić nije prisustvovao inauguraciji novozabranog hrvatskog predsednika. Tadić nije

izborima, ponovo se premetnuvši u opoziciju i očistivši se od odgovornosti za vladine greške kao i ovog puta, pređe toliko željenih 20 odsto. S naprednjacima, međutim, mogao bi da ga “pojede mrak” budući da je biračko telo naprednjaka i socijalista – vrlo blisko. Dačić, dalje, i možda mnogo važnije u ovom trenutku, ne bi mogao da se izmakne od odgovornosti kao što to može i mogao je sa demokratama. Jer bi, dakako, bio premijer.

Ponovio je šef socijalista novinarima da je teško napraviti dogovor sa SNS, jer bi to podrazumevalo podršku DSS-a koji ima negativan stav o ulasku Srbije u EU, ali je rekao i ovo: “Na nas se sada vrši ogroman pritisak. Pa šta hoćete, da napravimo vladu bilo sa kim?! Svaki dan bez vlade košta, ali bi još više koštali dani s lošom vladom. Odgovornost je na DS i SNS. Neka naprave većinu ili nek mi daju mandat da je ja napravim.” Sutradan je Slavica Đukić Dejanović pre sastanka DS-a i koalicije SPS-PUPS-JS

(utorak, 12. jun) izjavila da bi Dačić, kao pre svega pragmatični političar, isto postupio i da je samo Dinkić pozvan da formira vladu sa DS-om i SPS-om, jer treba formirati takvu vladu, sa takvom većinom da niko tu nema “ucenjivački kapacitet”. Međutim, Dačić se nekoliko sati pre sastanka sa demokratama ozbiljno uzjogunio. Rekao je novinarima da više ne postoji priča da “podrškom Borisu Tadiću podržavate proevropsku vladu” jer je i Tomislav Nikolić prihvatljiv za EU i međunarodnu zajednicu: “Nije više ovde pitanje ko je za Evropu, ko nije. Ja sam u odnosu na Tadića i Nikolića veći nacionalista, a i Tadić i Nikolić su evrofanatici.” Da li je samo sebi dizao cenu pred razgovor s demokratama, ili se opet pobojavao velike koalicije ukoliko ne uspe da dogovori većinu s Tadićem, ko bi ga znao, vešt je on pregovarač, ali delovalo je da ga je ozbiljno potresla činjenica što je Tomislava Nikolića zvala državna sekretarka SAD Hilari Klinton, a Štefan File mu došao

FAKTORING – novi način kratkoročnog finansiranja

Factoring predstavlja paket usluga koje klijentu (prodavcu robe/usluga) omogućavaju naplatu potraživanja pre roka njihovog dospeća, u cilju povećanja prodaje na lokalnom tržištu. Na ovaj način klijent je u mogućnosti da u što kraćem roku dobije novac koji će moći da koristi u poslovanju, bez obzira što za prodatu robu ili izvršenu uslugu zvanično još uvek nije plaćen.

Factoring omogućava prodavcu da poveća svoju konkurentnost na tržištu pri pružanju usluga imajući u vidu da se klijentu obezbeđuje dodatni obrtni kapital.

Ovaj način finansiranja usklađen je sa finansijskim potrebama preduzeća koja imaju kontinuiranu prodaju na domaćem tržištu i podrazumeva finansiranje obrtnog kapitala preko avansnog plaćanja do 80% vrednosti ustupljenih faktura, procenu kreditne sposobnosti, administraciju ustupljenih potraživanja od kupaca kao i naplatu istih.

Privredno bankarstvo Eurobank EFG

Služba za velike kompanije:
Beograd - Vuka Karadžića 10;
Regionalni privredni centri:
Beograd - Vuka Karadžića 10,
Novi Sad - Bulevar Oslobođenja 95,
Kragujevac - Kralja Petra I 65,
Niš - Nade Tomić 25,
Subotica - Korzo 5,
Novi Pazar - 28. novembra 54,
Čačak - Krekov prolaz bb,
Šabac - Karađorđeva 9

www.eurobankefg.rs/Privreda

Eurobank EFG

CEREMONIJE ZA PRIMANJE I SLANJE PORUKA:

Inauguracije Ive
Josipovića, Borisa
Tadića i Filipa
Vujanovića

Foto: VREME

otišao na Josipovićevu inauguraciju zbog najavljenog dolaska predsednika Kosova Fatmira Sejdića, ali su zato inauguraciju iz prvog reda posmatrali predsednici svih zemalja regiona.

Ministar spoljnih poslova Švedske Karl Bilt izrazio je žaljenje zbog toga što predsednik Srbije Boris Tadić nije došao na inauguraciju Josipovića i najavio da će vrlo brzo morati da se pronade "formulu ne samo za ovu inauguraciju, nego i za buduće sastanke". Kasnije je dogovoren modus koji reguliše prisustvo predstavnika Kosova na regionalnim sastancima.

Milorad Dodik, predsednik Republike Srpske, inauguracija 2010.

Milorad Dodik, dotadašnji premijer Republike Srpske, inaugurisan je za predsednika

Republike Srpske 15. novembar 2010. u Banja Luci. Njegovoj inauguraciji prisustvovao je i predsednik Srbije Boris Tadić, koji je u zgradu Narodne skupštine RS došao u pratnji bivšeg predsednika RS Rajka Kuzmanovića. Na inauguraciji Dodika, između ostalih, bilo je i 20 ambasadora u BiH, među kojima i ruski Aleksandar Bocan Harčenko, američki Patrik Mun i njihov britanski kolega Majkl Tejtm.

Boris Tadić, predsednik Srbije, 2004. i 2008.

Novi-stari predsednik Srbije Boris Tadić položio je zakletvu na Dan državnosti Srbije 15. februara – Sretenje. Sednica parlamenta bila je svečana i jedino po tome

što je održana u Domu Narodne skupštine, ali bez posebne ceremonije, stranih delegacija i gostiju. Posle polaganja zakletve priređen je koktel za poslanike, vladu, crkvene velikodostojnike i predstavnike stranih ambasada.

Kuriozitet je podatak da je vreme ceremonije pomerano čak tri puta. Prvo sa četvrtka na petak, čime se poklopilo sa centralnom proslavom Dana državnosti Srbije, a zatim sa 12 na 13 sati, da bi premijer, koji učestvuje na proslavi Dana državnosti, ipak mogao da stigne na inauguraciju Tadića.

Tadiću je ovo bilo drugi put da polaže predsedničku zakletvu, ali sve je bilo drugačije u

Dodikove lekcije

Nije Milorad Dodik sam sebe u Srbiji promovisao u politički važnu činjenicu. Nego su ga političari u Srbiji, svako za svoj račun i iz svog političkog interesa, pretvorili u značajnu figuru u Srbiji. Najpre je bio rado viđen gost Vojislava Koštunice i Borisa Tadića. Postao je potom Tadićev prijatelj, redovni gost predizbornih Tadićevih kampanja, i pre četiri godine i sada. Dodik je, rečju, bio idealan mamac za pecanje glasova po Srbiji, posebno onog dela srpskog biračkog tela koje odnos Beograda i Banjaluke drži na najvišem mestu prioriteta državne politike. Međutim, i Čedomir Jovanović svojim već čuvenim duelom sa Dodikom u organizaciji Tanjuga, činio je zapravo to isto – ribario je. On je oštrim napadom na Dodika i potezanjem priče o Republici Srpskoj kao genocidnoj tvorevini s jedne strane hvatao glasove onih koji Srpsku nazivaju "šumskom", a s druge ojačavao podršku inostranog faktora i to onog koji smatra da BiH svoju jalovost u pokušaju uspostavljanja funkcionalne države duguje aspiracijama Beograda. Ni Dodik tu nije bez koristi. I on u Banjaluci ima opoziciju, među Srbima, pa nije naodmet s vremena na vreme podsetiti da uživa podršku najuticajnijih političkih činilaca u Srbiji. Ukratko, svako je u tom metežu bunario za svoj račun.

Sada, međutim, otkako je Dodik neprimereno mestu na kojem se nalazi (predsednik Republike Srpske u BiH), počeo da "kroji" vladu u Srbiji,

čini se da je budućim partnerima u novoj vladi, ako takve bude – neprijatno. Tadiću što mu se prekodrinski drug meša u vladu, Čedi Jovanoviću što sad Tadić mora da prenosi Dačiću Jovanovićeva "uveravanja" kako on "ni svojim delovanjem ni mišljenjem ne dovodi u pitanje integritet Republike Srpske". Dačiću izgleda, poslovično, nimalo nije neprijatno. On takođe koristeći Dodikovo mešanje u novu vladu u Srbiji i to da li je Čedomir Jovanović prihvatljiv ili ne i pod kojim uslovima u novoj vladi, kao i izjavama da je veći nacionalista od evrofanatika Tadića i Nikolića, radi isto – učvršćuje svoje biračko telo.

Z.D.

odnosu na 11. jul 2004. godine kada je prvi put stupio na dužnost. Ovaj put Tadić će položiti zakletvu kao izabrani predsednik samostalne države Srbije, a ne Republike, članice državne zajednice Srbija i Crna Gora. I tekst zakletve je bio drugačiji, pa je čitan tekst koji je utvrđen novim Ustavom koji glasi: “Zaklinjem se da ću sve svoje snage posvetiti očuvanju suverenosti i celine teritorije Republike Srbije, uključujući i Kosovo i Metohiju kao njen sastavni deo, kao i ostvarivanju ljudskih i manjinskih prava i sloboda, poštovanju i odbrani Ustava i zakona, očuvanju mira i blagostanja svih građana Republike Srbije i da ću savesno i odgovorno ispunjavati sve svoje dužnosti.”

Na prijemu kod predsednika Tadića, pored domaćih gostiju, bilo je više od 40 inostranih

delegacija. Tada je prvi put posle Drugog svetkog rata na nekoj zvaničnoj državnoj svečanosti izvedena nekadašnja himna Srbije “Bože pravde”, a opevala ju je Divna Ljubojević. Na kraju inauguracije, hor “Španca” opevao je svečanu pesmu “Vostani Srbije”.

Na toj ceremoniji nisu važila stroga pravila oblačenja. Štaviše, odela su bila koliko neformalna toliko politički angažovana. Na ulazu u srpski parlament Tadića su čekali građani, ali i radikali u majicama sa likom svog lidera Vojislava Šešelja, pa je Dragan Šutanovac pitao Vučića: “Niste, valjda, došli svi tako obučeni?” Vučić je odgovorio: “Pa, naravno.” I zaista su svi bili u sali u majicama. Tadićevom polaganju zakletve, međutim, nije prisustvovao Tomislav Nikolić (tog dana je slavio 56. rođendan).

na inauguraciju. Zato je rekao da “ispada da se pamte samo oni koji obavljaju visoke funkcije”, te da bi mu se zbog toga možda isplatilo da bude “premijer u drugoj kombinaciji”. Ako propadnu razgovori s demokratama, ponovio je, okrenuće se pregovorima s naprednjacima, a ukoliko i to propadne, postoji mogućnost da DS i SNS formiraju vladu ili nam se osmehuju novi izbori.

VLADA OD SITNEŽA: Važno je ovde spomenuti da su rukovodstva DS-a i URS-a na dan Nikolićeve inauguracije organizovala “neformalni sastanak” i to samo vikend posle ozbiljnog varničenja između Dinkića i DS-a. Istini za volju, Tadić nije prisustvovao razgovoru, pa se sa Dinkićem našao zamenik Đilas. Ništa se novo posle tog sastanka nije moglo čuti sem opštih mesta kako su teme svih URS-ovih sastanaka sa proevropskim strankama “programski ciljevi nove vlade”. Ništa od žuci koju je pre neki dan izlio Dinkić na Tadića i DS zbog pisanja

“Kurira” o njegovoj ulozi u prodaji Mobtela i navodnoj pokrenutoj istrazi protiv njega posle čega je zjurada čaršija Dinkića odmah kandidovala za “srpskog Sanadera”. URS-ovci su, posle Dinkića i Đilasa, za medije progovorili i o uslovima pod kojima bi Dinkić sklopio savez sa Tadićem. Prvi je da – prestane otimanje i kupovina poslanika, drugi – da se objasni medijska hajka na Dinkića.

Ovaj prvi, otimanje i kupovina poslanika, odnosi se na prošlonedeljne spekulacije po kojima je Tadić dobio podršku Maje Gojković i njena dva poslanika u Skupštini. Zahvaljujući činjenici da sada poslanici raspolažu mandatima priča se da je naveliko krenula trgovina. Po jednoj od računica, Tadić i Dačić (67 + 44) mogu da naprave većinu od 126 poslanika i sa, recimo, četiri poslanika SPO-a (iz koalicije Preokret), dva poslanika Maje Gojković (Narodna stranka koja je na izbore izašla u koaliciji URS) i devet poslanika nacionalnih manjina.

Nikolić je i tada bio njegov protivkandidat i izgubio u drugom krugu. Zgrade Skupštine Srbije i Predsedništva Srbije povezivao je, tog 11. jula 2004. godine, crveni tepih preko ulice.

Filip Vujanović, predsednik Crne Gore, inauguracija 2008.

Filip Vujanović je 19. maja 2008. počeo svoj drugi mandat (a prvi u nezavisnoj Crnoj Gori) svečanim polaganjem zakletve pred poslanicima crnogorske Skupštine na Cetinju. Inauguraciji, zakazanoj za 18 sati i 45 minuta u Vladinom domu, nisu prisustvovali poslanici iz PZP-a, SL-a, SNP-a i NS-a. Počasna garda ispred Vladinog doma dočekala je i brojne goste, među kojima su bili premijer Crne Gore Milo Đukanović, vrhovni državni tužilac Vesna Medenica, predstavnici Vlade, sudstva, tužilaštva i diplomatskog kora. Nakon polaganja zakletve crnogorski predsednik Filip Vujanović je sa suprugom Svetlanom, u bašti Vladinog doma na Cetinju, bio domaćin prijema za zvanice iz političkog, javnog, kulturnog i sportskog života Crne Gore, ali i za brojne predstavnike diplomatskog kora. Novinari koji su pratili svečanost upitali su crnogorskog premijera Mila Đukanovića da ovu inauguraciju uporedi sa svojom iz 1997. dajući joj epitet glamuroznija. “Riječ je o različitim okolnostima. Tada smo, možda bili, pod većim emotivnim nabojem”, pisala je “Pobjeda” u izveštaju sa ceremonije.

DRAGOSLAV GRUJIĆ,

DOKUMENTACIONI CENTAR “VREME”

Kakve posledice su ovakve spekulacije napravile u unutarkoalicionim odnosima govori i zanimljiv detalj sa inauguracije Tomislava Nikolića na kojoj su se, kako očevici tvrde, Čeda Jovanović i Vuk Drašković neprijatno hladno pozdravili. U kakvim su odnosima Dinkić i Maja Gojković, predsednica Narodne stranke dovoljno je pokazala izjavom da je “prosto prirodno” da njena stranka raspolaže sa svoja dva mandata “samostalno”.

Takva vlada, skrpljena od sitneža koji se ukrcavao u koalicije ne bi li na njima preplivao do *rajske obale svetog cenzusa* ulivala bi mnogo manje sigurnosti građanima nego trozuba vlada sačinjena od tri predizborne koalicije. Jer, teško da će vlada koja iza sebe nema respektabilnu nego nategnutu većinu moći građanima da objasni, i da je oni ozbiljno shvate, da će jedno vreme morati da žive mnogo gore nego do sada, da bi se za pet ili više godina ponadali boljitku. ▶

AMBASADORSKE PRIČE: Zato onaj scenario, blizak kako se pričalo zapadnim silama, po kojem bi trebalo sačiniti veliku koaliciju između dve najveće grupacije okupljene oko DS-a i SNS-a nije – bez rezona. Drugi zapadni scenario pak, koji se navodno pravi u stranim ambasadama u Beogradu, jeste onaj po kojem u vladu mora da uđe LDP. Da li je, po takvom “zapadnom scenariju” Briselu i Vašingtonu pomalo dozlogrdilo da imaju samo jednog sagovornika u Srbiji – Borisa Tadića? Oni se, kao što su više puta i Volfram Mas i Meri Vorlik odgovarali novinarima, nadaju vladi koja će nastaviti evropske integracije Srbije i pregovore sa Prištinom. Jer, kako je i na inauguraciji Tomislava Nikolića rekao Štefan File, “EU ohrabruje Srbiju da nastavi reforme na putu ka EU”, ali ključni prioritet na tom putu biće “vidljiv i održiv napredak u odnosima s Kosovom”. Lako je zaključiti, što i potvrđuju *rekla-kazala ambasadorske priče*, da na političkoj sceni Srbije za zapad, sem DSS-a, nema neprihvatljivih koalicionih partnera za novu vladu. Koštunica je, kako se priča, posle nereda 2008. kad su paljene ambasade po Beogradu, skinut s liste svih srpskih “garanta mira i stabilnosti na Balkanu”. Jedino bi, kažu, njegov ulazak u vladu uznemirio međunarodnu zajednicu. A naprednjaci su se potrudili da umire zapad izjavljujući da se neformalni pregovori vode sa koalicijom oko SPS-a i sa URS-om, ali ne i sa DSS. Dosadašnji nastupi Nikolića ne uznemiravaju “velike”, oni gledaju samo krupni plan, a ne i detalje, šta je rekao o Srebrenici, a šta o Vukovaru. Bilo je važno šta je rekao Fileu, a tu se dobro pokazao. File je, naime, posle razgovora sa Nikolićem rekao i da su među poznatim uslovima za početak pregovora Srbije sa EU i oni koji se odnose na paralelne institucije na severu Kosova. A Nikolić je, na pitanje novinara da li je u razgovorima bilo reči o tome da je Kosovo uslov za dalji napredak Srbije ka EU, “šumadijski vispreno” a naizgled naivno rekao: “Nisam čuo taj uslov od Filea, da sam čuo, ja bih vam rekao.”

Na dan kada se zaključuje ovaj broj “Vremena” posle razgovora DS-ove i SPS-ove koalicije i dalje se ništa ne zna. Novinarima nije bilo dozvoljeno da postavljaju pitanja. Posle sastanka u Krunskoj 69, Tadić i Dačić su kazali da su dogovoreni “program i principi”. Nisu mogli da objave da imaju parlamentarnu većinu. Tadić je rekao da će se “ko je treći ili četvrti partner” znati vrlo brzo.

Zora Drčelić

Alternativa kao politika

Uloga odmerenosti u opštoj kakofoniji

Inicijativa za formiranje novog Građanskog saveza Srbije nikako nije van pameti, odnosno bez perspektive. Ako ni zbog čega drugog, ono zbog toga da podseti na ideje koje su početkom devedesetih vodile ne samo lidere te stranke već i svih ostalih, tada opozicionih

Foto: Goranka Matić

Pošto POLITIČKA SCENA po mnogo čemu liči na onu od pre dvadesetak godina, nije nikakvo čudo što se događaju stvari koje bude nostalgije uspomene na vreme građanskog buđenja početkom devedesetih. U sklopu različitih postizbornih gibanja, samoanaliziranja i prestrojavanja, pažnju je privukla inicijativa za formiranje Građanskog saveza Srbije – ovaj put ne kao stranke, već kao udruženja građana. Poziv za formiranje udruženja potpisuju Marija Obradović, Rade Glušac, Ljuba Kenig,

Aleksandar Kraus i Ljiljana Aleksić, inače članovi nekadašnjeg GSS-a, a kasnije i frakcije koja je svojevremeno bila protiv ulaska stranke u Liberalno demokratsku partiju.

Viđeniji lideri GSS-a za sada se nisu oglasili ovim povodom, ali između redova poziva moglo bi da se pročita kako i nisu najneophodniji. Mnogo je jasnije iskazano da su oni – baš kao i lideri drugih demokratskih i proevropskih stranaka – izneverili ne samo svoje birače već i ciljeve oko kojih su se svojevremeno

Foto: Draško Gagović

Foto: Nenad Stojanović

okupili: “Sve naše partije, ne samo ideološki već i praksom upravljanja, pokazuju da im je osvajanje vlasti cilj preko koga ostvaruju svoje klijentelističke, uskopartijske interese, a pokazalo se i protiv građana i društva, suprotno od naših političkih uverenja, koje smo svi mi kao politički misleći ljudi imali. Već dugi niz godina mi nosimo osećanje koje ovih dana mnogi iznose, da se u postojećoj ponudi političkih opcija mi jednostavno ne prepoznajemo”, stoji u Inicijativi za formiranje GSS-a.

KREDO: Osim ocene partijskog delovanja, tekst inicijative za formiranje GSS-a donosi i nešto što bi mirne duše svako normalan potpisao: “Bez oslobođenog i samosvesnog pojedinca, građana, ne može postojati ni funkcionisati demokratsko društvo. Istorijska je zabluda srpske političke klase da se može stvoriti država bez društva, a društvo bez građana. Naš osnovni politički kredo zasniva se na tome da DRŽAVA treba da bude aparat društva i servis građana, a ne teritorija zasnovana na organizističkoj teoriji

ANTIRATNA POLITIKA I BORBA ZA LJUDSKA PRAVA:

Vesna Pešić i Nebojša Popov – protest 1991 (levo); Stojan Cerović, Vesna Pešić i Dubravka Marković prilikom inicijative *Rimtutituki* (1992); Zoran Đinđić, Vuk Drašković i Vesna Pešić – Koalicija Zajedno (1996)

KRVI I TLA, koja upravlja represivnim sredstvima, društvom i ljudima, a nedavna prošlost je pokazala da to uključuje i projekte osvajanja drugih naroda i njihovih zemalja”.

U razgovoru za “Vreme” jedan od potpisnika, Aleksandar Kraus, kaže da će udruženje građana GSS-a svoje političke ideje za sada realizovati putem tribina, diskusija i aktivnosti koje inače realizuju udruženja građana, dok bi formiranje partije podrazumevalo mnogo ozbiljniji angažman u okviru kojeg bi trebalo okupiti i mlade snage.

Reakcije čitalaca internet portala E-novine, na kojem je objavljen poziv, uglavnom su pozitivne, iako je jedno od glavnih pitanja isključivo personalno – da li će se inicijativi pridružiti oni po kojima je GSS bio poznat, Vesna Pešić pre svega. Kraus ističe da inicijatori pokretanja GSS-a po pitanju nekadašnjih lidera imaju “ambivalentne utiske” i da su mnogo diskutovali o tome: “Ko god hoće, može da se pridruži, dobro je došao. Uostalom, navika da uvek postoje nekakvi lideri, svima se obila o glavu”.

Ovim pitanjem bavi se i tekst inicijative – tu se, naime, napominje kako je neophodno da se posveti “velika pažnja kvalitetu ljudi s kojima želimo da menjamo postojeće stanje”, ali i da će GSS inicirati “drugačiji model rukovođenja od danas uobičajenih u politici”. Ili, mnogo konkretnije: “Bilo je potrebno da prođe vreme, da mnogima postane jasno zašto mi svojevremeno nismo želeli da predemo ni u DS, a kasnije ni u LDP. Sama činjenica da su se za te opcije izjašnjavala i opredeljivala prethodna rukovodstva GSS-a, bukvalno i nedvosmisleno govore kako je GSS bio, da upotrebimo pravi termin, ‘obezglavljen’. Rukovodstva GSS-a su napustila i izdala svoje članstvo.”

OBEZGLAVLJIVANJE: Formalno-pravno, Građanski savez Srbije nestao je s političke scene 7. aprila 2007, kada je odlučeno da se stranka priključi Liberalno-demokratskoj partiji. Tu odluku podržali su nekadašnja predsednica Vesna Pešić, kao i njeni naslednici na toj funkciji Goran Svilanović i Nataša Mičić. Posle nekoliko godina transformacija i potrage

za identitetom GSS-a, činilo se da je to savim očekivan epilog. "Velika većina članova GSS-a bila je pre pet godina za ujedinjene sa LDP-om i veliki broj njih je ostao aktivan i u novoj partiji. I danas mislim da je u tom trenutku takva odluka bila racionalna i kamo sreće da je na našoj političkoj sceni više spajanja, a manje cepanja i razlaza izazvanih tvrdoglavošću i sujetom, kao i nespremnošću na drugačija mišljenja. GSS je prvo oslabio upravo zbog unutrašnjih svađa i trzavica, pa je dobar deo rukovodstva prebegao u Demokratsku stranku, a potom se gušio u unutarpartijskoj raspravi o saradnji sa frakcijom Čedomira Jovanovića, koja je prethodila ujedinjenju", kaže za "Vreme" Željko Bodrožić, novinar koji je kao član Predsedništva GSS-a bio svedok tih događanja, a koji je danas član Glavnog odbora LDP-a.

Iako do dana današnjeg beogradskom političkom čaršijom kruže priče o tome da li je trebalo ili nije trebalo pristupiti DS-u, LDP-u ili bilo kojoj drugoj stranci, ko je za to "kriv" i kakve je sve to posledice imalo, činjenica je ipak da prva asocijacija na GSS nije neslavan kraj. Tokom petnaest godina postojanja, Građanski savez bio je verovatno najuglednija stranka u Srbiji i jedna od retkih (ako ne i jedina) koja je važila za čistu i poštenu. Uporno insistiranje na borbi za ljudska prava, bezuslovno antiratna orijentacija, bliskost sa svim progresivnim pokretima u Srbiji i okruženju, uvek pristojna komunikacija s javnošću, ugledno i nekompromitovano rukovodstvo... sve to, uz mnogo onoga što dolazi pride, učinili su da GSS bude upravo ono što mu ime kaže – politička opcija građanske Srbije, u najširem smislu te reči.

DANI SLAVE: Stranka je zvanično formirana 1992, ujedinjenjem Republikanskog kluba i Reformske stranke (nastale raspadom Saveza reformskih snaga Jugoslavije) i od samog početka okupljala je ugledne javne ličnosti, profesore univerziteta, umetnike, aktiviste najznačajnijih nevladinih organizacija. Iako je u okviru DEPOS-a 1993. GSS postao parlamentarna stranka, a u međuvremenu aktivno učestvovao u svim antirratnim akcijama, istinsku popularnost stiče tek tokom protesta 1996/97, kada se demonstrantima svakodnevno obraćala liderka stranke Vesna Pešić. Teško je danas zamisliti bilo koga ko bi govornički i politički "isplivao" nastupajući sa Zoranom Đinđićem i Vukom Draškovićem, ali je Vesni to i te kako

PARTNERSTVO: Goran Svilanović i Zoran Đinđić

Foto: Ivan Milutinović

uspevalo – osim što je svaki put suvereno pobeđivala kada je u pitanju emotivnost i strast govora, nije ostajala u senci čak ni u "disciplinama" u kojima su njeni partneri do tada bili neprikosnoveni. Kako bilo, tada je i onima neupućenima postalo jasno da se, osim pameti i akademskih titula, u GSS-u gaje vrednosti do kojih je stalo svakom ko je normalan i da je u pitanju stranka koja nije rezervisana samo za salonske revolucionare. Tada zapravo počinje i "otvaranje" GSS-a prema široj javnosti: osim aktivnosti u sklopu Saveza za promene, sprovode se i akcije Srbija je naša zemlja (1999) i Verujemo u Srbiju (2000), koje su imale cilj da ojačaju uticaj stranke i pripreme je za izbore. Istovremeno, međutim, nikako nisu izgubljeni standardi od kojih se i krenulo: svaki drakonski zakon koji je donela Miloševićeva vlasti, svako kršenje ljudskih prava, svaka represija i sila, bile su teme o kojima se GSS najoštrije izjašnjavao (i delovao), čak i u trenucima kada su drugi ostajali nemi.

PRST NA ČELO: Nakon oktobra 2000, GSS dobija komade vlasti na svim nivoima: ima pet poslaničkih mesta u saveznom parlamentu, devet u republičkom i sto odborničkih u lokalnim skupštinama. Predsednik stranke Goran Svilanović (koji je u međuvremenu zamenio Vesnu Pešić na čelu GSS-a) postao je ministar inostranih poslova, Nataša Mičić predsednica republičke skupštine i VD predsednika Srbije, Gašo Knežević ministar prosvete, Dragor Hiber predsednik skupštinskog Odbora za

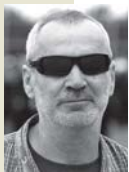
pravosuđe, Ivan Andrić predsednik Odbora za kulturu i informisanje, Radmila Hrustanović je bila gradonačelnica Beograda, a Vesna Pešić ambasadorica u Meksiku. Uprkos ovakvim pozicijama – neki kažu upravo zbog njih – GSS na izbore 2004. izlazi na listi Demokratske stranke i osvaja pet mandata. Pre toga, napustiće je neki od najuglednijih članova: Vojin Dimitrijević, Dragor Hiber, Gašo Knežević, Radmila Hrustanović... dok će Goran Svilanović podneti ostavku na funkciju predsednika. Na iduće izbore GSS će izaći u koaliciji sa LDP-om i osvojiti tri poslanička mesta, ali ga već tada malo ko posmatra kao samostalnu stranku nalik na onu "od onomad". Najugledniji članovi nekako su se bili "utopili" u svojim funkcijama, a ugled novih lidera nije mogao ni da se meri sa ugledom nekadašnjih. Jednostavno rečeno, GSS iz devedesetih nije

bio isti kao GSS iz 2007, a GSS Nataše Mičić nije čak ni izdaleka nalikovao GSS-u Vesne Pešić.

Zbog svega ovoga, inicijativa za formiranje udruženja građana GSS nikako nije "van pameti", odnosno bez perspektive. Ako ni zbog čega drugog, ono zbog toga da njegovo postojanje podseti na ideje koje su početkom devedesetih vodile ne samo lidere te stranke, već i svih ostalih, tada opozicionih. Za početak, bilo bi dobro da ovaj GSS makar svoje bivše članove natera da stave prst na čelo i razmisle. "Poznajem ljude koji su pokrenuli inicijativu za formiranje novog GSS-a. Oni su dugogodišnji borci za građansko društvo i siguran sam da su im namere časte, ali mislim da će teško uspeti da utemelje novu organizaciju. Ta bi inicijativa trebalo da trgne vrh LDP-a, kao što je to trebalo da se desi kada se pojavila ideja o belim listićima, jer su to znaci koji ukazuju da su neke stvari pošle u pogrešnom pravcu", kaže za "Vreme" Željko Bodrožić.

Kako god da prođe, inicijativa za formiranje GSS-a kao udruženja građana mnogo je postigla već tokom nekoliko dana svog postojanja. U kakofoniji uglavnom histeričnih tonova, koja trenutno dominira intelektualno-političkom scenom, tekst inicijative, koji je i ovde citiran nekoliko puta, predstavlja pravi dašak svežine. Mirno, sažeto, svakom razumljivo, uz odmerenu dozu razočaranja i još odmereniju dozu nade, svakom koga to zanima, rečeno je zapravo ko smo, gde smo i zašto smo. Dovoljno. ◀

Tamara Skrozza

► trupniportret

piše: Dragan Todorović

Kazna za komplet glavu

Prođe i ta inauguracija, samo što nije došla kohabitacija, Palma šalje 3000 dece na besplatno more, očekuje se veliko i uspešno učešće socijalista na svim poljima, Jedina potpredsednica DS-a optimistična, dakle, dalje napredovanje i ostala štednja nam ne ginu

Dakle, sve ide svojim tokom. Biće da sve ide i svojom "logikom". Došla na red i ta, nezgodne li reči, Inauguracija. Gospodin Tomislav Nikolić i svečano, sa sve što sleduje, izjavom da je Evropski put Srbije put budućnosti, post'o predsednik Srbije. Jedino Komšije nisu došle, ali to je problem za komšije. I doš'o ko doš'o, recimo par Kemiš – Brunclik, a to nije samo njihov problem. A šta da radimo mi, dobar deo građana Srbije, kojima – kad preko televiziju, i druga ćeresla, čuju da je gospodin Tomislav Nikolić predsednik Srbije – nema veće Kazne za uši. Da se pokrijemo ušima, ili da se ušima pokriju Oni koji su doveli Srbiju do toga. Kako bilo, kako reče Predrag Matvejević, izbor Nikolića je još jedna srpska tragedija.

foto: Tanjug

Ajmo ispočetka. Gospodin Nikolić je zaplako, ono kad se javno odrek'o predsedničke funkcije u SNS-u, i napredno post'o predsednik Svih građana. Kao takav formir'o svoj tim i kabinet, u koji ušli sve sami drugovi i prijatelji sa partijske i ženine strane. Onda rek'o šta ima o Vukovaru,

Srebrenici... i pokazao da mu "genetika" nije najbolja. Tako na video izašlo da nije najbolje resetovan, ali i da je Nadajte se svi predsednik idealan partner, od EU do državnika iz okruženja, za svakojako zavrtanje ušiju i ostalo diplomatsko šamaranje.

Kad se tako rasporedio na funkciji, gospodin Tomislav Nikolić je počeo prima one kojima treba da mandat za formiranje vlade, i ponavlja mantru da je Nova vlada što pre potrebna, da ne bi ispaštali narod i država. Kao što je red, po uspehu na izborima, prvo primio svoje, svoga Vučića, svoju Jorgovanku... Onda Gospodin Tomislav Nikolić primio gospodina Borisa Tadića, koji dop'o sa svi svoji potpredsednici i Jedinu potpredsednicu. Gospodin Boris Tadić, sedeći preko puta gospodina predsednika Srbije, mladobušovski primetio da je Sasvim drugačije sa ove strane...

Gospodin Tadić, iste prilike, poručio da nema sata, nema minuta pauze, razgovori o formiranju većine traju, u parlamentu su 44 partije, treba sve to stići i postići. Zna se da postignut dogovor sa Ugljaninom, da se razgovara sa SPS-om, LDP-om, nije javljeno da li je postignut dogovor sa NOPO-om, taj Tulimirović Vukadinović kojih ima komada jedan. Prvi kandidat za premijera, što je gospodin Tadić post'o kad je shvatio da je on jedino rešenje, naveo da se razgovori vode oko ekonomske politike, nacionalne politike, i EU, da to sve, ništa fotelje.

I gospodin Dačić ponovio Ništa fotelje, samo program i principi, i isti dan otiš'o u Moskvu, svojim poslom. U njegovom odsustvu vojnič partije sa Najvećom platom u Srbiji Bajatović ponovio da nema

reči o foteljama, samo program i principi, i nekoliko puta objavio da ga baš briga šta kažu Fiskalni savet i taj MMF...

Druga strana, što će reći DS, nastavila po pregovori o taj program buduće vlade, Jedina potpredsednica rekla da veoma optimistična. Onda stvari uzele budu jasnije, Krkobabić Mlađi rek'o da ne dolazi u obzir da učestvuju u vlasti bez personalne odgovornosti, Čeda otiš'o kod Dačića na postrojanje u Makiš, Palma najavio da šalje 3000 dece besplatno na more. Drugarica Slavica poručila da bi prihvatila bude ministarka zdravlja, drug Mrkonjić prozborio da bi socijalisti trebalo da zadrže sve resore, a da se s razlogom pominju i zdravstvo i socijalna politika. I prozborio da očekuju veliko i uspešno angažovanje socijalista i na svim drugim poljima...

Kad je reč o program i principi, javio se i SPO, 'oće samostalno razgovaraju, takav im koalicioni sporazum, iznenada u sve banuo i Dinkić, koji veli da oni vrlo opušteni, i koji prijavio da je Tadić posl'o Radoša Bajića u Kragujevac, kod Verkan Stevanović, da mu ponudi ministarsko mesto ako otkači Dinkića, da 'oće da mu uzmu Maju Gojković...

Onda, na dan te inauguracije, Dačić rek'o da Nema većine. Da nema jošte. Gde zapelo, kod koji program i princip, biće da je to princip što više fotelja i "angažovanja na svim drugim poljima". Činjenica je da je ucenjivački kapacitet SPS-a golem, ka'no i taj koalicioni, i da oni sve čine da dobiju više od najviše. U tu taktiku moglo bi da se uvede i to da su socijalisti po unutrašnjosti stopirali pravljenje većine sa demokratama na lokalnu. Dok se ne uzme koliko se naumilo Gore, nema ništa od vlasti ni Dole. Tako je obelodanjena koalicija SPS–DS u Kraljevu posle minut javno demantovana, što je "analitičarima" dalo ideju da su veliki gradovi dati Tomi da bi bio kohabitaciono kooperativan. Ali pre će biti da je to taktika SPS-a za još vlasti Goramo. Mada, da se citira mladobušovski aksiom gospodina Tadića, Ništa nije gotovo, dok nije gotovo!

Ima onih koji se pitaju šta sve ovo treba Demokratskoj stranci i gospodinu Tadiću. Ima onih koji vele, kao naš drug Mile Isakov, da je gospodin Tadić ucenjen od svojih da prihvati funkciju premijera, jer bi Srbija bez njih, je l' te, mnogo nazadovala. Zbog takvih Demokrata, koji smatraju da bi bez njih Sve nazadovalo, a ponajpre oni, nema šanse da DS, što je po nekima rešenje za Stranku i Srbiju, ode u opoziciju. Zašto, zato što i gospodin Tadić svoju moć i položaj duguje takvim funkcionerima i takvom članstvu, čiji je maltene jedini demokratski zadatak da piramidalno podržavaju onoga iznad sebe. Ispada i da je gospodin Tadić ucenjen sam od sebe, i takve organizacije stranke. Da li će takav DS, sa takvim SPS-om, Ostalima koji takvi kakvi jesu, uraditi što treba, skresati Svojima potrošnju i privilegije? Srbija je, da se pozovem na Tanju Bošković, definitivno zemlja ujedinjenih mediokriteta. A sve ovo komplet nije samo Kazna za uši, to je Kazna za komplet glavu.

Slučaj Jeremić i lavirinti srpske politike

Jeremićev neočekivani uspeh plastično je demonstrirao to da “mi”, odnosno srpska država i njena politička i kulturna elita, trenutno zapravo ne znamo koje je jato naše

Piše: Đorđe Vukadinović

VUK JEREMIĆ DANAS izgleda kao kockar koji je iz očaja sve što ima stavio na jednu kartu – i pobedio. Ali njegov spektakularni izbor za predsedavajućeg Generalne skupštine UN samo je povod da malo progovorimo o “slučaju Jeremić” koji je višestruko indikativan i poučan za dublje razumevanje srpske političke scene i svojevrstne patologije koja tu scenu produkuje i održava.

Pre svega, upadljivo je koliko su ta važna tema i realno veliki uspeh srpske diplomatije i pre i posle izbora bili veoma malo prisutni u domaćoj javnosti, zapravo mnogo manje nego što je toj stvari posvećivano pažnje u inostranim političkim krugovima. S druge strane, uz par izuzetaka, čak i ti malobrojni tekstovi koji su se o tome uopšte mogli pročitati u našim medijima nisu previše isticali – kao da je svima bilo pomalo neprijatno – ono što je u čitavoj priči najvažnije i najintragantnije. Naime, Jeremićevu kandidaturu u UN zdušno su i ne-skriveno podržavali Rusi, a protiv nje najviše i najaktivnije radili Nemačka, Austrija, Turska, Hrvatska i Albanija – i, naravno, SAD. Istorija se na neki način ponavlja, a naročito i najviše se ponavlja ponavljačima, odnosno onima koji pokušavaju da zaborave njene lekcije iz bliže i dalje prošlosti. Tako je Jeremić (a onda posredno i Srbija i svi mi sa njim) ponovo postao mala jabuka razdora u jednom obnovljenom i za sada, srećom, samo diplomatskom geopolitičkom konfliktu – što je izgleda

sudbina kojoj se to više vraćamo što više nastojimo od nje pobeći.

Optimističko proročanstvo o “kraju istorije” s početka devedesetih se očigledno nije ostvarilo, a još manje su se ispunila obećanja apostola globalizacije, liberalnih ekonomista i političara o boljem životu i jednakim šansama za sve. U takvim okolnostima bilo je za očekivati da širom sveta poraste geopolitička temperatura i da se obnavljaju neke već izbledele i skoro zaboravljene međe, a svaka ptica počinje da se osvrće i okreće u potrazi za svojim jatom. A Jeremićev neočekivani uspeh plastično je demonstrirao to da “mi”, odnosno srpska država i njena politička i kulturna elita, trenutno zapravo ne znamo koje je jato naše.

EVOLUCIJA: Sama Jeremićeva biografija, kao i dosadašnja politička karijera, predstavlja svojevrstan izraz tog lutanja i te konfuzije. Počeo je kao atlantista i “evroreformista” (mada zli jezici pominju i neki mladalački SPS bekground), da bi danas, posle pet godina na čelu srpske diplomatije, postao glavna uzdanica i gotovo simbol ovdašnje “istočne” politike. Međutim, ono što je mnogo manje logično i što malo ko sa strane može da razume jeste to da je Vuk Jeremić već najmanje tri godine trn u oku ne samo ovdašnjih evro-fanatika i “nativaca”, nego i lokalnih “turbo-patriota”, koji ga mrze i napadaju maltene više nego Čedomira Jovanovića, Natašu Kandić i Hilari Klinton zajedno. Pred ovo odsudno glasanje u Generalnoj skupštini sticao se utisak kao da je svima na političkoj sceni odgovaralo da Vuk što pre propadne, kako na glasanju u UN, tako i uopšte, i da se konačno skloni sa ovdašnje političke scene.

I dok se žučni napadi sa drugosrbijanske, LDP i NVO strane još i mogu razumeti, s obzirom da ga oni doživljavaju kao neku vrstu otpadnika i “izdajnika”, stvar sa patriotskim

napadima zavređuje posebnu i dublju pažnju. Najlepša stvar kod teorija zavere, pored onoga da daju odgovore na sva pitanja, jeste to da im odgovara svaki ishod i svaki razvoj događaja koji se u njih uvek savršeno uklapa. A “patriote” su zaključile da je Jeremić “ubačeni element” zadužen da zbuni i zavede sirote srpske rodoljube i taj aksiom nisu voljni da promene sve i kada bi se nesrećni Jeremić sa eksplozivom oko struka i parolom “Kosovo je srce Srbije” samospalio ispred zgrade na Ist Riveru.

Ako, recimo, Jeremićeva kandidatura u UN prođe, to je za pomenutu grupu *patrijota* samo još jedan dokaz da je “sve dogovoreno” i da je “više nego očigledno” da mu ne bilo dopušteno da dođe na to mesto bez američkog odobrenja i da nije “njihov čovek”. A da je, pak, izgubio, zaključili bi da je “ispušena lula”, “gubitnik” i nesposobnjaković koji je, eto, završio karijeru prezren i odbačen od svojih mentora. Dakle, obrni-okreni, uvek će biti grbav, pri čemu je teško reći da li bi u slučaju Jeremićevog neuspeha na njujorškom glasanju više zadovoljnih bilo u njegovoj matičnoj stranci, “nacionalnoj” opoziciji ili beogradskim “angloameričkim” i progermanskim diplomatskim krugovima.

Hoću reći da način na koji pojedine *patrijotske* grupe mere Jeremića neodoljivo podseća na jedan od čuvenih testova kojima je svojevrstno inkvizicija ispitivala osnovanost optužbi za veštičarenje. Bace nesrećnicu u vodu, pa ako se udavi, onda u redu, a ako ispliva – znači da je veštica i treba je spaliti.

PRIMEDBE: Nije sporno da je Jeremić pravo dosta grešaka. Da je na čelno mesto u MIP-u došao prerano, nedovoljno iskusan i spreman da bi upravljao jednim tako glomaznim i komplikovanim sistemom. Ali ovde govorimo o politici i uverenjima, a ne o kadrovanju i organizatorskim sposobnostima. A Jeremić je na najbolji mogući način, često i opstruiran

iz sopstvene vlade, stranke ili predsedništva, sprovodio više-manje nemoguću politiku “i Kosovo i EU” i mnogo učinio da zagorča život prištinskim, američkim, britanskim, nemačkim i francuskim diplomatama širom sveta, zaduženim za “implementaciju” kosovske nezavisnosti. Nije on taj ko nam može ili je mogao “vratiti”, odnosno “sačuvati Kosovo”, niti se, pošteno govoreći, ta stvar uopšte može razrešiti bilo kakvim diplomatskim ili pravnim sredstvima. No, u toj svojoj gotovo nemogućoj misiji pokazao je neverovatnu energičnost, inventivnost i upornost, koju mu nevoljno priznaju čak i oni koje je tim svojim aktivnostima najviše ometao i saplitao.

S druge strane, Jeremić je često umeo da ide naruku svojim domaćim protivnicima time što je bio suviše nestrpljiv i preambiciozan, pa onda i pomalo lakomislen i brzoplet u nekim situacijama. (Takođe, čini se da je precenjivao značaj ličnog kontakta i svoje nesporne ubeđivačke sposobnosti i kada se radi o Borisu Tadiću i kada je reč o stranim političkim ličnostima poput Davutoglua, Vestervelea ili Hilari Klinton.) Nije dobro procenio odnos snaga unutar DSA, kandidovao se za potpredsednika protiv volje partijskog vrha, precenio svoju ličnu popularnost i potcenio efekte negativne medijske kampanje kojoj je u međuvremenu bio izložen. Zato moram priznati da je u čitavoj ovoj stvari oko kandidature meni bilo najviše diskutabilno njegovo verovanje da može doći na čelo Generalne skupštine mimo volje – još uvek – glavnog globalnog šerifa i “bosa” u ovako osetljivom međunarodnom trenutku. Ispostavilo se da može i da su mu – za razliku od onih unutrašnjopolitičkih i unutarstranačkih – procene globalnih odnosa snaga i sopstvenih šansi bile veoma dobre.

SVI NEPRIJATELJI: Na prvi pogled, bilo bi za očekivati da takav Jeremić, koji nervira Imperiju i uspešno “šuruje sa Rusima”, bude neprikošnoveni heroj “patriotske”, alternativne, “katakombne”, anti-EU i proruske Srbije. Ali ne. Paradoksalno, što je više “srbovao” i okretao se ka istoku to je više bivao mrskiji uskom ali uticajnom političkom krugu koji i nakon svih svojih istorijskih neuspeha i grešaka pretenjuje na tapiju apsolutnog čuvara patriotske

politike. Zabrinuti da bi im Vuk mogao kvariti posao i odneti “žutima” neki procenat njihovih ionako sve tanjih i skromnijih glasova, oni su ga doslovno razapeli i proglasili za “kukavičje jaje”, ne mareći da time zapravo ugrožavaju upravo onu “neutralnu”, antiimperijalnu političku liniju do koje im je navodno stalo.

Uostalom, dovoljno je samo čuti šta o Jeremiću kao ministru i nasledniku govori, na primer, Živadin Jovanović, kome, pretpostavljam, niko neće osporiti patriotski ni diplomatski pedigre. Ili sa koliko srdačnosti se prema njemu odnosi jedan Sergej Lavrov, kojem, valjda, ni

Uostalom, gotovo da je besmisleno dokazivati besmislenost optužbi na račun Jeremića kao “zapadnog projekta” u trenutku dok on, uz rusku pomoć, po svim meridijanima vodi neravnopravnu bitku sa vodećim zapadnim diplomatijama da spreči ili bar uspori proces priznavanja Kosova i njegov ulazak u međunarodne institucije.

U svakom slučaju, Jeremić se borio kako-tako, a u nekom boljem timu, ili makar timu sa jasnijim spoljnopoličkim planom, verovatno bi i on postigao više.

POBEDNIK: Imam utisak da udružena mr-

žnja i napadi koje Jeremić izaziva na raznim stranama političkog spektra nadilaze čisto politički kontekst i “obično” neprijateljstvo izazvano samo ideološkim razlikama ili ugrožavanjem jednih ili drugih interesa. U stvari, Jeremić ih, i jedne i druge, i “kvislinge” i “turbo-patriote”, užasno nervira zbog toga što je on živi i hodajući dokaz njihove lične nesposobnosti, čemera i jada koji okončava u stavu da je negde već sve “zapisano” i zacrtano, i ono što je bilo i što će biti, te da oni, razume se, nemaju ni razloga ni potrebe da se oko tog fatuma bore ili trude. S tim što jedni na osnovu toga zaključuju da se treba naprosto prilagoditi, slepo ispunjavati želje i slediti diktate briselskog ili prekookeanskog “Velikog Brata” i njegovih komesara, dok oni drugi, tobože zbog toga strašno ogorčeni i ljuti, nemoćno šire ruke, dure se i viču “sve je propalo”, “izdaja” i “nema nam spasa”. U svoj njihovoj suprotstavljenosti, zajedničko im je uverenje da su karte podeljene i uloge dodeljene, i da se tu ne može učiniti ništa, niti вреди išta pokušavati – sem prilagoditi se i/ili, pak, jalo-vo gundati, pisati gnevne anonimne komentare i pozivati na bunu po marginalnim patriotskim forumima. Oportunizam, pasivnost, lenjost, neznanje i nerad su im zajednički imenitelj – kao i gotovo instinktivna mržnja prema svemu i svakome ko svojom aktivnošću, bor-
bom, pobedama, porazima, usponima i padovima demonstrira da stvari ne stoje baš sasvim tako i da smo svi mi, ipak – makar i parcijalni – kovači svoje lične i kolektivne sudbine. ◀

(Autor je glavni urednik “Nove srpske političke misli”)

Foto: FoNet

najluđi kryptoanalitičari neće osporiti političko iskustvo, niti ga optužiti kako saučestvuje u “velikoj obmani” srpskog patriotskog biračkog tela. Ili koliko naklonosti prema Jeremiću pokazuju inače poslovično uzdržani Kinezi. Ili, ako ni to nije dovoljno, šta o njemu govore zapadni diplomatski krugovi i kako ga doslovno mrze beogradske imperijalne ekspoziture. I kako se čak i u Vikiliksovim dokumentima, iz kojih se tendenciozno i fragmentarno izvlači deo patriotskih optužbi protiv njega, počev od 2009. pa nadalje o Jeremiću govori kao o “velikom razočaranju” prozapadne politike i, uz Milorada Dodika, najvećoj smetnji realizaciji regionalnih planova Imperije. I kako nije iskreni evropejac, nego zarad sticanja popularnosti udara u “nacionalističke bubnjeve”.

Foto: REUTERS

Organizovani kriminal u regionu

Naser Keljmenđić i svi

Trebalo je da administracija američkog predsjednika upre prstom u Keljmenđića da bi se o njemu govorilo kao o najmoćnijem trgovcu narkoticima u ovom delu sveta. Do tog trenutka on je bio preduzetnik sa nekim nejasnoćama u karijeri

PRIČA O NASERU Keljmenđiću (54), rodom iz Peći na Kosovu, jeste priča o neosetljivosti i nemoci ljudi i institucija sa područja bivše Jugoslavije na svakodnevno zlo koje im se dešava pred očima i o tome da je potrebno da prođu godine kako bi većina prihvatila da je realnost nešto sasvim drugo a ne ono što im se predstavlja iz dana u dan. Javnost je nekako bila primorana da prihvati kriminalce kao preduzetnike što je pravdano trenutkom tranzicije i prvobitne akumulacije kapitala.

Sporadična iskakanja iz ovakve sheme gledanja na realnost ocenjivana su kao preterivanje i isterivanje “maka na konac” jer, bože moj, tako je kako je i tu se ništa bitno ne može promeniti. Lokalni preduzetnici, a zapravo osvedočeni kriminalci, uspeali su da novcem zarađenim u ratno i poratno vreme kupe i korumpiraju sve: od skupih automobila, preko popularnih pevaljki do lokalnih političara i medija.

VEZE I POVEZANOST: Obavljajući svoje redovne poslove početkom juna, administracija Baraka Obame je donela odluku da zamrzne imovinu Naser Keljmenđića, jedno Meksikanca i jednog Avganistanca označivši ih kao svetski velike trgovce narkoticima. Dogodilo se da je još jedan Pećanac, posle Bogoljuba Karića, stavljen na crnu listu američke administracije.

Od tog trenutka je Keljmenđić opet postao vest u širim okvirima i mediji su se potrudili da nađu što više pojedinosti iz njegove poslovne karijere kojima bi poduprli stav američke administracije. Pre toga, on je bio sarajevski preduzetnik poreklom sa Kosova i prijatelj vlada u Sarajevu i Podgorici. Sada nam se javlja da je on deo velike balkanske narko-priče koju je “otvorila” akcija američke DEA još u jesen 2009. godine, kada smo saznali da je čovek sa glavnim kešom u Srbiji trgovac narkoticima Darko Šarić, rodom iz Pljevalja, Crna Gora.

Keljmenđićem i njegovim “klanom” detaljno

su se bavili novinari sarajevskog Centra za istraživačko novinarstvo još 2009. godine i balkanska sekcija OCCRP-a koji su sakupili sve dosad dostupne informacije i objavili na svom portalu u formi dve istraživačke priče i u formi dosijea, koji je dostupan na sajtu reportingproject.net, ali je to tek ovih dana dobilo na regionalnom i širem značaju.

U Srbiji Keljmenđić nije privlačio veću pažnju osim što je bio pominjan kao šef klana koji “drži” Kosovo zajedno sa klanovima braće Osmani i Ekrema Luke, koji svi skupa podupiru političke projekte Ramuša Haradinaja i Hašima Tačija. Po podacima srpske policije, koje su prenosili mediji, Keljmenđić je glavni finansijer i organizator prometa heroina koji u Peć stiže autobusima iz Istanbula i Albanije, a zatim se preko Rožaja doprema u Novi Pazar, a odatle u zapadnu Evropu. Novije istrage bi trebalo da pokažu u kojoj meri je njegov klan bio povezan sa ekipom Darka Šarića – tabloidi spekuilišu da

SARADNICI, PARTNERI, DRUGOVI: Naser Keljmeni, Fahrudin Radončić, Naser Orić i Ramuš Haradinaj Fotografije: REUTERS

njegovi prijatelji

Amerikanci nude potonjem da bude zaštićeni svjedok u nekom budućem suđenju Keljmeniju – kakve je poslove posredno za njega obavljao Zoran Čopić, optužen pred sudom u Banjaluci za šverc cigareta, i da li je deo Keljmenijeve gotovine imao svoju ulogu u nekim privatizacijama u Srbiji. Pored toga, a to je sada moderno, povezan je sa Zvonkom Veselinovićem, jednim od vođa srpske pobune na severu Kosova, koji je za kratko vreme prešao put od nacionalnog heroja do lopuže i kriminalca.

NEKRETNINE, BIZNIS I DONACIJE: Zvanično, Naser Keljmeni živi u Sarajevu i često putuje u Crnu Goru, za koju kaže da mu je druga otadžbina. Ističe se da na računu ima oko 10 miliona evra, da voli žene i skupe automobile i tvrdi da je “samo trgovac” koji je “čist i pred zakonom i pred Bogom”.

“Ako ikada nastradam, to će biti zbog pičke”, često je citiran njegov stav.

Prema policijskim izvorima koji su sada dobili potvrdu i od Amerikanaca, on je vođa jedne od najjačih albanskih kriminalnih grupa na Balkanu.

Keljmeni je kriminalni dosije stekao u

rodnoj Peći kao devetnaestogodišnjak: 1976. osuđen je na godinu i šest meseci strogog zatvora zbog pokušaja ubistva. U njegovom dosijeu u MUP-u Srbije, koji se odnosi na period pre sukoba na Kosovu, evidentiran je i zbog siledžijskog ponašanja i tuče.

BiH bezbednosna agencija SIPA navodi da se Keljmeni do osamdesetih godina na Kosovu bavio švercom tekstila i zlata iz Turske, a tokom sankcija devedesetih krijumčario je naftu, cigarete i narkotike – da bi se početkom sukoba na Kosovu posvetio krijumčarenju oružja.

Prema podacima iz Opštine Novo Sarajevo, Naser Keljmeni je već 1998. godine bio punopravni građanin BiH. U jednom od iskaza BiH tužiocu 2007. tvrdio je da je u Sarajevo došao 1988. godine i da je tu boravio do pred početak rata 1992. godine: “U tom periodu pre rata imao sam u Sarajevu dve radnje i to krznarski salon i zlataru, obe radnje bile su smještene u Skenderiji.”

Istovremeno, kako je govorio, imao je u Peći firmu s kojom je nastavio delatnost, a u tom periodu je na Kosovu trgovao i cigaretama. Ima trgovačku firmu u Dubajju, u slobodnoj zoni.

Po podacima Interpola, Naser Keljmeni je 2003. godine bio pod istragom zbog bombaškog napada i podmetanja požara. Sumnjičen je za iznudu, a na području Peći se navodno bavio preprodajom deviza, švercom cigareta i nedozvoljenom trgovinom.

SIPA je, takođe, došla do informacije da je Keljmeni tokom 2005. i 2006. godine u opticaju imao 20 miliona konvertibilnih maraka koje je pozajmljivao zainteresovanim uz mesečnu kamatu od 10 posto.

Policijska misija EU je obavestila tuzlansku policiju da se Keljmeni dovodi u vezu sa organizovanjem transporta 10 kilograma heroina koji je u februaru 2004. godine iz Srebrenika preko Ljubljane prokrijumčaren u Nemačku.

Na sakupljanju nekretnina nikada nije štedeo. U Sarajevu ima tri kuće (u Butmiru, Hrasnici i Ilidži), dva stana i hotel “Kasa Grande”, a u Podgorici samo stan. U Ulcinju ima stan, 11 stambenih prostorija ukupne površine 377 metara kvadratnih, kuću i stambenu zgradu od 1600 metara kvadratnih. Vlasnik je hotela na Velikoj plaži koji se zove isto kao onaj na sarajevskoj Ilidži – “Kasa Grande”. ▶

ikend ručak 999

Restoran Brasserie
od 12:00-18:00

za odrasle **999** dinara
za decu do 10 godina **BESPLATNO**

Igraonica i animatori
za decu
Besplatan parking
Telefon za rezervacije
011 311 30 63

Povodom izgradnje hotela na ulcinjskoj Velikoj plaži izbila je afera jer se ispostavilo da je nelegalno, na divlje, sagrađena, a pretpostavlja se da je bilo i korupcije jer je Keljmendi bio uplatio 225.000 evra na ime raznih taksa, što je potvrdio i tadašnji gradonačelnik Gzim Hajdinaga.

Zbog toga je tužilaštvo čak pokrenulo istragu a u maju ove godine došlo je do nagodbe: tužioci su odustali od krivičnog gonjenja nakon što je Keljmendi uplatio novac u humanitarne svrhe – po 5000 evra vrtiću “Solidarnost” i Osnovnoj školi “Maršal Tito” u Ulcinju.

Predsednik opštine se takođe nagodio tako što je uplatio 10.000 evra u humanitarne svrhe. Nema izveštaja o tome gde je završilo 225.000 evra uplaćenih za izgradnju hotela. Pored poslova na razvijanju turizma i hotelijerstva u Crnoj Gori, Keljmendi je bio prepoznat kao neko ko direktno pomaže vladajuću partiju i neko ko je i finansijski pomagao projekat crnogorske nezavisnosti. Mediji u Crnoj Gori izveštavaju da ima i nekretnine na prelazima između Kosova i Crne Gore, neku vrstu planinskih kućica koje služe kao štekovi za njegove distributere narkotika. Keljmendi se ovog proleća bio pojavio u javnosti kada je donirao podgoričku NVO MANS koja vodi proteste protiv režima Mila Đukanovića, ali je njegova uplata od 200 evra bila vraćena, a liderka protesta Vanja Čalović je to ocenila kao pokušaj vlasti da ih kompromituje povezujući ih sa osvedočenim i opasnim kriminalcem.

POSLOVI I PRIJATELJI: Preko granice na sever, u Sarajevskom kantonu, protiv Keljmenđija i njegovih sinova Elvisa, Liridona i Besnika u proteklih nekoliko godina napisano je više od deset krivičnih prijava, uključujući i one za ubistvo, pokušaj ubistva i nasilničko ponašanje. Keljmendi i njegov pravni tim je izjavljivao da se nikada nije bavio nezakonitim poslovima.

Bezbednosna agencija iz BiH, SIPA, u prezentaciji pod nazivom “Zločinačka organizacija Naser Keljmendi” – koju je u novembru 2008. predstavila na sastanku Generalnog sekretarijata Interpolu u Lionu, u Francuskoj – navela je da je Keljmendi na čelu jedne od najbolje organizovanih zločinačkih organizacija, ne samo u BiH već i u regionu, koja je umešana u krijumčarenje droge i cigareta, trgovinu ljudima, pranje novca i zelenašenje.

Keljmenđijeva organizacija u BiH – prema tom dokumentu – ima članove u Sarajevu, Tuzli i Zenici, a njen uticaj proteže se i na Crnu Goru, Kosovo, Makedoniju, Hrvatsku, Srbiju, Nemačku i SAD.

Međutim, svi ovi operativni podaci nisu do sada bili dovoljni da se protiv Keljmenđija i njegove grupe-klana pokrene neki ozbiljniji krivični postupak, pa je on nastavio sa “redovnim aktivnostima” u okviru svojih zvaničnih preduzeća.

Na dugačkoj listi Keljmenđijevih poslovnih prijatelja i najbližih saradnika su – kako tvrdi SIPA – bivši kosovski premijer Ramuš Haradinaj, bivši komandant snaga BiH u Srebrenici Naser Orić, kosovski biznismen Ekrem Luka (koji je, u međuvremenu, izgleda postao “bivši prijatelj”), odbegli “Bos iz Rožaja” Safet Kulić Sajo iz Crne Gore, vlasnik “Avaza” iz Sarajeva Fahrudin Radončić i drugi.

Za javnost je posebno zanimljiva veza između Radončića i Keljmenđija jer se prema nekim izvorima smatra da je Radončićevo bogatstvo zapravo Keljmenđijev novac i da je ovaj trenutno predsednik Saveza za bolju budućnost (SBB), direktni Keljmenđijev saradnik. Li-

► Keljmendi se javno pohvalio da je lično i materijalno doprineo kampanji za nezavisnu Crnu Goru 2006

der crnogorskog Pokreta za promene Nebojša Medojević je u više navrata pominjao Radončića, Keljmenđija i Kulića kao glavne Đukanovićeve pomagače. Radončić, koji je kandidat za bosanskog ministra policije, demantovao je ovakve tvrdnje i rekao da će Keljmendi biti uhapšen ako se pokaže da je zaista trgovac narkoticima.

Iako Radončić negira da su Keljmendi i on prijatelji, oni su 2004. razmenili nekretnine u Sarajevu i Zenici – a razliku u ceni od oko 100.000 evra Keljmendi je platio na račun “Avaza”, da bi kasnije i jedan od njegovih džipova grand čiroki završio u vlasništvu Radončićeve kompanije.

Takođe, kada se Naser Orić 2008. godine preselio iz Tuzle u Sarajevo, štampa je pisala da ga sve češće viđaju u društvu sa Naserom Keljmenđijem. S njim je, kako se tada govorilo, želeo da preuzme mesto mafijaškog “kuma” koje je ostalo upražnjeno ubistvom Ramiza Delalića Čele – za koje je i sam Orić bio osumnjičen.

Naser Orić je zbog indirektno odgovornosti ratnog zločina ubistva sedam zarobljenih vojnika Vojske RS i mučenje jedanaestorice 1992. i 1993, u Haškom tribunalu prvo osuđen na dve godine zatvora, ali je pravosnažno oslobođen optužbe, zbog nedostatka dokaza.

Orić je, i prema navodima Keljmenđijevog advokata, nakon povratka iz Haga 2008. živio i trenirao u Keljmenđijevom hotelu na Ilidži.

Zanimljivi su i detalji koji su “isplivali” kad se Ramuš Haradinaj aprila 2008. vratio na Kosovo iz Haga.

Kako se navodi u izveštajima nemačke obaveštajne službe BND, Haradinaj je prvu poratnu godinu proveo organizujući lokalnu mrežu kriminalaca učvršćujući veze sa lokalnim kontroverznim biznismenima, “poput kralja švercovanih cigareta Nasera Keljmenđija i Ekrema Luke”.

Po operativnim saznanjima Interpolu, Naser Keljmendi je poslije sukoba sa Ekremom Lukom, biznismenom iz Peći, otišao u Sarajevo. General-major kosovske policije Rahman Sulejmani, sa kojim su novinari Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) iz BiH razgovarali u proleće 2008. godine, rekao je da bi Keljmendi verovatno bio zadržan kada bi se pojavio na Kosovu, i da on ne sme da se vrati u tu pokrajinu zbog sukoba sa protivničkim klanom.

Kaže da je imao informacije da je Keljmendi u sukobu sa Ekremom Lukom i još nekim biznismenima u Peći.

Policija je u MUP-u Slovenije dobila podatke da je Keljmendi u to vreme bio u Ljubljani sa Jasminom Babić (38), njegovom dugogodišnjom partnerkom, koja je rodom iz Loznice, a živela je u Baru.

Sarajevska policija je istraživala navode članova protivničke grupe u BiH prema kojima je Naser Keljmendi zajedno sa Muhamedom Ali Gašijem u junu 2007. godine organizovao ubistvo Ramiza Delelića Čele, koji se godinama sukobljavao sa članovima albanske mafije u Sarajevu.

Posle otkrivanja afere sa ulcinjskim hotelom, ali i nakon što su mu vlasti Crne Gore prošle godine odbile zahtev za dobijanje državljanstva, Keljmendi se javno pohvalio da je lično i materijalno doprineo kampanji za nezavisnu Crnu Goru 2006. godine, kao i da je to radio iz osećanja moralne i materijalne obaveze prema Crnoj Gori, jer dok je bio rat na Kosovu, Albanci su u Crnoj Gori bili dobro primljeni.

Kad je reč o njegovoj drugoj slaboj tački, automobilima, vlasnik jedne auto-kuće iz Sarajeva tvrdio je da Keljmendi godišnje kupuje deset automobila.

CIN navodi da Keljmendi 2007. pred tužiocima nije mogao da se seti svih automobila koje poseduje u BiH: kazao je da ih ima sedam ili osam, a sa sigurnošću se setio samo hamera, audija 8 i BMW-a X5.

◀ Slobodan Georgijev

Branioci bez zaštite

Zahtev Advokatske komore da se status službenog lica dodeli i advokatima valja podržati. Imaju ga sudije i tužioci, čak i novinari, ali to nije promenilo baš ništa

PRIJE NEKOLIKO DANA u svojoj advokatskoj kancelariji na beogradskoj Zvezdari napadnut je advokat Nenad Vukasović. Još uvijek nepoznati počinitelji (dvojica) utrčali su i bacili mu “nekakvu kiselinu” u oči, udarajući ga pritom, da bi potom pobjegli automobilom u kojem ih je čekao vozač. Sve se zbilo u prisustvu njegovog sina, također advokata, a Vukasović je trenutno u bolnici, vid ipak nije izgubio (liječnici se nadaju potpunom oporavku), a još se čeka nalaz vještaka koji bi trebao otkriti o kakvoj je kiselini riječ.

Advokatska komora Srbije, osudivši napad na kolegu, ovoga utorka, 12. juna, obustavila je rad: advokati nisu išli na suđenja, nisu posjećivali svoje branjenike u pritvoru, nisu podnosili podneske sudovima i ostalim organima (iako, teško da su se tome odazvali oni kojima je upravo u utorak “curio” rok za neku žalbu ili drugi podnesak). Ujedno, zatraženo je da i advokati dobiju status “službenih lica”, kao što ga imaju tužioci, policajci, pa čak i novinari.

Slavko Jelovac, predsjednik Advokatske komore Beograda, najavljujući protest advokata izjavio je da je napad na Nenada Vukasovića opomena advokaturi. “Pokušaj napadača da mu oduzmu vid i na taj način zabrane da čita i radi je napad na celu advokaturu. U utorak ćemo organizovati jednodnevni protest i obustaviti sve aktivnosti u znak podrške povređenom kolegi i na taj način upozoriti nadležne da je neophodna promena zakona kako bi advokatima bio priznat status službenih lica”, rekao je Jelovac.

Pridružila mu se još aktualna ministarka pravde Snežana Malović, te osudivši napad podržala zahtjev advokatskih komora da istražni organi u najkraćem roku otkriju napadače. “Ovakav napad je brutalan napad na celu advokatsku profesiju. Očekujem od državnih organa punu i temeljnu istragu, kao i da počinio uskoro budu privedeni pravdi”, rekla je ona, dodajući da misli da je cilj napada na advokata Vukasovića – zastrašivanje.

Zbog čega to misli, nije objasnila, a za nadati je se da će to istraga pokazati.

ARHIV NEREŠENIH SLUČAJEVA: Revne dnevne novine ovih su dana iz arhiva izvukle

dosadašnje poznate napade na advokate: 1999. godine u podzemnom prolazu u Nušićevoj ulici u centru Beograda pretučen je Miroslav Todorović Šera. Nakon napada “izuzetno korpu-lentnog neznanca” završio je u Urgentnom centru. U julu 2003. godine nepoznati napadač je pokušao ubiti beogradskog advokata Momčila Bulatovića u dvorištu njegove kuće, 2005. godine u Jagodini izgorio je džip advokata Dušana Gašića (nekoliko mjeseci prije toga molotovljevim koktelom također mu je zapaljen automobil), u februaru 2007. godine u Senti je u svojoj kući ubijen advokat Momir Lazić, iste godine je u centru Valjeva ranjen advokat Duško Jovanović, a prije godinu dana u Beogradu je ispred zgrade u kojoj stanuje ranjen advokat Aleksandar Zarić.

Pametni ljudi govore da advokati imaju samo dva neprijatelja, državu i – svoje klijente

U svim tim slučajevima, zajedničko je to da su počinio ostali nepoznati. Praktično jedini razriješeni slučaj fizičkog napada na advokate je “slučaj banana”, u kojem je stradao advokat Nikola Barović. Njega je – a bile su to olovne devedesete godine – pretukao tjelohranitelj Vojislava Šešelja, koji je poslije bezobrazno i drsko (u svom uobičajenom maniru) tvrdio da se Barović “okliznuo na koru od banane” i tako se, sam si je bio kriv, poprilično ugruvao.

Advokati su profesija neophodna za funkcioniranje države, ali prvenstveno za zaštitu ljudskih prava njenih građana; čak su i vlasti nakon Drugog svjetskog rata to prihvatile iako su prilično s prezirom gledali na advokate i pravnike uopće, gledajući u njima svojevrсни “ostatak buržoaskog sistema”. Otad još pametni ljudi govore da advokati imaju samo dva neprijatelja, državu i – svoje klijente!

DRŽAVA KAO NEPRIJATELJ: Kad je o državi riječ, ona se pokazala prilično umješnom u napadanju advokature, nekad suptilnije, nekad

grublje. Advokati koji su branili optužene za političke delikte to su najbolje osjetili na svojoj koži, od advokata dr Ive Politea, koji je branio Josipa Broza Tita, Alojzija Stepinca i Milovana Đilasa, do naših suvremenika, Jovana Barovića koji je stradao u sumnjivoj saobraćajnoj nesreći, Rajka Danilovića, Srđe Popovića koji – kao i još plejada advokata u “političkim slučajevima” – svjedoče o napadima vlasti na njih i pokušajima da ih spriječe u radu. Na primjer, da ih u nekim vrlo važnim (i javnosti vrlo poznatim slučajevima od prije tri ili više decenija) u krivičnim postupcima namjerno odrede za svjedoke, samo da ne bi mogli braniti nekoga od optuženih i da ne bi – talasali sretne narode i narodnosti.

Da se razumijemo, nisu to bile boljke samo “nenarodnog” režima, nastavile su se one i nakon devedesetih, kad je i sam advokatski ceh organizacijski u svojim komorama stao rame uz rame sa režimom Slobodana Miloševića, dajući mu za pravo u njegovim političkim avanturama. Jest, to je neka duga i druga priča (iako i danas Advokatska komora zabavlja javnost svojim čudnovatim bitkama, otimanjem pečata, zvanjem policije kojoj tamo nije mjesto u svoje prostorije, diobama na ove i one; teško je shvatiti tko je tu tko), ali je indikativna i odredba Krivičnog zakonika Srbije da je zabranjeno komentiranje sudskih postupaka prije okončanja krivičnih postupaka.

Ta se odredba, naime, odnosi isključivo na advokate – ne i na tužioce, iako su oni bar formalno ravnopravne stranke u krivičnom postupku; još ako znamo da kod nas krivični postupci nerijetko traju dugi niz godina, jasno je kome to ide naruku, u trenutku kad “padne” čak i eventualna oslobađajuća presuda, to ne zanima više nikoga. O rješenjima u novom zakonu o krivičnom postupku ne treba niti govoriti, taj je tek tužilaštvo (koje je u praksi vezano za izvršnu vlast više no ikad) stavio sasvim jasno iznad advokata i prava optuženih na adekvatnu i stručnu obranu.

Advokati na državu kao neprijatelja, dakle, mogu računati uvijek i u svoj sili situacija;

**NAPADNUT U KANCELARIJI:
Nenad Vukasović**

foto: Fonet/Specijalni sud

sjetimo se samo pokušaja uvođenja fiskalnih kasa u advokatske kancelarije, što bi bitno narušilo prava (tajnost) njihovih klijenata, ma što svi mi s druge strane mislili o visokim advokatskim (ali i sudskim!) taksama, neusklađenima s prosječnom težinom novčanika građana.

KLIJENTI KAO NEPRIJATELJ: Kad je o klijentima riječ, tu već svaki advokat odlučuje sam za sebe: da li će u neke rizične slučajeve ući, da li će mu klijentela biti probrana iz samog cvijeta kriminalne scene, ili neće, ili će se odlučiti za neke manje "teške" branjenike. Ovih dana, jedan od anonimnih sugovornika novinarke "Politike" Miroslave Derikonjić kaže da se slaže s uvriježenom tezom da su meta prijetnji i napada često advokati koji svojim klijentima daju neosnovana obećanja u stilu: "Ne brini, oslobodiću te iz pritvora, smanjiću ti kaznu...". "To su 'institucionalizovani' advokati. Reč je o pojedinim kolegama koji su u advokaturu došli iz pravosuđa, bilo iz državnih organa, policije, tužilaštva, vojske. Upravo nekima od njih klijenti se i obraćaju misleći da imaju veze kod sudija i da mogu sve da 'završe'. Naravno, to je najgrublje kršenje našeg kodeksa profesionalne etike, koji je, inače, dobio visoku ocenu u Evropskoj uniji", kaže taj anonimni advokat.

Isto kažu još neki advokati, koje nećemo imenovati, za "Vreme", a sve se može svesti na jednu rečenicu: "Postoje advokati, a postoje i konsiljeri."

Ni to nije nova pojava: uvijek je bilo onih koji su obećavali brda i doline, hvalili se poznanstvima sa tužiocima i sucima i državnim

vezama, što nije niti neobično kad se vidi u kolikom je broju slučajeva (uglavnom civilnih) dozvoljeno nekim bivšim sucima da u konkretnim predmetima postupaju kasnije kao advokati. To je, međutim, problem cijelog pravnog sistema i – na kraju krajeva – pristojnosti i odgovornosti koju u normalnim državama i ne bi trebalo propisivati zakonima.

Bilo je i onih koji su za svoja obećanja primali novac, oslanjajući se na veze i korupciju. No, teško da takvih ima u advokaturi više no što ih ima u ostalim profesijama: korumpirano je društvo u cjelini, pa tu ima i korumpiranih advokata, i sudaca, i tužilaca, i doktora, i novinara... Problem je samo u tome što neke od tih profesija, poput advokata i liječnika koji i zakletve (kao i suci) polažu, kao i novinara, vežu njihovi kodeksi, pa se korupcija u njihovim redovima doživljava kao veća izdaja ljudskog i profesionalnog poštenja, nego kad pod istu lupu stavljamo pokvarene političare ili administrativce.

KLIMA I ŠUMOVİ: U tom smislu, valja se introspektivno zapitati još nešto: zašto je u društvu stvorena klima u kojoj je pohvalno i poželjno braniti razne "naše heroje" (Miroslav Ulemek Legija, Ratko Mladić, Radovan Karadžić...), zašto se advokata Srđu Popovića, na primjer, i danas napada zato što je svojedobno branio Andriju Artukovića?

I to je svojevrsni "šum u komunikacijskom kanalu". Javnost ne vjeruje u pravosuđe, smatra ga korumpiranim i nikad gorim nakon tzv. reforme. Pravosudni sistem nije osmislio nikakvu

kontrolu i ujednačavanje sudske prakse, pa se događa da za sličnu stvar netko u Nišu dobije drastično veću kaznu od nekoga u Beogradu ili Novom Sadu. Nemaju u toj situaciji na što da se oslone ni građani, niti njihovi advokati; možda bi i ta činjenica pomogla razumijevanju motiva napada na advokate?

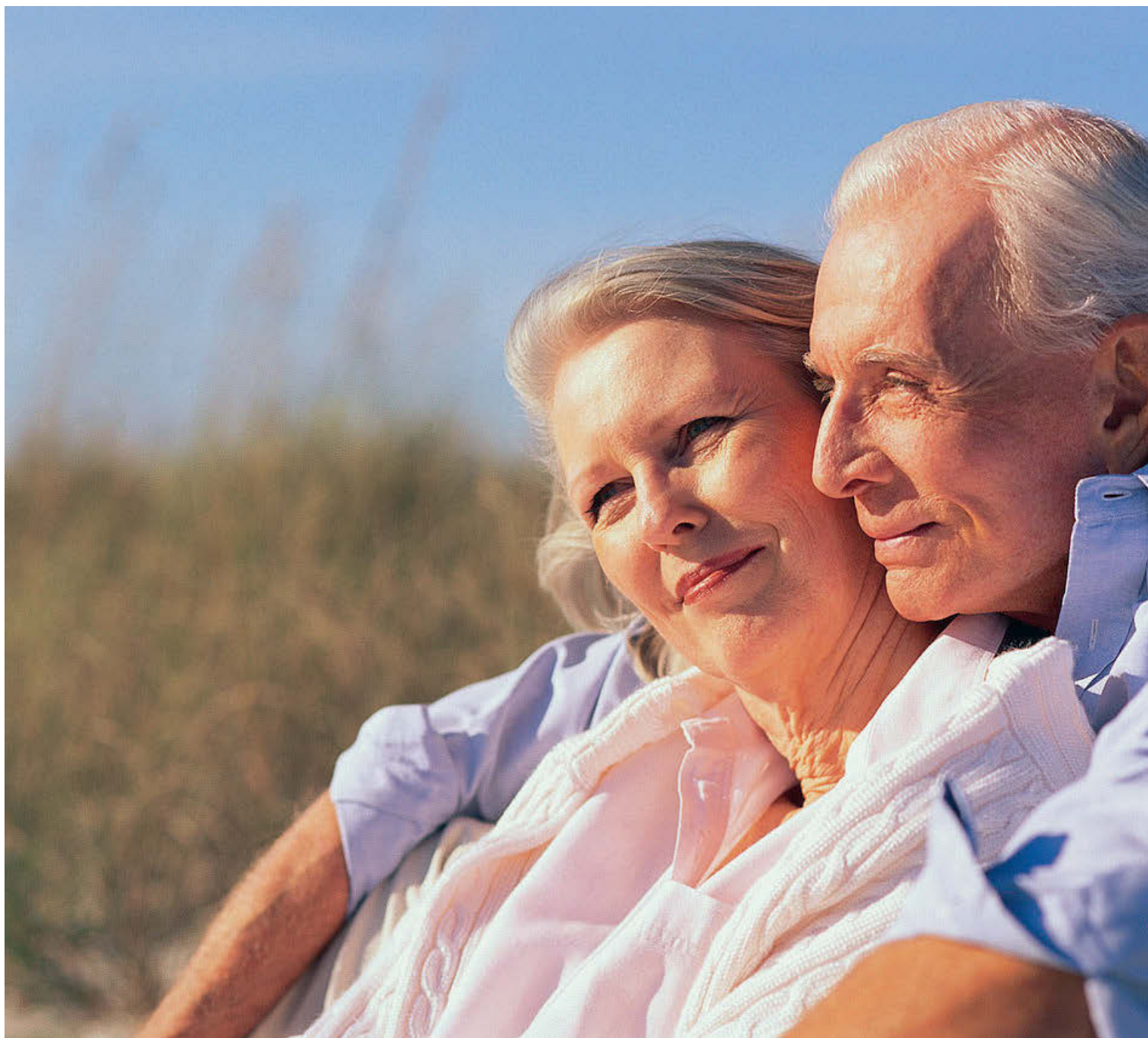
Slučaj napada na advokata Vukasovića tek treba biti riješen, ako ikad. On kaže da nikakvih sukoba nikad ni sa kime nije imao, ministarka Malović kaže da misli da je riječ o "zastrašivanju", a nadležni će – neka nas demantiraju – vjerovatno slučaj voditi, kao i ostale, kao napad N.N. počinioca.

U svakom slučaju, zahtjev Advokatske komore da se status službenog lica dodijeli i advokatima valja podržati. Imaju ga suci i tužioci – oni najvišeg ranga, osim tog statusa, imaju i dodatnu zaštitu veću od polarnih medvjeda – imaju čak i novinari, kojima se vlast pokušala u jednom trenutku malkice dodvoriti kao cehu.

Nažalost, to advokatima, kao što nije ni novinarima, neće nimalo pomoći. Kakav god status imali na papiru i u zakonskim odredbama, to neće izmijeniti činjenicu da napadi (i jedno ubojstvo) na njihove kolege do danas nisu dobili epilog, pronalaženje krivaca za napade i njihovu osudu.

Jednaki su u toj stvari novinarima, a napadi na novinare su brojniji od napada na advokate: ne znamo tko je ubio Slavka Čuruviju i Milojka Pantića, ne znamo tko je Dejanu Anastasijeviću stavio dvije kašikare na prozor... ◀

Tatjana Tagirov

Privatni penzioni fondovi

Mislite na duge staze

Reformom penzionog sistema pooštreni su uslovi za odlazak u penziju. Državni penzijski fond sve teže podnosi porast broja penzionera, a penzije narednih generacija su sve neizvesnije. Kao jedno od rešenja osnovan je dobrovoljni privatni penzioni fond, koji nudi mogućnost da se obezbede sigurna primanja u trećem dobu

BEZBRIŽNOST JE NEPROCENJIVA

Foto: Vreme

Rezultati poslovanja Delta Đenerali društva

Kao prvo društvo za upravljanje na srpskom tržištu, sa značajnim internacionalnim iskustvom i jedinstvenim vidom diversifikacije koji nudi svojim članovima, Delta Đenerali je svakako pravi partner za dugoročnu štednju. Gotovo 50.000 članova ukazalo je poverenje ovom društvu za upravljanje penzionim fondom sa neto imovinom od preko 3,7 milijardi dinara. Preko 350 poslodavaca uplaćuje doprinose za svoje zaposlene. Od početka poslovanja dobrovoljni penzijski fond Delta Đenerali 'Bejzik' ostvaruje pozitivan prinos. Za period od poslednje tri godine, ostvaren je prosečni godišnji prinos iznad proseka industrije. Delta Đenerali je prvo i jedino društvo koje obračunava nižu naknadu za upravljanje u zavisnosti od akumuliranih sredstava i ostvarenih prinosa. Od decembra 2010. godine upravlja sa bivšim fondom NLB Nova Penzija (sada Delta Đenerali 'Indeks'), nakon odluke Narodne banke Srbije da upravo ovom od svih društava dodeli licencu za upravljanje, što je veliko priznanje za dosadašnji rad.

Najveće slabosti donetih izmena u penzijskom sistemu koje pogađaju sadašnje, ali i buduće penzionere jesu usklađivanje penzija i utvrđivanje odnosa između prosečne zarade i prosečne penzije. Reforma penzijskog sistema u Srbiji izvršena je u aprilu 2006. donošenjem novih zakona o penzijskom sistemu. Predviđeni su stroži uslovi i planirano je da se postepeno povećava starosna granica za odlazak u penziju. Republički fond za penziono i invalidsko osiguranje (PIO) funkcioniše po principu međugeneracijske solidarnosti. U idealnom slučaju, odnos zaposlenih i penzionera trebalo bi da bude više od tri zaposlena na jednog penzionera. Ovo

je dalekih osamdesetih godina omogućavalo da penzije budu sigurne i redovne. Međutim, sa demografskim promenama, krizom koja je potresla svetsku ekonomiju, velikim brojem prinudnih i prevremenih odlazaka u penziju, penzioni državni fond i pored izvedenih reformi zapada u egzistencijalnu krizu. Ovaj fond, koji funkcioniše po principu "protočnog bojlera" trenutno nema dovoljno sredstava da bi se sam održao. Dotacije države su sve većih razmera, u toku prošle godine su iznosile 2,5 milijarde evra. Ovaj dugogodišnji problem, postaje ozbiljniji, a jedan od koraka pomenute reforme penzijskog sistema u Srbiji jeste uvođenje dobrovoljnog privatnog penzijskog osiguranja.

Dobrovoljni penzijski fondovi su se pojavili na srpskom tržištu kao vid dugoročne štednje koji bi trebalo da omogući dopunu državne penzije i vrlo brzo su postali sigurni i stabilni igrači na tržištu, sa glavnom porukom: mislite na duge staze, na siguran način.

SIGURNA ALTERNATIVA: Dobrovoljni penzijski fond je institucija u koju članovi uplaćuju novac radi štednje. Fond služi da upotpuni prvi stub, obavezno državno penzijsko osiguranje i da omogući dodatne prihode ljudima u trećem dobu. Predsednica Upravnog odbora i direktorka Delta Đenerali društva za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom Nataša Marjanović za "Vreme" je razjasnila kako zapravo ►

funkcioniše ovaj sistem. “Namena fonda je da se na vreme obezbedi normalan život u penziji. Osnovno načelo dobrovoljnih penzijskih fondova je fleksibilnost. Član fonda sam definiše iznos i dinamiku uplata kojom će uplaćivati sredstava i penzijske doprinose. Uplate mogu biti mesečne, kvartalne, polugodišnje, jednokratne. Član može biti domaće, strano ili fizičko lice, bez obzira na zaposlenost ili uzrast. Obveznik uplate penzijskog doprinosa može biti suprug za suprugu, roditelji za decu, kao i poslodavac u korist svojih zaposlenih što je i najbolja varijanta, jer se na taj način pored nesporno boljih finansijskih efekata štednje najbolje i razvija svest ljudi o tome kako, gde i najvažnije zašto se šteti u dobrovoljnom penzionom fondu. Bez obzira na to ko je obveznik uplate, sva sredstva se uplaćuju na individualni račun članova penzionog fonda. Čak i prestankom uplata član ne gubi svoja sredstva i niko ne može da mu ih oduzme. Jednostavno, u tom trenutku ona ostaju na računu i uvećavaju se, prateći rast investicione jedinice. Svaki član, koji se odluči za ovakav vid štednje, sredstva sa računa može da podigne u 58. godini, a najkasnije sa navršenih 70 godina života. Dužina staža nema nikakvog uticaja i član sam bira kako će mu se isplaćivati sredstva i na koji vremenski period. Sredstva se mogu povući jednokratno (što podrazumeva 30 odsto akumuliranih sredstava odjednom), programiranom isplatom, kupovinom anuiteta u osiguravajućoj kući ili kombinacijom ovih mogućnosti, pri čemu član sam bira dinamiku prema kojoj će mu biti isplaćivana akumulirana sredstva sa individualnog računa i to tek kada stekne pravo za korišćenje sredstava.”

Član fonda može podići sredstva pre 58. godine života samo u slučaju trajne nesposobnosti za rad. Jedna od prednosti privatnih penzijskih fondova je i mogućnost korišćenja

► **“Ono što jeste zajedničko praktično za sve zemlje jeste da su primorane da pooštrevaju uslove za odlazak u penziju kroz pomeranje starosne granice naviše. Naime, za buduće penzije moraćemo da radimo duže i više, pa štednja u dobrovoljnim penzijskim fondovima dodatno dobija na značaju. Očekujemo da će daljim razvojem svesti o neophodnosti dopunske štednje doći i do povećanja broja “privatnih” penzionera”**

— Nataša Marjanović

sredstava usled prirodne ili iznenadne smrti člana. U ovakvom slučaju sredstva na računu člana prenose se na lice koje je prethodno određeno za to ili se postupa u skladu sa Zakonom o nasleđivanju.

Za relativno kratko vreme, od 2006. godine Društvo za upravljanje privatnim penzijskim fondom Delta Đenerali je uspelo da učvrsti svoju poziciju na tržištu u samom vrhu. Čak i 2008. godine, kada su berzanski indeksi izgubili gotovo tri četvrtine svoje vrednosti, penzijski fondovi su zahvaljujući konzervativnom ulaganju bili znatno uspešniji od ostalih učesnika na tržištu kapitala i pokazali su se otpornim na udare finansijske krize “Prvo društvo za upravljanje penzijskim fondom koje je dobilo dozvolu od Narodne banke Srbije je Delta Đenerali. Startovalo je 15. novembra 2006. godine. Postojimo već pet i po godina na tržištu u Srbiji. Osnivač društva je Delta Đenerali osiguranje – deo Đenerali grupe, koja je gigant u

oblasti osiguranja i penzijskih fondova. Posluje u 68 zemalja, duže od 180 godina”, kaže Nataša Marjanović. Član dobrovoljnog penzijskog fonda je taj koji odlučuje kada i koliko želi da uplaćuje. Jedino ograničenje je da je minimalna uplata 1000 dinara. To je iznos koji ne remeti značajno ničiji budžet u toku jednog meseca. Naravno, što se više, duže i redovnije uplaćuje, viši će biti i iznos penzije u budućnosti. Član nije obavezan da odmah definiše koliki iznos će uplaćivati.

RIZIK I ŠANSE: Postoji, nažalost, istorija lošeg iskustva u našoj zemlji sa ulaganjima, poput stare devizne štednje i mnogih preduzeća koja su propala. S obzirom na to da i državni penzijski sistem mnogim penzionerima ne može da obezbedi odgovarajuće penzije (iako su oni izdvajali sredstva za ovu svrhu), opravdana je bojazan da u državnom fondu neće ostati dovoljno novca za naredne generacije. Zbog svega navedenog, upravo su sigurnost,

DOBRA ODLUKA – SIGURNA STAROST

Foto: Vreme

poverenje i transparentnost odlike industrije dobrovoljnih penzijskih fondova. Narodna banka Srbije je supervizor ove industrije, a fondovima su zakonom određene granice ulaganja. “Ne možemo mi da se igramo tuđim novcem kako bismo želeli. Sve je striktno definisano, pa je i rizik sveden na minimum. Takođe, članovi imaju sigurnost i u pogledu individualnih računa koji su isključivo u njihovom vlasništvu. Zakonom o dobrovoljnim penzijskim fondovima i penzijskim planovima su definisane dve odvojene institucije: Društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom, koje ima status pravnog lica, i dobrovoljni penzijski fond, koji je fond posebne vrste i u vlasništvu je članova fonda. Imovina dobrovoljnog penzijskog fonda je odvojena od imovine društva i ne može biti predmet prinudne naplate, zaloga ili hipoteke, niti se može uključiti u likvidacionu ili stečajnu masu društva za upravljanje.”, rekla je Nataša Marjanović.

Delta Generali Društvo za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom upravlja sa dva fonda: Delta Generali “Bejzik” i Delta Generali “Indeks”. Nataša Marjanović je objasnila razlike i mogućnosti koje postoje u okviru dva fonda Delta Generali društva: “Delta Generali ‘Bejzik’ je prvi privatni penzijski fond koji je dobio dozvolu za rad Narodne banke Srbije. Fond je namenjen članovima koji žele da njihova sredstva budu uložena sa ciljem ostvarenja najboljih prinosa uz minimalne rizike ulaganja, kao i zaštitu od inflacije na duži rok. Delta Generali ‘Indeks’ je fond koji sredstva svojih članova ulaže isključivo u imovinu denominovanu (indeksiranu) u evrima. Namenjen je ulagačima koji imaju za cilj očuvanja imovine u evro protivvrednosti uz ostvarivanje prinosa na duži rok.” Ona je naglasila da dobrovoljni penzijski fondovi prilikom ulaganja obračavaju posebnu pažnju na rizik promene deviznog

kursa. “Gotovo četvrtina ukupne imovine svih dobrovoljnih penzijskih fondova je uložena u evroindeksiranu aktivu. Istovremeno, imajući u vidu dugoročni investicioni horizont dobrovoljnih penzijskih fondova, fokus pri investiranju je stavljen na dugoročne prognoze kretanja kursa, tako da dnevne oscilacije kursa nisu od primarnog značaja. Ono na šta mi kao Društvo ukazujemo našim članovima, bez obzira na to da li je u pitanju fond Delta Generali ‘Bejzik’ ili Delta Generali ‘Indeks’, jeste da će se optimalni prinosi ostvarivati maksimalnim korišćenjem poreskih olakšica”, rekla je Nataša Marjanović. Država je prepoznala značaj dobrovoljnih penzijskih fondova i omogućila poreske olakšice, kako za poslodavce tako i za zaposlene građane koji uplaćuju dopunske penzijske doprinose u dobrovoljni penzijski fond. Zaposleni građani koji putem administrativne zabrane uplaćuju dopunske penzijske doprinose iz svoje zarade do 4647 dinara mesečno, oslobođeni su plaćanja poreza na dohodak građana po stopi od 12 odsto (tj. taj iznos se izuzima iz osnovice za obračun i plaćanje poreza na dohodak građana). Tako u toku jedne godine to bude jedna i po mesečna uplata na poklon. Poslodavac koji uplaćuje dopunske penzijske doprinose za svoje zaposlene do 4647 dinara mesečno po zaposlenom, ne plaća porez niti doprinose za obavezno socijalno osiguranje. Ono što je bitno znati pri izboru partnera za dugoročnu štednju jesu veličina fonda, ostvareni prinosi, rizici kojima se fond izlaže pri investiranju, ko su osnivači fonda i da li postoje

neke dodatne komparativne prednosti, podsetila je Nataša Marjanović.

PROGNOZA: Pošto je budućnost državnog penzijskog fonda sve neizvesnija, dobrovoljni penzijski fondovi su svakako jedno od rešenja. Ovakav način štednje je rasprostranjeniji u inostranstvu. Direktorka Delta Generali društva za upravljanje dobrovoljnim penzijskim fondom Nataša Marjanović naglašava da se penzijski sistemi prilično razlikuju od zemlje do zemlje tako da poređenja nisu zahvalna, ali po pravilu ekonomski razvijenije države imaju i razvijeniji celokupan penzijski sistem. “Ono što jeste zajedničko praktično za sve zemlje jeste da su primorane da pooštavaju uslove za odlazak u penziju kroz pomeranje starosne granice na više. Naime, za buduće penzije moraćemo da radimo duže i više, pa štednja u dobrovoljnim penzijskim fondovima dodatno dobija na značaju. Očekujemo da će daljim razvojem svesti o neophodnosti dopunske štednje doći i do povećanja broja ‘privatnih’ pensionera”, smatra Nataša Marjanović. Podatak na koji je neophodno obratiti pažnju je da se u poslednjoj deceniji broj pensionera povećava za oko 1,5 odsto, pa će ove godine broj pensionera biti uvećan za još oko 30.000 novopridošlih. U ovom trenutku u Srbiji se isplaćuje više penzija nego plata. Prema poslednjim ekonomskim analizama, novac za isplatu 100 penzija zarađuje samo 97 radnika, čime je pređena dugo najavljivana “crvena linija”. Samim tim dodatno stvaranje sigurnih prihoda za treće doba postaje neophodno. ◀

Sanja Zrnić

► nuspojava

piše: Teofil Pančić

O pošasti iskrenosti

Pošto niko ko je, je li, demokrata, nije toliko lud da se odrekne jednog nacionalizma samo zato da bi prigrlio neki drugi, onda naprosto nema načina da u nekom trenutku ne dobije etiketu "licemernog"

Uvek mi je sumnjivo kada neko previše barata pojmom iskrenosti u politici; šta to, naime, tačno znači u tom kontekstu, i čemu uopšte služi? Iskrenost mi deluje mnogo prikladnijom za, recimo, ljubavni žanr: znate ono, kada vas voljena osoba pita "da li me voliš", pa se iskrlešti u pravcu vaših očiju i krene da vas onako urokljivo skrozira ne bi li, biva, dokučila pravi značaj i dubinu vašeg inače bezbeli potvrdnog odgovora...

Sasvim ozbiljno, "iskrenost" je, kao operativni pojam, neka-ko najbolje držati u okvirima sveta intime; kada pak zađe u javno, štaviše političko područje, tada nas tek polukoračić deli od potencijalno opasnog zagađenja *verbalnom emocionalizacijom političkog*. A zašto bre Pančiću ta emocionalizacija ne valja? Je li to nešto protiv emocija? Ne, nego je kvaka u tome da tu uvek negde vrebaju svakovrsne demagoške zamke. Pogledajte najgoru tiranu i satrape dvadesetog veka: svi su oni bili, na ovaj ili onaj način, "topli" govornici i emocionalizatori političkog jezika. Zato su ih valjda Široke Narodne Mase i obožavale...

Dobro, nafilozofirasmo se malo na ovu vrućinu, a sad k povodu za ove retke. Građanin i muftija Zukorlić Muamer – jedan od retkih javnih likova s kojima, avaj, nikada nije dosadno – ovih je dana, valjda objašnjavajući svoj naizgled "bizaran" izbor strateškog političkog partnera u vidu nekadašnjeg četničkog (k)antinskog vojvode (onog što bdije nad vama s Andrićevog venca), blagoizvleo izjaviti i ovo: "Ako biram između licemernog demokrate i iskrenog četnika, više volim da imam onog drugog za kojeg znam šta mi misli." I sve u tom stilu: prvi vam se smeši i grli vas a minira vas na kvarno, a drugi vas mrzucka i to ne krije, ali bar vas ne folira – a i otvoren je, brate, za dogovor na bazi uzajamnog razumevanja i duhovne bliskosti. Shvatili ste, naravno: "licemerni demokrata" iz muftijine rečenice je Boris Tadić. Ovo, međutim, nije priča ni o Borisu Tadiću ni o Tomislavu Nikoliću, i samo je uslovno i uzgredno priča o Muameru Zukorliću.

Muftija nije rekao ništa originalno; on je samo izvarirao jedno opšte mesto potkontinentalnog nacionalističkog diskursa. Ko sve nije poizjavljivao nešto slično: od srpskih, hrvatskih i ostalih bošnjačkih akademika, preko mučenog Bore Đorđevića pa do bilo kojeg nadobudnog birtijskog filozofa, s posebnim naglaskom na stvarne i tobožnje ratne veterane i njihovo bizarno postratno bratstvo...

Dobro, ali u čemu je problem s muftijinim iskazom? Nije li on jasno obogatio imenice pridevima, nije li obazrivo naglasio da mu je ne bilo koji nego samo iskreni "četnik" draži od ne bilo kakvog nego samo licemernog demokrate? Jeste, fakat. Samo što su ovi pridevi tu isključivo *ritualno*, oni su ispražnjeni od pravog značenja jer predstavljaju jednu alternativu koje zapravo nema, u čiju se mogućnost temeljito i dosledno ne veruje. Problem je ovde, naime, u nacionalističkom poimanju Drugog: koliko god

se trudio, nacionalista ne može da ne vidi Drugog kao izvor permanentne pretnje i opasnosti. Onog trenutka kad bi mu uspelo da ga ne vidi tako, prestao bi da bude nacionalista; sve u svemu, zatvoren krug.

U svetu nacionalističkih predstava i pojmova, etnički i verski Drugi nikada ne može biti "iskreni demokrata"; čak i ako se na trenutak učini da je baš to, pre ili kasnije će se nacionalista u njega razočarati, pre ili kasnije će taj demokrata nečim već pokazati da je "licemernan". Ovaj se demokrata, naime, bori protiv "svog" nacionalizma, to je ono što ga i čini (u "srpskom" slučaju) *ne-četnikom*, ali za nacionalistu neke druge nacije ta borba nikada ne može biti do kraja "iskrena" ukoliko taj antinacionalizam "demokrate" nije isto što i totalno i bespogovorno pristajanje uz nacionalizam njegovog partnera, njemu etnički "tuđ". Pošto niko ko je, je li, demokrata, nije toliko lud da se odrekne jednog nacionalizma samo zato da bi prigrlio neki drugi (mada, doduše, znam neke koji su se baš napokušavali!), onda naprosto nema načina da u nekom trenutku ne dobije etiketu "licemernog". Sa "četnikom" se to, dakako, ne može dogoditi jer se s njim polazi od posve drukčijih premisa: on je po definiciji Zlo, i to Zlo vas ne može nikada izneveriti, jer bez ostatka odgovara predstavi o Drugom koju ionako imate, i nikako ne volite da vam je kvare i razvodnjavaju nekakve "licemerne demokrate". "Četnik" (ustaša, balija etc.) je, dakle, *autentičan* samim tim što jeste ono za šta smatramo da i jeste jedino prirodno stanje duha za nekoga od "njih". Zato je, je li, zadovoljstvo i tući se s njim, takvim kakav je, kada je rat, te trgovati i politički se dogovarati s njim kada je mir. Jer "mir" u tom imaginarijumu i nije ništa drugo nego nastavak rata drugim sredstvima. Nemoguće je videti Nas i Druge iz te optike bilo kako drugačije nego kao monolitne kolektivitete čiji se smisao postojanja iscrpljuje u permanentnom maštanju i nastojanju da se Onima Drugima dođe glave. Ali eto, naš "demokrata" to negira, tvrdi da je mogući smisao negde drugde, i samim tim se s njim ne možemo istinski razumeti: on govori nekim drugim jezikom. Dočim "četnik", "ustaša" ili šta već, koristi pojmove na "partnerskom" nacionalizmu" familijaran i prihvatljiv način. Zato se oni vazda tako sjajno razumeju – sve dok se ne pokolju. Za ono prvo, pitajte Bosance iz 1990. Za drugo, Bosance iz 1992. Razume se, Drugo ne bi bilo moguće bez Prvog.

Kad smo već kod Bosanaca, ne mogu a da ne budem zločest... Pitam se, pitam, šta li bi na ovu parafilozofsku temu rekli muftijini sunarodnjaci iz Omarske, Prijedora, Bijeljine, Brčkog ili Zvornika 1992, ili oni iz Srebrenice 1995? Da li bi oni, za muftijom, birali "iskrene četnike", ili bi se ipak opredelili za nekakve "licemerne demokrate"? Naravno, valjda naslućujući njihov odgovor, njih niko nije ni stavljao pred bilo kakav izbor.

foto: A. Anđić

Mali genijalci, mala matura

Junski broj "Obrazovanja za XXI vek" koji je pred čitaocima sav je u znaku reči "mali". Kako vaspitati malog genijalca, odnosno da li je moguće edukativnim metodama podići dečju inteligenciju, otkrivamo predstavljajući metodu učenja koja se upravo zasniva na podizanju dečje inteligencije u predškolskom i školskom uzrastu. Zove se "NTC sistem učenja", a razvio ga je dr Ranko Rajović, osnivač Mense Jugoslavije – danas Srbije.

Mala matura je velika stvar za tek svršene osnovce, a ove godine polaganje je zakazano za 18. i 19. jun. Novosti u odnosu na prethodnu godinu jesu pojačana kontrola kvaliteta i regularnosti ispita i tajnost rezultata koji će biti dostupni samo učenicima i njihovim roditeljima.

Druga velika stvar na narednim stranama jeste predstavljanje Programa stipendiranja obrazovanja Roma i Romkinja u oblasti zdravlja. Rok za prijavljivanje potencijalnih stipendista ističe 15. juna, a ova stipendija razlikuje se po tome što osim finansijske pruža sveobuhvatniju pomoć u vidu mentorstva, tutorstva i drugih oblika pomoći mladim Romima u sistemu obrazovanja.

Mensin napredni sistem učenja

Kako odgojiti genijalca

“Ove godine imamo generaciju dece koja je završila prvi razred, a u našem vrtiću su radila po NTC sistemu. Rezultati su fenomenalni. Ta deca su u školu stigla potpuno opismenjena: čitaju, pišu, i ćirilicu i latinicu. Bez ikakvih napora i bez ikakvog teranja. Jednostavno, oni sami su želeli to da nauče. Isto važi i za matematiku”

“**M**i smo sa našom decom koja imaju od četiri i po do šest godina prošle nedelje radili kompletni Sunčev sistem”, počinje priču vaspitačica i logoped beogradskog vrtića “Kuća mašte” Dragana Vulajić. “Oni to nisu učili na pamet, nego su kroz znatiželju i razmišljanje zapamtili sve planete. Sve je počelo tako što smo pravili vulkan, a onda su krenula pitanja: ‘Šta je to što izlazi iz zemlje’, ‘Kako je ovde dan, a ovde noć’, ‘Kako se menjaju godišnja doba’...”

Marija Vitanović, vaspitačica i direktorka ovog vrtića, kaže da su deca i ranije bila radoznala i da je uvek bilo po dvoje ili troje naprednijih u grupi: “Sada, u grupi od šesnaestoro dece imamo četrnaestoro koji postavljaju ista pitanja i traže još informacija.”

Tajna uspeha ovih vaspitačica leži u posebnom sistemu učenja koji se primenjuje u njihovom vrtiću. Zove se “NTC sistem učenja”, a razvio ga je dr Ranko Rajović (vidi okvir). NTC sistem učenja se zasniva na podizanju dečje inteligencije u predškolskom i školskom periodu.

SINAPSE: Ovaj sistem učenja polazi od toga da ineligenција nije nasledna, već je nasledan broj nervnih ćelija. Inteliktualne sposobnosti zavise od veza između nervnih ćelija,

takozvanih – sinapsi. One se nalaze u kori velikog mozga koja je zadužena za kognitivne sposobnosti. Upravo na uspostavljanju tih veza i značaju njihovog ostvarivanja radili su stručnjaci “Nikola Tesla centra”. Tako je nastao program NTC sistema učenja, čiji je cilj da stimuliše mentalni razvoj dece, razvije koordinaciju pokreta i motorike, brzinu razmišljanja i zaključivanja.

“Nakon što prohodaju, deca počinju da rade neke stvari u kojima ih roditelji, iz najboljih namera, sprečavaju. Na primer: dete stane nasred sobe i vrti se oko sebe dok ne padne. Roditelji se plaše da će se povrediti i zabranjuju im to. Bake ih čak zavrte na drugu stranu da se odvrte i ‘da im se nešto ne pomeša u mozgu’. Isto važi za skakanje po krevetima”, govori na predavanjima dr Rajović (snimak predavanja iz februara 2012. godine iz Sarajeva možete pronaći na Jutubu pod naslovom “Koje igre usporavaju ili oštećuju razvoj dece, a da toga nismo svesni”). On dalje objašnjava da se upravo rotacijom aktivira ceo mozak i da tokom takvih igrica dete povećava broj svojih sinapsi.

“Svaki pokret stimuliše određene centre u mozgu i povećava broj sinapsi. Ukoliko se smanjuje broj veza, pitanje je kako će kora

velikog mozga obrađivati podatke, da li će doći do nekog zastoja u obradi podataka?”, objašnjava dr Rajović. Posle nekog vremena, mozak odstranjuje nepotrebne sinapse. To, konkretno, može da dovede do poremećaja koncentracije i pažnje ili disleksije (poremećaja učenja).

“Roditelji moraju da znaju da je dečja igra kakva je bila do pre 20 godina nezamenjiva u razvoju deteta. Deca su tada bila od jutra do mraka na igralištima, parkovima, šumama, dvorištima. Takva igra je formirala sve što je važno za dete, tj. pripremala ih je za život”, kaže dr Rajović.

STARO VS. NOVO: Kroz sličan seminar su prošle i Dragana Vulajić i Marija Vitanović iz beogradskog vrtića “Kuća mašte”. Za “Vreme” kažu da nije bilo komplikovano prilagoditi se novom sistemu. “Mi smo deci ponudili nove igrice i hteli smo da vidimo kakvo je njihovo interesovanje. Deca su ih odmah prihvatila jer sve što uče i rade – uče i rade kroz igru. To nije klasično učenje kao u osnovnim školama gde je tabla ispred vas i oni trebaju da zapamte ono što im predavač prezentuje – ne! Puštamo ih da sami razmišljaju, a mi smo tu samo da ih malo usmerimo i poguramo”, kaže Dragana Vulajić i dodaje: “Ove godine imamo

SVA DECA SU RADOZNALA: Vrtić "Kuća mašte" foto: A. Andić

generaciju dece koja je završila prvi razred, a u našem vrtiću su radila po NTC sistemu. Rezultati su fenomenalni. Ta deca su u školu stigla potpuno opismenjena: čitaju, pišu, i ćirilicu i latinicu. Bez ikakvih napora i bez ikakvog teranja. Jednostavno, oni sami su želeli to da nauče. Isto važi i za matematiku".

Inovacije u sistemu učenja podržali su i roditelji, jer im je, kako vaspitačice iz ovog vrtića kažu, "delovalo zanimljivo, kao nešto potpuno

novi i bili su zadovoljni rezultatima takvog načina rada".

"Imam mnogo godina iskustva u radu sa decom i ja sam prezadovoljna. Primeti se da to deci ide sasvim prirodno. Pre osam godina mi se desilo da smo izašli sa decom na igralište i rekli im da se igraju, a oni su nas pitali sa čim. Tu su bili golovi, cveće, žirovi, a oni nisu znali kako to da iskoriste...", priseća se Dragana Vulajić ranijih generacija.

"Razlika je u još nečemu – dosadi", dodaje Marija Vitanović. "Od kada smo uveli ovaj sistem, više nema monotonije, nema dosadivanja, nema vremena u kom deca ne znaju šta će da rade. Dešava se da kažu da im je dosadno na časovima dolazećih predavača koji im drže likovno, muzičko, fizičko i engleski. Ti ljudi nisu prošli obuku u Mensi. Ti stari sistemi su monotoni, suvoparni, sve se uči po šablonu, pamti se besomučnim ponavljanjem, a ovde, sve što se desi im ide toliko lako i prirodno – kroz asocijacije", kaže Vitanovićeva.

U odnosu na generacije koje su radile po starim programima, kod dece je izraženija koncentracija i radoznalost. "Način na koji naša deca prihvataju sve što je novo je prosto fascinantno. Oni sami improvizuju, smišljaju svoje igre, priče, povezuju stvari sa nekim njima logičnim drugim stvarima i na taj način pamte. Deca sa kojima smo ranije radili nisu tako razmišljala", kaže Vulajićeva.

Marija Vitanović primećuje da je drugačiji rad uticao i na osećaj sigurnosti i slobode deteta. "Deca uopšte više nisu stidljiva. Bili smo na jednodnevnom izletu u Boljevcima. Neki čovek je tamo pecao i upecao neku ribu. Deca su došla da to vide, i pitanje koje su postavili je bilo: 'Koja je to riba?'. Posle, na ručku su

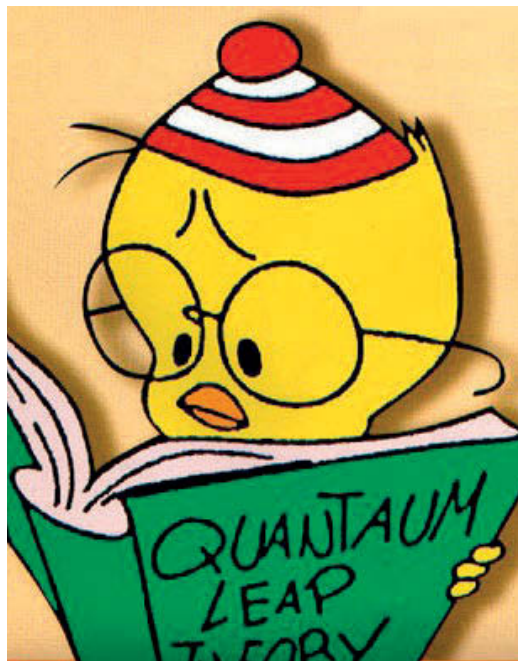
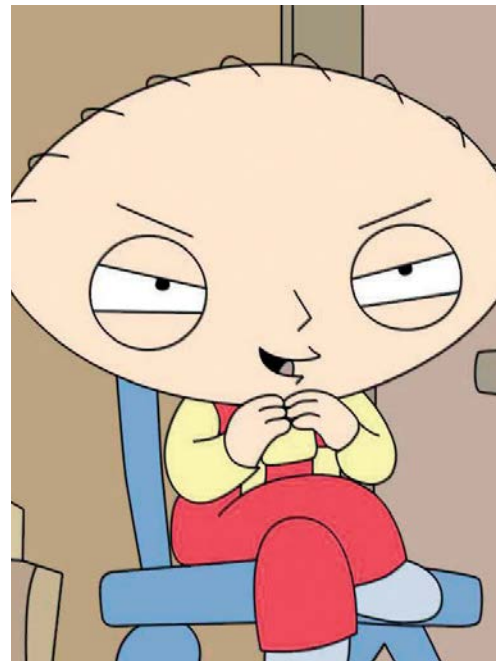
Nikola Tesla Centar (NTC)

Krajem 2001. godine, u okviru Mensa Srbija, formiran je SIG ("Special Interest Group") "Nikola Tesla Centar" (NTC), čija je svrha – pomaganje darovitim članovima Mense. Osnivači su Ranko Rajović, Ljubomir Kustudić, Mirjana Andrić, Zoran Dukić, Sonja Apić, Natalija Novta, Srđan Kadić, Aleksandar Popović, Maja Vidaković i Nikola Kraljević. Ubrzo, SIG NTC menja naziv u Odssek za darovite NTC.

Trenutno NTC ima oko 40 članova, od kojih većina studira ili već radi na prestižnim svetskim univerzitetima (Jejl, Harvard, MIT, Oksford, Kembridž, Stanford, Kolumbia, LSE, Hajdelberg itd.).

Krajem 2007. godine član Upravnog odbora NTC-a Ljubomir Kustudić pokrenuo je projekat "Intelektualni resursi Srbije", a za potrebe tog projekta započeo je sa Rankom Rajovićem pilot-istraživanje "NTC sistem učenja" u nekoliko vrtića i škola u Srbiji. Program je na državnom nivou akreditovan u Srbiji, Sloveniji, Češkoj i Crnoj Gori, a u Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Norveškoj, Švajcarskoj, Mađarskoj, Rumuniji i Izraelu se sprovodi u saradnji sa obrazovnim institucijama ili sa MENSOM kao što je slučaj u Hrvatskoj, Italiji i Bugarskoj.

(Izvor: www.mensa.rs)

MALI GENIJALCI IZ CRTAČA: Lisa Simpson, Egbert i Stju iz serije "Family Guy"

tražili kuvaricu da joj se zahvale za divan ručak. Žena se rasplakala. Tu smo jako ponosni na njih. Izuzetno su slobodni, nemaju strah od nepoznatog, hoće da pitaju."

"Tu kod naših komšija je pukla neka cev za vodu i došao je vodoinstalater da je popravi. Deca se skupila i ispituju ga šta radi, on se nešto šali kako nije išao u školu pa zbog toga sada mora da bude vodoinstalater, a jedna devojčica mu odgovara: 'Svaki posao treba ceni ti'", dodaje Vulajićeva.

Vaspitačice još pričaju da deca u njihovom vrtiću sama spremaju svoje sobe i da su druželjubivija. "Ovaj sistem učenja je ključ za auto! Imaš auto, ali ne možeš da ga pokreneš jer nemaš ključ. Nama je rad postao lakši, a deci je postalo zanimljivije. Sa druge strane, napredak je neverovatan", zaključuje Vitanovićeva.

KVALITETNO VREME: Dr Ranko Rajović je autor dva priručnika koji mogu da koriste vaspitači, roditelji i učitelji (*NTC 1 – IQ deteta briga roditelja*, *NTC 2 – Kako uspešno razvijati IQ deteta kroz igru*). U njima se nalaze praktični saveti pomoću kojih se može unaprediti dečja inteligencija.

U vrtiću "Kuća mašte" primenjuju većinu igrice iz NTC sistema učenja. "Ovaj sistem se najviše zasniva na razvoju motorike. Tu su igre sa loptom, da li dobacivanje, udaranje o zid, pa onda vijače, obručevi, bockalice, sve ono što se je prilično dostupno. Skakanja, prevrtanja, provlačenja su jako važna, hodanje po pravoj liniji, po konopcu... Jedino specijalno što smo kupili je komplet slagalica u kome su i kartice sa zastavama i kartice sa zemljama na kojima su neki simboli tih zemalja i koje deci služe za razvoj memorije",

kaže Vitanovićeva.

Dragana Vulajić objašnjava da sa decom treba stalno raditi i tu ulogu roditelji ne smeju da izbegavaju. "Dok se šetaju sa decom, dok ih voze u vrtić ili kad god su u prilici, roditelji mogu sa decom da igraju igru prepoznavanja znakova i naziva automobila, ili kada su neka sportska takmičenja, da ih ispituju o zastavama. Albumi sa sličicama fudbalera su veoma zanimljivi i tu nema veze da li je devojčica ili dečak u pitanju. Povezivanje brojeva, dresova, zastava, boja, pa čak i imena je za njih korisno i zanimljivo. Nas dve smo kupile albume prošle godine i sa njima menjali sličice", objašnjava ona i dodaje da je jako važno da deca uvek dobiju odgovor na pitanje: "Ne može se odgovoriti sa 'Pa eto, to je tako'. Čak i kada ne znate odgovor, kažete: 'Ne znam, hajde da ga zajedno nađemo'. To je bitno da se kasnije u školi ne bi plašili da postavljaju pitanja", kaže Dragana.

Predškolski deo NTC sistema učenja se u Srbiji sprovodi u vrtićima u Beogradu (Stari grad, Čukarica, Novi Beograd, Savski venac), Novom Sadu, Pančevu, Bačkoj Palanci, Šapcu, Nišu, Kragujevcu, Kikindi, Bogatiću, Bačkoj Topoli, Staroj Pazovi, i drugima. Školski deo je prihvaćen u školama u Beogradu, Novom Sadu, Valjevu, Bačkoj Palanci, Šapcu, Kragujevcu, Nišu, Užicu, Subotici, Vajskoj, Vrbasu, Pančevu, Gospodincima, Negotinu, Futogu. Dr Ranko Rajović očekuje da će u sledećih pet godina većina škola u Srbiji koristiti ovaj sistem učenja.

Mirko Rudić

Autor metode

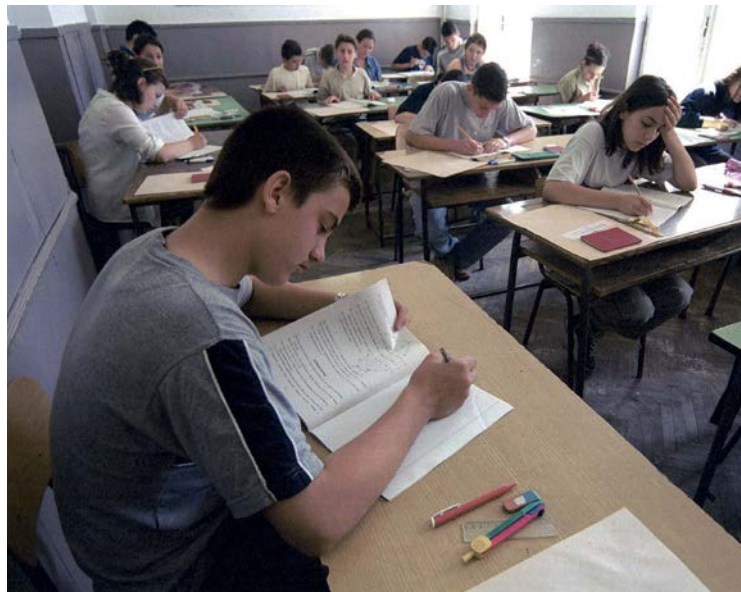
Ranko Rajović, lekar specijalista interne medicine, osnivač Mense Jugoslavije (danas Srbije), osnivač Odseka za darovite Mense Srbije "Nikola Tesla Centar". Od 2000. godine je član Borda direktora svetske Mense, a od 2010. godine predsednik Komiteta svetske Mense za darovitu decu.

Predavač na šest fakulteta u četiri države (Filozofski fakultet Novi Sad, Učiteljski fakultet Beograd, Učiteljski fakultet Užice, Pedagoški fakultet Ljubljana, Filozofski fakultet Nikšić i Pedagoški fakultet Banja Luka) i na nekoliko visokoškolskih ustanova u Srbiji (Visoke škole za vaspitače u Kikindi, Novom Sadu, Vršcu i Šapcu). Autor je tri knjige i dve didaktičke igre (za primenu NTC sistema učenja).

Ima licencu za otvaranje Mense u zemljama u kojima ona ne postoji. Rajović je pokrenuo Mensu u Republici Srpskoj, Sloveniji, Makedoniji, BiH, Ukrajini i Rusiji. Živi i radi u Novom Sadu, oženjen, otac četvoro dece.

Bolja kontrola i tajnost rezultata

Ove godine, matura se polaže iz dva predmeta, matematike i maternjeg jezika. Za one koji sad završavaju šesti razred, matura će se, pored ova dva, sastojati i od opšteg testa iz još pet predmeta

DISKRECIJA ZAGARANTOVANA: Polaganje male mature foto: A. Andić

PO DRUGI PUT otkako je uvedena, svršeni osnovci u Srbiji polagaće malu maturu. Polaganje završnog ispita zakazano je za 18. i 19. jun, a za 78.004 učenika osmog razreda koji ove godine upisuju srednju školu, ima dovoljno mesta – više od 83.000. Na završnom ispit, odnosno maloj maturi, biće 50 odsto nepoznatih zadataka, 25 odsto iz zbirke i 25 procenata sa izmenjenim redosledom odgovora ili brojevima u odnosu na zadatke iz zbirke.

Svi oni koji žele da upišu umetničke ili škole za učenike sa posebnim sposobnostima polagali su prijemni ispit 8, 9. i 10. juna. Konačni rezultati prijemnih ispita biće poznati do 15. juna, a završnih ispita 25. juna, predviđeno je kalendarom upisnih aktivnosti. Raspored učenika po školama, smerovima gimnazija i obrazovnim profilima, kao i upis u prvom krugu planirani su za 6. i 7. jul, a drugi upisni krug završava se 11. i 12. jula. Prilikom upisa u gimnazije i srednje stručne škole, redosled kandidata utvrđuje se na osnovu uspeha na završnom ispitu, sa koga se može ponaeti maksimalnih 40 bodova, opšteg uspeha od 6. do 8. razreda i rezultata na takmičenjima tokom osmog razreda. Uspeh u prethodnom školovanju nosi maksimalnih 60 bodova, a i ove godine daci će popunjavati listu od 20 želja.

Ove godine, matura se polaže iz dva predmeta, matematike i maternjeg jezika, dok je postepeno uvođenje drugih predviđeno za naredne godine, tako da bi oni koji sad završavaju šesti razred trebalo da polažu maturu koja će se, pored ova dva, sastojati i od opšteg testa iz još pet predmeta: biologije, istorije, fizike, geografije i hemije.

Iz Ministarstva prosvete i nauke, za ovu

godinu najavili su veću kontrolu kvaliteta i regularnosti male mature, nakon što je utvrđeno da su prošle godine u 80 škola u školskim upravama u Leskovcu, Kraljevu i Novom Pazaru, nastavnici prilikom pregledanja testova dodavali učenicima bodove. Svaka škola će imati supervizora koji će biti odgovoran za ceo proces pregledanja i bodovanja testova, a biće uvedeno i delimično centralizovano pregledanje testova. To znači da će testovi iz nekoliko manjih škola biti sakupljeni na jedno mesto, u jednoj školi, kako bi kontrolori imali bolji uvid. Ministarstvo prosvete i nauke, u saradnji sa timom iz projekta Evropske unije “Osiguranje kvaliteta nacionalnih ispita”, organizuje treninge u svim regionima za direktore škola, dežurne nastavnike na maloj maturi i ocenjivače testova. Uloga supervizora koje postavlja ministarstvo biće ojačana, a biće sprovedena i detaljna analiza rada prošlogodišnjih supervizora, pre njihovog ponovnog postavljenja, kako bi se izbegle nepravilnosti na maloj maturi.

Tim za sprovođenje projekta saopštio je da je Ministarstvo izabralo i imenovalo 35 uglednih i iskusnih direktora škola, koji će pružiti dodatnu podršku osnovnim školama u Srbiji. Direktori škola posebno će biti angažovani u mestima gde je prošle godine, kada je prvi put održan završni ispit, zabeleženo neregularno ponašanje pojedinih ocenjivača, dežurnih nastavnika i direktora. Njihov mandat i uloga uključuju savetovanje i usmeravanje direktora škola u procesu planiranja i sprovođenja završnog ispita, podršku u profesionalizaciji pristupa nastavnika realizaciji završnog ispita, komuniciranje i saradnju sa direktorima,

načelnicima školskih uprava, nastavnicima i ostalim učesnicima u procesu, kako bi se povećalo razumevanje završnog ispita i njegove uloge u poboljšanju sveukupnog nastavnog procesa.

Još jedna značajna promena u odnosu na ranije godine jeste da rezultati predstojećih prijemnih i završnog ispita neće moći da se objavljuju javno – na sajtovima, oglasnim tablama ili ulaznim vratima škola. Uvid u rezultate testova imaće samo učenici i njihovi roditelji, isključivo u određenoj prostoriji u školi, dok će na sajtu Ministarstva prosvete i nauke, posvećenom upisu u srednje škole www.upis.mpn.gov.rs, uz pomoć šifre, moći da pogledaju rezultate, ali tek kada budu konačni. Ova izmena izazvala je oprečna mišljenja, jer je izazivala sumnju da ostaje mnogo prostora za manipulacije rang-listama i druge neregularnosti. Međutim, ispostavilo se da je javno objavljivanje lista u sukobu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Iz Kancelarije poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, medijima je objašnjeno da je na osnovu prijava građana i ciljane pretrage interneta, utvrđeno da su se na sajtu www.upis.mpn.gov.rs nalazili izveštaji koji sadrže neke ili sve lične podatke, kao što su šifra, ime i prezime, adresa, datum rođenja, ime roditelja, jedinstveni matični broj, ocene i broj bodova, a za objavljivanje takvih podataka ne postoji pravni osnov. Nakon upozorenja poverenika, zvaničan sajt posvećen upisu u srednje škole nije dostupan javnosti, a sa veb-prezentacija škola uklonjeni su podaci o đacima i rezultatima sa prijemnih i završnog ispita.

J. G.

Stipendije

Protiv stereotipa

Program RHSP je namenjen pripadnicima romske nacionalne manjine koji završavaju osmi razred osnovne škole i žele da upišu srednju školu u oblasti medicine, farmacije, stomatologije i drugih zdravstvenih oblasti, srednjoškolcima i studentima koji po bolonjskom principu studiraju zdravstvene oblasti

Ovih dana približava se kraju rok u kom zainteresovani svršeni osnovci, oni koji još uvek idu u srednju školu ili studiraju, a pripadnici su romske nacionalne manjine, mogu da konkurišu za stipendiju u okviru Programa stipendiranja obrazovanja Roma i Romkinja u oblasti zdravlja (Roma Health Scholarship Program – RHSP).

Program realizuju Fondacija za otvoreno društvo Srbija i Fondacija za otvoreno društvo iz Mađarske u okviru Programa javnog zdravlja u saradnji sa Stipendijskim programom Romskog obrazovnog fonda. Program je namenjen pripadnicima romske nacionalne manjine koji završavaju osmi razred osnovne škole i žele da u toku leta upišu srednju školu u oblasti medicine, farmacije, stomatologije i drugih zdravstvenih oblasti, kao i srednjoškolcima koji se obrazuju na privatnim i državnim srednjim školama i studentima koji studiraju po bolonjskom principu na privatnim i državnim akreditovanim visokim školama i fakultetima u oblasti medicine, farmacije, stomatologije i drugih zdravstvenih oblasti. Rok za prijavljivanje ove godine ističe 15. juna, a aplikacije se mogu poslati preko sajta: www.roma-educationfund.hu/scholarship-apply-serbian

“Kao deo preuzetih obaveza u okviru Dekade inkluzije Roma, Fondacija za otvoreno društvo Srbija, Fondacija za otvoreno društvo Mađarska u okviru Romskog programa javnog zdravlja, zajedno sa Romskim obrazovnim fondom, realizuju Program stipendiranja obrazovanja Roma i Romkinja u oblasti zdravlja”, kaže u razgovoru za “Vreme” Jelena Savić, koordinatorica projekta za Srbiju: “Ovo je treća godina sprovođenja programa, koji, osim u Srbiji, postoji još i u Rumuniji, Bugarskoj i Makedoniji.”

Realizatori projekta smatraju da je povećanje broja medicinskih radnika romske

nacionalnosti jedan od najefikasnijih načina borbe protiv diskriminacije i kršenja ljudskih prava u oblasti zdravlja. Kada im je pružena podrška i adekvatan trening, zdravstveni radnici su veoma efikasni zastupnici sistemske promene. U skladu s tim je pretpostavka da će građani i građanke Republike Srbije, koji su pripadnici romske zajednice, znajući da u medicinskim službama stručnjaci romske nacionalnosti rade rame uz rame sa pripadnicima većinske populacije, biti spremniji da u većoj meri traže i ostvaruju svoja prava u oblasti zdravlja.

foto: A. Andić

Program čine četiri komponente koje sprovode partnerske organizacije i institucije. Selekciju i dodelu stipendija kandidatima koji su upisani u srednje škole, visoke škole i fakultete u oblasti medicine, farmacije i stomatologije obavlja Romski obrazovni fond. Medijsku kampanju ovog programa, distribuciju informacija o mogućnosti konkurisanja, obimu i uspehu programa široj javnosti, nadležnim vlastima i potencijalnim korisnicima osmišljava i sprovodi Medija centar iz Beograda. Izbor stručnjaka koji mogu biti mentori korisnicima i koji bi ih vodili i pružali im pomoć u akademskom i profesionalnom smislu, što bi doprinelo povećanju broja mladih Roma i Romkinja u medicinskim strukama, a time i poboljšanju pristupa zdravstvenim uslugama celokupnoj romskoj

zajednici, organizuje Škola javnog zdravlja i zdravstvenog menadžmenta pri Medicinskom fakultetu u Beogradu. Trening u oblasti javnog zagovaranja u vidu škole na kojoj će se raditi na ličnom razvoju, jačanju liderskih veština, upoznavanju korisnika sa procesom javnog zagovaranja u oblasti zdravlja, informisanju o pravu na zdravlje, specifičnostima romske kulture i tradicije, a što bi doprinelo stvaranju mreže eksperata romske nacionalnosti u oblasti zdravlja koja bi bila važan partner u razvoju i implementaciji javnih politika i šire u sprovođenju procesa inkluzije, sprovodiće Udruženje romskih studenata iz Novog Sada.

Kako bi se povećao broj potencijalnih kandidata i kandidatkinja i osigurao njihov uspeh koji je neophodan za dalji razvoj programa, predložena je i peta komponenta – tutorstvo. U okviru ove komponente uspostavljena je saradnja sa najrelevantnijim institucijama obrazovanja u oblasti medicine koje sprovode pripremne kurseve kojima se olakšava upis korisnicima stipendije na njihove studijske programe. Aktivnosti tutorske komponente sprovodi Udruženje romskih studenata iz Novog Sada.

Jelena Savić objašnjava za “Vreme” da u okviru programa postoji nekoliko važnih komponenti. Pre svega, oni budući studenti koji nameravaju da upišu neki od fakulteta ili strukovnih studija medicinskih struka, mogu da konkurišu za pripremni program za prijemne ispite, po principu tutorstva. Tutorstvo uključuje časove iz hemije, biologije i drugih predmeta koji su im potrebni za polaganje prijemnog. Kada konkurišu za stipendiju, mogu da pohađaju i Školu javnog zagovaranja. “Škola funkcioniše po principu sedmodnevnih seminara, gde polaznici dobijaju informacije o položaju Roma, problemima u oblasti medicine,

PRIJATELJ KOJI NE IZNEVERAVA: Janko Janković, Čedomir Mitrović, Milica Milić

ljudskih prava, veštine za javni nastup...”, kaže Savićeva. Polaznici seminara imaju mogućnost i da osmišljavaju i realizuju projekte za unapređenje zajednice na lokalnu, a mogu da konkuriraju i za dodatne grantove za kurs jezika, studentska putovanja i usavršavanja.

Mentorska komponenta, možda najdragocennija u projektu, ima funkciju da stipendistima koji studiraju omogući lakši prolazak kroz proces obrazovanja. Kako za “Vreme” objašnjava Janko Janković, zamenik rukovodioca projekta “Mentorska podrška Romima stipendistima koji se školuju za zdravstvene profesije”, mentorski rad ima trostruku funkciju. Na prvom mestu je pedagoška i ona podrazumeva pomoć oko spremanja vežbi, kolokvijuma i ispita, pomoć oko zakazivanja konsultacija, u pisanju naučno-istraživačkih, seminarskih i diplomskih radova. Osim toga, mentori se angažuju i na uključivanju studenata u istraživanja i projekte i na razvoju njihovih veština u svakodnevnoj medicinskoj praksi.

Takođe, mentori pomažu i u socijalnom smislu, pomažući u uključivanju studenata u romske ili studentske nevladine organizacije, a Janković naglašava i psihološki značaj mentorstva: “Naš rad podrazumeva i pomoć u rešavanju potencijalnih problema, od kojih se kod studenata Roma najčešće javlja manjak samopouzdanja. Osim toga, tu smo da pomognemo savetima i podrškom u svim teškim situacijama, pa volimo da kažemo da je mentor prijatelj koji nikada ne izneverava poverenje.” Janković dodaje da je pravilo da jedan mentor radi sa

najviše dvoje studenata, te da su mentori profesori, docenti, asistenti i saradnici u nastavi na fakultetima zdravstvenih struka u Beogradu, Nišu, Kragujevcu i Novom Sadu. Mentori rade po jasno definisanim pravilima, pa je viđanje sa studentima obavezno bar jednom nedeljno, a strogo je preporučeno i šest do osam kontakata drugim sredstvima komunikacije.

Kako bi informacija o postojanju programa doprla do što većeg broja potencijalnih stipendista, Medija centar iz Beograda sproveo je niz aktivnosti na popularizaciji i promociji. Rukovodilac ovog dela projekta Čedomir Mitrović kaže da je najvažniji deo posla za njih bila upravo promocija: “Najvažniji deo našeg posla bio je da javimo svim potencijalnim kandidatima da ovakav program stipendiranja uopšte postoji i šta sve podrazumeva, kako bi mogli da apliciraju. Pomoć nije samo finansijska, nego sveobuhvatna, i bilo je važno da potpuna informacija dođe do ljudi.” Milica Milić, asistentkinja rukovodioca projekta, kaže da im je cilj bio da osmisle kampanju koja bi bila privlačna za mlade Rome, a da ih u isto vreme ne stigmatizuje kao siromašne ljude koji dobijaju nekakvu pomoć, nego kao akademske građane koji dobijaju određenu vrstu stimulansa za dalji napredak: “Važno nam je da počnu da se ruše stereotipi o tome kako su Romi lenji, kako ne žele da se školuju...” Medija centar organizovao je kampanje u pet strateški odabranih gradova u Srbiji, odabranih tako da se informacija raširi po celoj Srbiji. U pitanju su Niš, Vranje, Kragujevac, Novi Sad i Subotica. Na

konferencije održane u ovim gradovima pozivani su, pored lokalnih medija, predstavnici romskih nevladinih organizacija, predstavnici lokalne samouprave i svi drugi činioci koji mogu da posreduju u prenošenju informacije. Osim toga, osmišljen je i reklamni spot koji se emituje na više od 20 lokalnih i regionalnih TV i radio stanica, tako da je pokrivena čitava zemlja. Milićeva i Mitrović, međutim, ističu da je u širenju informacije najviše doprinela saradnja sa romskim nevladinim organizacijama i da upravo one, budući da direktno komuniciraju sa romskom populacijom, privlače najveći broj potencijalnih stipendista. Završetkom roka za prijavu, medijska kampanja se ne završava, jer Medija centar priprema i seriju reportaža o uspešnim stipendistima, kako bi se kroz pozitivne primere motivisali i ohrabрили budući stipendisti.

S obzirom na to da je većina država potpisnica Dekade inkluzije Roma u indikatore sprovođenja Dekade kao i Nacionalne strategije Ministarstva zdravlja unela i postojanje stipendijskih programa u oblasti zdravlja za građane i građanke romske nacionalnosti, program se u Srbiji sprovodi uz podršku Romskog obrazovnog centra i Instituta za otvoreno društvo, sa idejom da se s vremenom u skladu sa mogućnostima, obavi i potpuno preuzimanje programa od strane države. Međutim, na to treba još sačekati, budući da je poslednjih godina bilo ozbiljnih zastoja u sprovođenju afirmativne mere Vlade Srbije, najčešće zbog finansijskih problema.

J. Gligorijević

Ormarići za osnovce

Radi očuvanja fizičkog zdravlja dece, do septembra će svaka osnovna škola u Beogradu imati i ormariće, čime se đaci oslobađaju tereta nošenja školskih knjiga. Ugradnja ormarića za odlaganje udžbenika obuhvata 179 osnovnih škola, odnosno 285 objekata i ovo je sada jedan od najvećih projekata koji se sprovodi pod pokroviteljstvom grada Beograda, rekla je za "Blic" zamenica sekretara za obrazovanje Dragica Moro. Ormarići su proizvedeni od dekapiranog lima i plastificirani, u boji, pri čemu se posebno vodilo računa o potrebama učenika specijalnih škola. Svaki ormarić sadrži tri ključa, od kojih se jedan daje učeniku na korišćenje, a preostala dva roditelju, odnosno školi. Za učenike nižih razreda kasete će biti montirane u njihovim učionicama, a za ostale u hodnicima.

Pet odsto brucoša napušta studije

U školskoj 2010/11. godini na Biološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu (UB) nije ispisan nijedan brucoš, sa Farmaceutskog i Učiteljskog ispivala su se po dva akademca, arhitekturu su napustila tri brucoša, a najviše studenata ispivalo se sa ekonomije – 74. Slede Pravni fakultet koji su te školske godine napustila 63 brucoša, Mašinski (58), Filozofski (45), Tehnološko-metalurški (36), Filološki (33), pokazala je najnovija analiza Univerziteta u Beogradu (UB). U protekloj školskoj godini školovanje su napustila 642 brucoša UB ili pet odsto. Najuspešniji su studenti arhitekture, jer je u školskoj 2010/11. njih 86 odsto od ukupnog broja upisanih ostvarilo maksimalan broj bodova. Svih 60 bodova osvojilo je 70,5 procenata studenata Učiteljskog fakulteta, dok je na Farmaceutskom fakultetu 68 odsto brucoša ostvarilo maksimalan broj poena. Brucoši UB u školskoj 2010/11. postigli su nešto bolje rezultate na studijama nego njihove kolege dve godine ranije, jer je skoro 31 odsto njih ostvarilo maksimalan broj bodova. To je za tri odsto više nego školske 2008/09. godine, kada je 27 procenata brucoša očistilo prvu godinu sa maksimalnih 60 bodova. Veći je broj i studenata koji su ostvarili najmanje 48 bodova, sa koliko student može da upiše studije o trošku budžeta. Takvih je u prošloj školskoj godini bilo blizu 58,5 odsto, a u školskoj 2008/09. bilo ih je 55,6 procenata.

Ko ponavlja i zašto

Prethodnu školsku godinu ponavljalo je 1,1 odsto učenika, a među njima je najviše dece iz osetljivih grupa, kao i onih s teškoćama u učenju, istaknuto je na skupu "Stručno obrazovanje, obrazovanje odraslih i celoživotno učenje".

Istraživanjem je obuhvaćeno osamdeset odsto škola, ukazano je da je u školskoj 2010/11. godini od ukupnog broja učenika iz osetljivih grupa školu napustilo 8,1 odsto. Tim DILS projekta koji zajednički implementiraju Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo prosvete i Ministarstvo rada i socijalne politike naveo je da školu najviše napuštaju učenici u centralnoj Srbiji, a najmanje u Vojvodini. Roditelji kao razlog najčešće navode nedostatak sredstava za knjige, užinu i odeću, porodične probleme, kao i to da deca ne žele da pohađaju školu, da su imala loše ocene i da su prinuđeni da rade. Istraživanje o osipanju učenika je pokazalo da svest o obaveznom pripremno-predškolskog programa kod pripadnika romske populacije raste, ali i da nedostaje reakcija institucija na nepohađanje škole. Tokom prošle školske godine po individualnom obrazovnom planu učilo je 0,4 odsto učenika, odnosno 3285 đaka, uglavnom dece sa smetnjama u razvoju, koji čine 5,2 odsto od ukupnog broja učenika.

Nastavnici za odrasle

U gradovima širom Srbije 6. juna počela je obuka novih školskih timova u okviru projekta "Druga šansa" Ministarstva prosvete i nauke i Evropske unije koja je izdvojila četiri miliona evra za njegovu implementaciju. Direktori osnovnih škola, pedagozi, učitelji i nastavnici prolaze obuku za rad sa odraslima. Obuka je namenjena osnovnim školama koje se priključuju projektu "Druga šansa" i koje će od oktobra početi sa nastavom za Funkcionalno osnovno obrazovanje odraslih (FOOO). Školski timovi će kroz "Integralni program obuke za FOOO" steći osnovne andragoške veštine i dobiti informacije o ulozi i zadacima školskog tima. Posebna pažnja biće posvećena profilu polaznika koji se vraća u školski sistem, njegovoj motivaciji za obrazovanje i prevazilaženju barijera na koje polaznici nailaze tokom obrazovanja. Obuka obuhvata i pojašnjenje suštinskih razlika obrazovanja odraslih naspram obrazovanja dece. Biće predložene konkretne metode i tehnike interaktivne nastave i definisani ciljevi i ishodi učenja. Nastavnike obučavaju treneri za Funkcionalno osnovno obrazovanje odraslih, a svi polaznici seminara dobijaju sertifikat o završenom treningu. Ovaj krug obuka školskih timova će biti završen do kraja juna, a biće uključeno do 650 nastavnika.

► **lisicaizdrat**

piše: *Ljubomir Živkov*

Nedogođena govoranca

Nemanjići, Karađorđe, Obrenović Miloš, pa Milan, ili beše Mihajlo, Kralj Petar, Aleksandar, Tito, Sloba, Koštunica, ja – ko ima srca da zaustavi progres!

Kolika je istorijska odgovornost mog nadam se još uvek dobrog znanca Tijanića koji neodustajno beše ponavljao kako nema u xx i xxi veku političara talentovanijeg od Tomislava Nikolića? Toma pa Toma, kao početak "Hajduk Stanka": "Nema veće ravnice u Srbiji od Mačve." Tačka.

Jesu li i te reči osokolile ionako uzoholjeni um kragujevačkog komunalca istakavšeg se u ulozi Šešeljevog doglavnika? Jer, hvaljenik se usredotočio na mesto šefa države i, gle, popeo se na krov srpskog sveta!

Šta bi bilo da je nakon priznanja CESID-a, RIK-a i DS-a g. Nikolić kazao: "Braćo Srbi i ostali građani Srbije, hvala vam na poverenju koje ste mi ukazali, dužnosti se, jasno vam je, ne mogu prihvatiti, cilj mi je bio da Borisu Tadiću ukažem na bespuća i greške samodržavlja, eto, i ta je reč odnedavno u mom vokabularu, kao i ono hundred percent koje sam bez veze i bez potrebe ubacio u govor o Đulijaniju, hvala biračima, hvala Tijaniću što me je prehvalio, ali ja sam kao frulaš koji bi nakon osvojenog drugog mesta u Prislonici dospeo na čelo Filharmonije, ili Opere, ako ste prethodnog dirigenta hteli da kaznite ja vas razumem, meni je on možda bio još odvratniji nego vama, ali ja ne mogu da dirigujem tako velikim ansamblom, pa ja note, ljudi, sričem, i to samo ono što je napisano za frulu, što gotovo da znam i napamet, ne mogu da čitam vertikalno toliko znakova, ne mogu ni pauze ljudski da odbrojim, a kamoli da dajem tolike ajnzace, da pazim na tempo, soliste, dinamiku..."

Ali ne bi ništa od toga.

Ova je govoranca još jedna elegija o nemogućoj uspomeni.

Toliko sam se odrodio od politike, a možda i od novinarske struke, da i ne znam kako se na inauguraciju šefa države dospeva: konkuriše se pa iz Skupštine stigne verdikt, ili redakcija moli Protokol da svečanom trenutku prisustvuju ti i ti njezini članovi? Ili možda sam Predsednik naloži svom adutantu, atašeu za štampu: "Molim te, gledaj da mi na ustoličenju obavezno bude Živkov, zaslužio je to, a i ja sam zaslužio da mi dođe sve sama elita, uostalom, mi smo i generacija, zar ne, samo sam se ja kasnije školovao uz rad!"

Uglavnom se ništa od toga nije desilo, niti sam se sam preporučio, niti me je neko preporučio, niti me je slavljenik zvao, nisam svetkovinu po služb. dužnosti pogledao ni na televiziji, čitam danas kako je predstavnicima sedme sile kojih beše tuštma i tma neko stvorenje iz protokola, prostodušno kako ga je Bog stvorio, kazalo pravo iz svog udvoričkog srca: "Novinari da se odmah sklone, da uđu gospoda!"

Okrenem ti se ja fino još jedared muzici, naručim da mi se napravi sajt, objasniše mi moji dobročinitelji da je to i sajt i blog te ga pustiše u probni rad, kao onaj motor kad u fabrici radi hiljadu sati, ali ja portal'chiku ubrzo udarih zvaničnu tablu UNDER CONSTRUCTION,

kako će i ostati doklen ne upitam moje poslodavce bi li ka toj mojoj fabričici objavili kakav skroman pa ipak uočljiv putokaz. Evo šta sad stoji na internetu ako bi kogod ukucao ljubomirzivkov.com:

More, da prepravim ja i usavršim svoj blog sada, dok na njemu nema žive duše, jer kad se jednom raščuje i proslavi to će teže ići baš zbog njegove veličanstvene posećenosti: biće na njemu dosta muzike koju predano stvaram u vlastitoj premda neregistr. radioni, biće dnevnčkih i takoreći ispovednih ispada kao god i tekstova koje pišem po služb. dužnosti; izložicu fotografije putem kojih će stanovništvo imati prilike da prati i moj vizuelni ako se tako može reći razvoj, razvojni moj put!

A bio sam u iskušenju da oko svega što sviram i pevam stvorim misteriju, da svoje celokupno muzičko tvorchestvo pripišem nekoj izmišljenoj braći, njih četvorica, recimo, blizanci plus dvojica koji su braća samo po majci, na tajnome mestu slažu glasove i sviraju na raznim žičanim instrumentima koje su sami napravili; jedan brat ima zečju usnu i neće da se podvrgne operaciji, iako je zečja usna mačiji kašalj za savremenu medicinu, o drugome kruži legenda da ima rošavo lice (kak v tanke gorel), uglavnom ne žele ni jedan ni drugi da se pojavljuju na televiziji niti na koncertima (nastupili su u jednom berlinskom klubu gde su svim posetiocima na ulazu stavljeni povezi preko očiju, izbacivačima su predavani fotoaparati, mobilni telefoni i kamere); blizanci pak slove za izuzetno lepe ljude: jednoj doktorki koja je iz Konstanca doputovala u Berlin zbog njihovog nastupa poveze se razlabavio i ugledala ih je zaljubivši se tog trena u obojicu; jedan je blizanac u sukobu sa zakonom, samim tim opasnost hapšenja nadvija se i nad drugim, jer – identični su.

E, ta mi braća barem jednom nedeljno u poštansko sanduče ubace CD sa novom skicom ili pesmom koju su snimili, zašto baš meni, navodno su čuli moj snimak iz kampa balkanske muzike (gde me na harmonici prati Raif Hiseni) te da je ta audio-traka za njih bila prekretnica i ohrabrenje da i oni u okv. sv. mogućnosti nešto snime.

Na posebnoj CD-u imam njihovo usmeno ovlašćenje (u wav formatu), više zapravo amanet da koristeći neprolaznu novinarsku slavu približim njihovu muziku srcima miliona.

Od te mistifikacije sam odustao (greška!) i odlučio da stanem sam na branik svega što sam učinio, počinio: na više kanala snimam sve sam, jer nemam bend, već sam neko vreme obezbeđen, muzički sam Robinson: plima mi donosi dobre i korisne stvari koje su preživele brodolom, neke pak sam dovlačim sa olupine kad je oseka, ponešto svojeručno pravim, jer ostrvo na kojem sam se obreo, gle, nije ni surovo ni negostoljubivo, naprotiv!

Puštanje sajta u sveč. pogon obaviće se na Vidovdan, premda po gregorijanskom kalendaru, 14. juna: blog kao i život ne može da čeka!

“Blic mi je poslednje četiri godine lomio noge.”

BORIS TADIĆ, predsednik DS, o razlogu zašto je reporterima “Blica” odbio da da komentar na inauguraciji Tomislava Nikolića

Ava Karabatić,

odnedavno popularna starleta, koja će se uskoro posvetiti muzičkoj karijeri, već planira nastupe: “Nisam se upoznala sa Tomislavom Nikolićem, pa ne znam kakav je čovek, ali narod Srbije ga je odabrao i sigurna sam da nije pogrešio jer je taj isti narod izabrao i mene u ‘Survivoru’.”

(“Alo”)

Suzana Mančić,

“loto devojka”, “otvoreno je rekla da su njeni porno-snimci bolji od onog koji je svojevremeno proslavio hrvatsku pevačicu Severinu, i da je, za razliku od Severine koja je imala podršku javnosti, ona morala da sačeka da se sve zaboravi”:

“Nama tuđe govno uvek lepše miriše! Jao, samo da ne ispadne sad da je Severina govno, to ne! Već, što se njenog snimka tiče, nju su svi podržavali. Devojke su nosile majice s natpisom ‘Sve smo mi Seve’, a ja nisam smela da izađem na ulicu jer su mi svi nešto dobacivali i hteli su da me raščereče!”

(“Blic Puls”)

Aleksandar Čotrić,

aforističar i potpredsednik SPO-a, pobedio je u borbi protiv samog sebe:

“Imao sam 125 kilograma i pre dve godine počeo sam da kuburim s visokim pritiskom. Nije bilo druge nego da se dovedem u red. Nisam imao prepisanu dijetu i uspeo sam bez specijalno rigoroznih mera. Evo me sad na 95 kilograma, što je na moju visinu od 191 centimetar sasvim optimalno. Održavam se na ovoj kilaži već mesecima i odlično se osećam. Naravno, bez promena u načinu ishrane, ništa od ovoga ne bi bilo.”

Čega više nema na Čotrićevom jelovniku: “Smanjio sam i unos hleba, a u ishranu ubacio ribu, piletinu, voće i povrće. Nekada sam umeo da za desetak minuta savladam 300 grama čokolade ili preteram sa šunkom i pršutom. Mislio sam i da ne mogu bez najmanje litra koka-kole dnevno, ali sam se prevario. S tim sam raskrstio. Praktikujem i umerenu fizičku aktivnost, a to je najčešće šetnja i vežbe koje radim ujutro, ne više od 20 minuta. Recept je zapravo vrlo jednostavan: probušite kašiku i pazite samo da nije zardala!”

Kome bi bilo pametno da se reši viška: “Ženama je to uvek rak-rana. Naravno

da su me poznanice i kolegice pitale za recept. Za mršavljenje su se posebno interesovale Jorgovanka Tabaković, Suzana Grubješić i Borka Pavićević!”

Ministar policije i lider SPS-a Ivica Dačić još nije pitao za recept:

“Znam da dugo pokušava da smrša. Da me je pitao, rekao bih mu isto što i svima: da bi smršao, čovek mora debelo da se potruđi.”

(“Alo”)

Bane Bojović,

“jedini originalni član, pevač, frontmen beogradskog hip-hop sastava Sanšajn, na pitanje da li je svestan uticaja koji je Sanšajn ostavio u srpskom repu i hip-hopu, kaže:

“Prilazili su mi ljudi, uglavnom u nekim klubovima, i odavali počast jer su rasli uz naše pesme. Takođe, prijatno su me iznenadili i Priti BG, Beogradski sindikat i Đus, koji mi je odao respekt u jednoj svojoj pesmi.

Mnogo znači kad te cene ljudi iz iste branše, naročito što su manje-više svi sujetni. Zato najviše cenim Momčila Bajagića i Zdravka Čolića. Meni su njih dvojica najpozitivniji na estradi. Da li si ikad čula da su Bajaga i Čola nekog ‘pljuvali’?

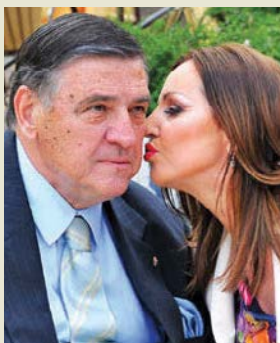
O novoj pesmi: “Pesma je rađena sa jasnim ciljem da bude puna pozitivnog naboja i jakog motivacionog karaktera.”

(“Večernje novosti”)

Ana Bekuta,

pevačica, nije se uznemirila na Ilićeve reči: "To što dotični gospodin Ilić sebi dozvoljava da nas javno ogovara, Milutina i mene uopšte ne zanima!"

Velimir Ilić,

lider Nove Srbije, otkrio je da druženje pevačica i političara nije uvek iz ljubavi:

"Većina afera u politici su marketinški trikovi da bi se privukao što veći broj glasača. Marketinške agencije nude spiskove pevačica i estradnih zvezda koje možete da rentirate. Na tom spisku bila je i Ana Bekuta. Bekuta je i meni nuđena, ali Mrka me je preduhitrio".

Milutin Mrkonjić,

Ministar za infrastrukturu, u prvi mah nije želeo da komentariše izjave Velje Ilića, ali kada je čuo o čemu je reč, razbesneo se:

"Sram ga bilo! Ana je divna žena, sjajna majka i baka, velika zvezda! Kakav marketing?! To su notorne gluposti. Meni je ispod časti da pominjem tog čoveka! On ne bi trebalo da uzima u usta Anu, jer je ona dama. Nije taj profil žena o kojima govori Velja."

("Kurir")

N.N.,

dobro obavešteni izvor, otkriva da je Svetlana Ražnatović, spremna za veliku turneju:

"Na haljine je stvarno dala velike pare, ali ona se trudi da za publiku uvek bude drugačija, što je ovim stajlingom i postigla. To košta, ali za fanove ništa nije skupo. Njima mora da bude najlepša. Ona je zgodna žena i njoj sve lepo stoji. Nema problem s kilažom, pa je lako ušla u modele koje potpisuju Dolče Gabana, Šeri Hil, Tom Ford, Roberto Kavali, pa i crnogorska kreatorka Nataša Pejović..."

Šta još nedostaje:

"U svotu od 15.000 potrošenih evra ne ulaze cipele, šmin-ka... Pred turneju je promenila boju kose i stavila dugu nado-gradnju. I izgleda sjajno, a za dva dana puni 39 godina."

("Kurir")

Duško Tošić,

fudbaler, na pitanje da li je "voleo" Karleušinu muziku i pre nego što su se upoznali i zaljubili, kaže:

"Ja odma lena slušam, Jelenu..."

O Ivanu Ivanoviću:

"Pitao sam ga samo da li misli da je lepo da pljuje moju suprugu. Pričao sam kao muškarac sa muškarcem, ali ne vredi. Ako misli da će to njemu pomoći što se tiče emisije, neka... Ljut sam na upravu Crvene zvezde, jer ga pušta da dolazi svaki dan na Zvezdin stadion."

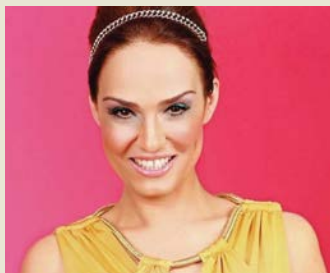
("Blic")

Dragan Marković Palma,

bivši gradonačelnik Jagodine, nije bio prisutan na Međunarodnom festivalu frizera u svom gradu:

"Imam ranije zakazane obaveze i neću moći da dođem, inače bih rado otvorio događaj koji organizuje naše Udruženje frizera. Ali mogu da im poručim: ako očekuju mušterije kao što sam ja, onda bolje da zatvore radnje. Kad je bila u modi duga kosa, mogao sam da pratim trend. A onda mi je bog pomogao da opet budem u modi."

("Večernje novosti")

Marijana Mateus,

kreatorka i književnica, "bila je u brakovima sa uspešnim muškarcima, pa je kao iskusna u dobrim izborima merodavna da odgovori na pitanje koji su muškarci u Srbiji najpoželjniji":

"Kada gledate ko bi bio najpoželjniji

muškarac za neku devojkicu, to je sigurno Novak, zato što je jedna izuzetna i zdrava ličnost, jedan mlad i uspešan čovek. Imate mnogo uspešnih muškaraca i u srednjim godinama, ali on mi je prvi pao na pamet."

Ko bi još mogao da se nađe na toj listi:

"Ne razmišljam o tome. Moj život u Beogradu je isključivo vezan za posao. Retko izlazim i jedino mogu preko medija da saznam ko je slobodan. Mada, mislim da u svakoj branši postoje uspešni muškarci, ali sve zavisi od toga šta je kome poželjno."

("Svet")

Intervju: **Ljubiša Ristić, reditelj**

Moj obračun

A photograph of a person sitting on a dark wooden bench in a dimly lit room. The person is wearing white trousers and sandals. In the background, there is a large, textured, metallic sculpture that looks like a stylized tree or a large vase. A floor lamp with a warm, yellow light is positioned next to the sculpture. The room has a dark, polished floor and a warm, orange-red wall in the background.

Kako to da su svi – ratne vojvode i portparoli, sps/jul-ovski ministri i tajkuni – u međuvremenu postali ugledni građani, državni funkcioneri i činovnici, a da je taj status nekako izmakao samo Ljubiši Ristiću? Zašto je, od tolikih, jedino njemu ukinuto pravo na rad?

s nama

Fotografije: Milovan Milenković

“U Srbiji je na delu pokušaj revizije istorije čije bi objašnjenje, umesto u prošlosti, trebalo potražiti u sadašnjosti. Mislim na pokušaj ovdašnjih slugu imperije da opravdanje svoje kolaboracije sa okupatorom pronađu u sličnim istorijskim primerima. Pa, Milan Nedić, Dimitrije Ljotić ili Draža Mihailović se ne rehabilituju zbog istorijske pravde, istine ili promene istorijske perspektive; naprosto, traži se alibi za sopstvenu izdaju. Nažalost, jedini kontinuitet na ‘našim prostorima’ je kolaboracija i saradnja sa okupatorom; otpor i borba za slobodu su izuzetak”

Kada je septembra 1984. u tekstu pod naslovom “Jugosloveni čekaju dobra vremena (i Godoa)”, “Njujork tajms”, govoreći o Ljubiši Ristiću, njegovom KPGT-u i Godo-Festu, zapravo ispričao priču o Titovoj Jugoslaviji, malo ko je verovao da će ta država, tek koju godinu kasnije, završiti na tako sraman način. Teško da je taj krvavi rasplet mogao naslutiti i Ljubiša Ristić, jedan od “najvećih evropskih pozorišnih reditelja druge polovine XX veka” (Dušan Jovanović), dobitnik američke “OBI” i još bezbroj pozorišnih nagrada; po sopstvenom uvjerenju, jedini preostali Jugosloven, komunista i ljevičar na Balkanu. Na kraju, i predsjednik Jugoslovenske udružene levice.

Poslednja “titula” nije tema ovog intervjua; tema su Ristićev život: šezdesetosmaški “Student”, “Vidici”, pozorište, KPGT, predstave, Sterijina pozorja, BITEF-i, Jugoslavija... I Miroslav Krleža, naravno.

Kulturni centar Beograda je, proteklog mjeseca, brojnim predstavama, tribinama, razgovorima i diskusijama obilježio stotu godišnjicu od prvog dolaska tog velikog

hrvatskog i jugoslovenskog pisca u Beograd. Ni na jednu od tih tribina Ljubiša Ristić nije bio pozvan, iako je, za razliku od mnogih pozvanih, što zbog prirode posla kojim se bavio, što zbog statusa koji je imao u jugoslovenskom teatru – presudno, voljom samog Krleže – sedamdesetih godina prošlog vijeka Miroslava Krležu dosta često viđao, njegove komade postavljao na scenu, sa njim razgovarao, polemisao, svađao se; i uvijek ga – poštovao.

JUL? Možda. Ali, kako to da su svi – ratne vojvode i portparoli, sps/jul-ovski ministri i tajkuni – u međuvremenu postali ugledni građani, državni funkcioneri i činovnici, a da je taj status nekako izmakao samo Ljubiši Ristiću? Zašto je, od tolikih, jedino njemu ukinuto pravo na rad?

Naravno, i na ovo pitanje Ristić ima odgovor... Ali, najprije – Miroslav Krleža.

“Pre stotinu godina, nošen zanosom južnoslovenskog ujedinjenja, Miroslav Krleža je stigao u Beograd. Srbija je u to vreme bila Pijemont Južnih Slovena, pa su, dolazeći iz tadašnje Austro-Ugarske, Hrvati, Bosanci i Slovenci

– kao jedan od načina da izraze svoj patriotizam i privrženost jugoslovenskoj ideji – govorili ekavicom i pisali ćirilicom”, kaže Ljubiša Ristić.

“VREME”: Nakon Prvog svjetskog rata, isto je činio i Miroslav Krleža.

LJUBIŠA RISTIĆ: U pitanju su bili simbolički gestovi i Krležino jasno političko opredeljenje da se, kao i svi najmoćniji umovi tog vremena, bori za zajedničku južnoslovensku državu. Budući da je u Srbiji na delu pokušaj revizije istorije čije bi objašnjenje, umesto u prošlosti, trebalo potražiti u sadašnjosti, logično je da Miroslava Krležu – magistralnu ličnost naše kulture, pisca čija su dela kapitalno važna ne samo za kulturu, nego i za istoriju uopšte – danas mnogi osporavaju. Pre svega zbog toga što je bio Jugosloven, levičar i komunista.

Kada kažete da bi objašnjenje pokušaja revizije istorije trebalo potražiti u sadašnjosti, na šta konkretno mislite?

Mislim na pokušaj ovdašnjih slugu imperije da opravdanje svoje kolaboracije sa okupatorom pronađu u sličnim istorijskim primerima. Pa, Milan Nedić, Dimitrije Ljotić ili Draža

Mihailović se ne rehabilituju zbog istorijske pravde, istine ili promene istorijske perspektive; naprosto, traži se alibi za sopstvenu izdaju. Nažalost, jedini kontinuitet na “našim prostorima” je kolaboracija i saradnja sa okupatorom; otpor i borba za slobodu su izuzetak!

Kao najbolji izdanak revolucionarnog i oslobodilačkog vrenja kraja XIX i prve polovine XX veka, kao čovek nespornog jugoslovenskog levičarskog intelektualnog angažmana koji se, uoči Drugog svetskog rata, žestoko suprotstavio tadašnjem dogmatskom i staljinističkom konceptu KPJ, Miroslav Krleža, u tom smislu, jeste izuzetak; zato je i sporan.

Usput, Krleža je međunarodnom radničkom pokretu prišao odmah nakon Oktobarske revolucije; kao delegat, učestvovao je na kongresima Kominterne. Uostalom, *Izlet u Rusiju* je nastao posle kongresa iz 1924, kada je, tim poslom, Krleža boravio u SSSR-u.

“Poslom” delegata na Petom kongresu Kominterne?

Da. Ali, Krleža nije bio delegat jugoslovenske partije...

Nego koje?

O tome ne želim da govorim. To je posao istoričara ili znalaca poput, recimo, Bore Ćosića; pa, barem on poznaje Krležu, razume njegov život i delo, je li? Doduše, osnovni napor Ćosića i njemu sličnih *ćosića* je da Krležu prikažu kao salonskog, buržoaskog pisca, razočaranog levičara, konvertita koji je, prešavši na “drugu obalu”, konačno stigao na pravu stranu.

Kada ste i kako upoznali Miroslava Krležu?

Početak 1973. Posle *Bube u uhu* – moje diplomatske predstave koja se još uvek igra u Jugoslovenskom dramskom pozorištu – ponuđeno mi je da u JDP-u postavim Krležinog *Vučjaka*.

Ko je bio upravnik JDP-a?

Milan Đoković.

Mislilo sam da bi bilo dobro spojiti dve drame – *Vučjaka* i *U logoru* – odnosno, od dva glavna lika – dva Horvata – napraviti jednoga. E, ali za taj *poduhvat* mi je bila neophodna Krležina saglasnost. Zato sam svog druga, Bora Krivokapića, koji je u to vreme kod Krleže odlazio dosta često, zamolio da ga pita da li bi me primio.

Krleža je odmah pristao...

I, kako je izgledao taj prvi susret sa Miroslavom Krležom? Gdje Vas je primio – u Leksikografskom zavodu ili na Gvozdu?

U Leksikografskom zavodu. Čim sam kročio u sobu, pitao me je jesam li u nekom srodstvu sa Markom Ristićem. Kada sam rekao da nisam, učinilo mi se da je bio pomalo razočaran. Ali, odmah me je ponudio kafom:

“Evo, ovdje imate šećer i žličicu... Ili kašičicu, kako vam drago!”

“Izvinite”, rekao sam, “ne razumem se ja mnogo u te “žličice” i “kašičice” i, uopšte, u te vaše srpsko-hrvatske probleme. Jer, dok ste se vi Srbi i Hrvati sa Karpata spuštali na Balkan, nama i Vizantiji je bilo sasvim dobro.”

Zapravo, parafrazirali ste aforizam šezdesetosmaškog “Studenta”: “Neka Južni Sloveni ne silaze na Balkan. Vizantiji je dobro”, što je bio odgovor te vaše čuvene redakcije na upad sovjetskih trupa u Prag, avgusta 1968?

Tako je... Čuvši šta govorim, Krleža se prenuo. Pogledao me je zainteresovano.

Imao sam dugu kosu, ogromne brkove, na nogama te čuvene čizme...

“A tko ste to – vi?!”, pitao je, čkiljeći.

“Cincari”, rekao sam.

Krleži se lice razlilo u širok osmeh i istog trenutka je započeo dvosatno predavanje o Cincarima: ko su Cincari, odakle su došli, šta je *aromunska žica*, zašto je Bitolj svetska prestonica Cincara...

“Uostalom, u našem teatru nema nikoga tko

nije Cincar: Nušić, Sterija, Gavela”, rekao je.

Bilo je očigledno da uživa u svom pripovedanju. Doduše, uživali smo obojica.

“Gavela je zagrebačke purgere uvijek lagao da je Grk, a nije; bio je Cincar!”, nastavljao je. “Najzad, i Krleže su došle sa Dojrana”, smejao se, ispraćajući me do vrata. “Dodite sutra u devet.”

Ali, šta je sa *Vučjakom*? Niste ni stigli da od Krleže tražite dozvolu da “spojite” dva Horvata?

Nisam ni pomišljao da ga prekinem. Tako sam, umesto da se odmah vratim u Beograd, u Zagrebu proveo narednih pet, šest dana, svakodnevno odlazeći kod Miroslava Krleže u Leksikografski zavod.

Prilikom jednog od tih susreta, Krleži sam ispričao kako je, januara 1970, upravo smenjena redakcija šezdesetosmaškog “Studenta” – Alija Hodžić, glavni urednik, Boro Krivokapić, Biljana Lukić, Milivoje Majstorović, Rajko Pavličević, Vojislav Stojanović i ja – svi vatreni *krležijanci*, prešla u “Vidike”, gde su nas sačekali, iz “Studenta” nešto ranije prešli Aleksandar Ilić i Lazar Stojanović. U jednom od tih prvih brojeva “Vidika”, posvećenom tada aktuelnom sukobu republičkih partijskih rukovodstava i narastajućem nacionalizmu, štampali smo *Izlet u Rusiju*; na naslovnoj strani je bila jugoslovenska zastava, a u kesi sa novinama – kocka šećera. Ceo broj smo nas nekoliko članova redakcije rasprodali, vičući tog vrelog letnjeg dana 1971. po Knez Mihailovoj: *Miroslav Krleža o srpsko-hrvatskom pitanju; da li prepoznajete ovu zastavu; u svakom broju kocka šećera da zasлади gorku istinu...*

Ubrzo, negde u ranu jesen 1972, urednik *Trećeg programa* Radio Beograda, Aleksandar Aciković, ponudio mi je da povodom 29. novembra, Dana Republike, režiram radio-dramu. Naravno, uzeo sam *Izlet u Rusiju*, *Razgovor sa ministrom Vu San Pejmom o srpsko-hrvatskom pitanju*, u kome je Krležu igrao mladi glumac iz Zagreba Rade Šerbedžija, a Kineza – Boris Buzančić.

Kako je Krleža na to reagovao?

Bio je zapanjen.

“Tko vam je dao dozvolu da to štampate?! Jeste li vi normalni?! Pa, znate li da *Izlet u Rusiju* nisam uvrstio ni u svoja sabrana djela?! Odmah mi to donesite!”

Kada sam mu kasnije doneo magnetofonsku traku sa radio-dramom i taj broj “Vidika”, smejao se kao lud.

Uhvativši ga u dobrom raspoloženju, počeo sam da ga ubeđujem oko Horvata. ▶

“Vi ste potpuno ljudi!, rekao je. “To ne dolazi u obzir! Nemojte izmišljati. I sami znate da to nije isti Horvat!... Mislio sam da je samo Gavela lud; ne, svi ste ljudi!”

Zašto Branko Gavela?

Zato što je Gavela, dok je radio *U logoru*, od Krleže tražio da Horvata “unaprijedi” u čin kapetana. Naravno, Krležu je sve to zabavljalo. Odbijao je, ubeđivao Gavelu da tako našto nije moguće, a onda se, kada je video da ovaj ne odustaje, dosetio:

“Evo, možda bi doista bilo bolje da Horvata proizvedemo u kapetana, ali se bojim da tako nešto, sve i da hoću, ne mogu učiniti; a znamo tko bi to jedini mogao.”

“Tko?”, zainteresovao se Gavela.

“Pa, Franjo Josif.”

“Ali, on je mrtav!”, odgovorio je Gavela.

“E, što da radimo, dragi Gavela?!, smejao se Krleža. “Onda ćemo morati našeg Horvata ostaviti da se muči sa tim svojim malim činom.”

Izloživši Gavelin, Krleža se odmah vratio na svoj “slučaj”.

“Što Vi zapravo hoćete od mene?! I, kako se uopće usuđujete spajati nešto što sam nisam spojio?!” vikao je. “Uostalom, radite što hoćete. Krležu ionako nitko ništa ne pita. Svi s Krležom rade što im je volja. Unaprijed me je sramota što će od toga izaći...”

Na kraju, posle nekoliko meseci ubeđivanja, ipak sam dobio dozvolu da radim *Vučjaka* i sa njom se odmah vratio u Beograd. Ali, tu tek nastaju nevolje.

Kakve?

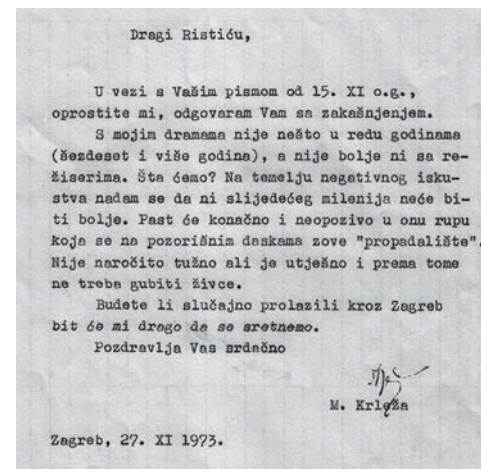
Već sam bio napravio podelu – Milan Gutović je trebalo da igra Horvata, Rada Đuričin Margetićku... Međutim, paralelno sa prvom čitaćom probom, održan je sastanak partijske organizacije pozorišta na kojoj je zaključeno kako “Ljubiša Ristić nije moralno-politički podoban da režira delo revolucionarnog pisca Miroslava Krleže u JDP-u”; potpis: Sekretar partijske organizacije JDP, Mrgud Radovanović. Time je predstava skinuta sa repertoara.

U čemu je bila Vaša moralno-politička nepodobnost? Šta Vam je zamjerano?

Isto što i danas: jugoslovenstvo, levica, “Student”, 1968, “Vidici”, *Plastični Isus*... Posle smenjivanja nacionalističkih partijskih rukovodstava, radi uspostavljanja ravnoteže, čitavu Jugoslaviju zapljusnuo je dogmat-ski, staljinistički talas usmeren na *anarholiberalne, crni film, neprijateljske pisce*: Titovo pismo iz septembra 1972. Jugoslavija se tragično vratila unazad.

Suštinski, to je bio kontekst skidanja *Vučjaka* sa repertoara JDP-a.

O svemu sam odmah morao da obavestim Miroslava Krležu. Bilo mi je veoma neprijatno, mučno... Napisao sam mu pismo i poslao zaključke partijske organizacije JDP-a. Krleža mi je dogovorio kratkim pismom u kome mi je savetovao da se ne sekiram, jer se sa njegovim dramama već šezdeset godina događa isto. U međuvremenu, zabrinut, i sam je preduzeo određene korake: zamolio je Oskara Daviča da proveru sa kim to Beograd ima problem – sa Krležom ili sa rediteljem. Davičo je onda pozvao Predraga Matvejevića i rekao mu da kod nje-

Krležino pismo Ristiću 1973.

Foto: Enes Midžić

LETO 1986: Ljubiša Ristić i Rade Šerbedžija

ga dovede “tog Ristića” kako bi utvrdio da li je reč o reditelju sa kojim je 1969. imao sukob...

Kakav sukob?

Kao jedan od urednika “Studenta”, te 1969. sam počeo da objavljujem govore koje su, na tribinama u Sali heroja na Filološkom fakultetu držali ondašnji vodeći filozofi i pisci – Oskar Davičo, Ljubo Tadić, Mihajlo Marković, Dobrica Ćosić... Njihove govore bismo snimili, skidali sa trake, a onda im ih nosili na autorizaciju. Čim sam doneo tekst, Oskar Davičo je krenuo da se svađa: imao je hiljade primedbi na uređivačku politiku “Studenta”, na nas šezdesetosmaše... Sutradan mi je, umesto autorizovanog, vratio potpuno izmenjen tekst.

“Ali, druže Davičo”, protestovao sam, “ovo nije taj tekst! Ili ga popravite ili ću objaviti i ono što se rekli na Filološkom fakultetu i ovo što ste mi upravo dali.”

Pobesneo je. Onako mali, popeo se na radijator

i, čučeci na njemu – sladak kao majmunčić – krenuo da urla. Videvši da ne odustajem, bukvalno me je izbacio iz stana. Sutradan sam, pokušavajući da izbegnem svađu, kod Oskara poslao svoju tadašnju devojkicu, slikarku Višnju Postić; donela je tekst koji je bio korektno autorizovan.

Nekoliko godina kasnije – zahvaljujući Krleži i Matvejeviću – i ne znajući kuda idem, odjednom sam se našao u Davičovom stanu; naš sukob je bio izglađen.

Ali, šta je sa Krležinom molbom? Da li je Davičo saznao “sa kim Beograd ima problem”?

Daviču je rečeno kako CK nema ništa ni protiv Krleže, ni protiv reditelja; to, poručili su, glumci JDP-a nešto petljaju na svoju ruku. Shvativši da u Beogradu više nemam šta da tražim, otišao sam u Ljubljanu.

Slovenci su odmah poslali pismo Gradskom komitetu Beograda, tražeći mišljenje o “podobnosti” Ljubiše Ristića i Živojina Pavlovića;

odgovor je glasio: Ristić može da radi, ali – 300 kilometara od Beograda.

Kada ste rekli da je Vaša moralno-politička podobnost ocijenjivana i kroz film Lazara Stojanovića, *Plastični Isus*...

Skandalu oko *Plastičnog Isusa* prethodila je teška svađa u Trećem gardijskom puku u Požarevcu između tadašnjeg vojnika, Lazara Stojanovića, i oficira zaduženog za moralno-političko vaspitanje, budućeg generala JNA, Vuka Obradovića. Iste noći, Lazar je uhapšen, a već sutradan izbačen iz Partije...

Lazar Stojanović je bio član SKJ?

Svi smo bili članovi partije, šta je tebi?! I svi

po njihovom mišljenju, bilo je neprimereno da se jugoslovenski generali pojavljuju u Stojanovićevom “skarednom” filmu.

Sve sam to ispričao Krleži.

“Ali, što je juridički osnov za optužbu protiv tog redatelja?”, pitao je Krleža. “Bio sam na Brijunima i znao da taj film svi gledaju; ali, nika da mene nije pozvao da pogledam.”

Ko ga nije pozvao? Tito?

Očigledno, Tito nije hteo Krleži da pokaže film. Zato sam morao da mu prepričavam scenu po scenu.

“Ono što bi moglo da bude sporno je to što se u svakoj sekvenci filma – na ovaj ili na onaj

Nije. Plašio se njenog raspada.

“Moja generacija ne može da zamisli svet, da zamisli život bez Jugoslavije”, tešio sam ga.

Godinama kasnije, kada je krenuo rat, sećao sam se te Krležine strepnje, tih reči da Jugoslavija nije “nešto dato jednom zauvijek” i upozorenja da se “za Jugoslaviju valja boriti”. Govoreći o Jugoslaviji, spominjao je razna imena, velike ljude koji su se borili za ideju zajedničke južnoslovenske države; na pomen jednog imena, dizala mu se kosa na glavi...

Čijeg imena?

Mustafe Golubića Mujketa, crnorukca, atentatora, profesionalnog revolucionara rodom iz Stoca... U to vreme sam bio opsednut Mustafom Golubićem...

Što me ne iznenađuje...

Ne bi ni trebalo...

Nekoliko puta sam pokušao da sa Krležom pokrenem “temu” Mustafe Golubića; uvek bi dobio nervni napad.

“Golubić je opskurna ličnost, o njemu neću razgovarati! Nemojte ga više nikada spomenuti”, vikao je.

Interesantno, na isti način je reagovala većina starih, predratnih komunista. Slično je reagovala i naša asistentkinja na Akademiji dramskih umetnosti, Borjana Prodanović, ćerka Bore Prodanovića, čuvenog advokata predratnih komunista, i unuka šefa Republikańske stranke Jaše Prodanovića. Jednom je u “Kolarcu”, uz čašu belog presečenog sodom, nama, svojim studentima, iznenada počela da priča kako je u njihovu kuću, koja se nalazila u Igumanovoj palati na Terazijama i na čijem je tavanu – da i to kažem – bio sakriven drugi tom *Kapitala* koji je preveo Moša Pijade, 1941. došao visoki čovek sa brkovima i njenoj majci, poznatoj beogradskoj intelektualci, kasnije upravnici Univerzitetske biblioteke, Milici Prodanović, i dedi Jaši, ispričao da se, dolazeći iz Sarajeva u Zagreb, javio Krleži koji nije hteo da ga primi.

“U to vreme”, pričala je Borjana, “moj otac se nalazio u Risnu, sa Mošom Pijadeom. Kada je čovek sa brkovima otišao, mama i deda su meni i mojoj sestri Daci rekli da nikome, ali baš nikome ne smemo reći da je čovek čije nam ime nisu rekli boravio u našoj kući.”

“A taj čovek se zvao Mustafa Golubić”, prekinuo sam je.

Borjana se istog momenta otreznila i izjurila iz “Kolarca”. Nikada više nije spomenula Mustafu Golubića.

Sa Krležom sam o tome hteo da razgovaram... ▶

Foto: Goranka Matić

JESEN 1995: Početak *Šećerane*

smo, posle Lazarovog hapšenja, napustili Partiju, čime smo konačno skinuli teret sa vrata onima koji su godinama pokušavali da nas izbace.

Ko je to pokušavao?

Srđan Kerim, Zlatan Peručić, Sofija Mišić i ostali jurišnici Gradskog komiteta i CK, predvođeni svojim ideološkim šefom, Rajkom Danilovićem; nije im se sviđao način na koji pišemo i uređujemo “Student” i “Vidike”.

Usred skandala sa Stojanovićevim filmom, tokom jednog od susreta, Miroslav Krleža me je pitao da li sam gledao *Plastičnog Isusa*.

“Kako gledao?!” , pravio sam se važan. “Igrao!”

Naime, Lazar je, pored moje uloge, u svoj film ubacio scene mog i Višnjinog venčanja, kome su, osim mog oca, generala JNA, prisustvovali i očevi ratni drugovi, takođe generali i visoki vojni oficiri. Kasnije, kada je Lazar uhapšen, vojska se dočepala *Plastičnog Isusa* i iz originala zauvek izbacila “sporne” scene;

način – pojavljuje Tito”, pokušavao sam da objasnim.

“Ali, što vi imate protiv Tita?”, pitao je Krleža.

“Nemamo ništa!”, odgovorio sam. “Ima stvari sa kojima se ne slažemo, što ne znači da nećemo, kada Tito umre, biti veći titoisti od ovih koji ga danas od nas brane.”

“Zašto čekati da Tito umre? Zašto ne sada, kada je to važno?”, čudio se Krleža.

“A zašto Vi 1941. niste otišli u partizane?!”, uzvratilo sam. “Pa, zato što ste, kao i mi danas, u to vreme bili u sukobu sa stalinistima.”

Inače, Jugoslavija je bila Krležina opsesivna tema. Stalno se interesovao šta o toj državi misli moja generacija, kako je doživljava...

“Čovjek sam iz prošlog stoljeća i za mene je Jugoslavija čudo!”, govorio je. “Nažalost, ne vjerujem da je to za sva vremena, ne vjerujem da je tako što moguće!”

Nije vjerovao da će Jugoslavija opstati?

Ali Krleža o tome nije želio da razgovara sa Vama?

Nije. Ali, nisam odustajao...

U međuvremenu, prijatelj iz Meksika mi je ispričao čudnu priču. Naime, prilikom jedne od Titovih poseta toj zemlji, na prijemu kod meksičkog predsjednika, sa Titove leve strane sedela je stara gospođa, zakonita žena Dijega Rivere, koja je mom prijatelju objasnila odakle poznaje Tita:

“Pre rata, moj muž ga je doveo u našu kuću, u kojoj je proveo nekoliko nedelja; nakon toga je naglo nestao. Ubrzo se vratio, ali, ovoga puta je od mene tražio da o njegovom boravku ne obaveštavam nikoga, čak ni svog muža, Dijega Riveru.”

Usput, pričao je moj prijatelj, gospođa je, uz značajan osmeh, nagovestila da se između nje i Tita tada dogodilo i “nešto više”...

Odmah sam znao da nije reč o Titu; reč je bila o Mustafi Golubiću i atentatu na Trockog...

To sam ispričao Krleži.

“Ne verujem”, procedio je Krleža. “Mustafa Golubić je od Staljina bio zadužen za likvidaciju šefova komunističkih partija... Možda...”

I? To je bilo sve?

Sve! Dalje nisam smeo.

Ali, tog dana je kod Krleže sedeo i Predrag Matvejević, koji mi je, kada je Krleža umro, ispričao kako je, kao mostarski gimnazijalac, stanovao u kući majke i sestre Mustafe Golubića.

“Sestra Mustafe Golubića je često govorila da brata gotovo i ne pamti, da ga je, otkako je odrasla, vidjela svega dva puta u životu”, pričao je Matvejević. “Njihov poslednji susret se dogodio 1941, dok je Golubićeva sestra ležala u nekoj beogradskoj bolnici; iako u bunilu, sjetila se da joj je jednom u posjetu došao brat Mujke, koji joj je, pravdajući se, rekao kako je često na putu i kako je samo protekle godine čak dva puta išao u Meksiko. I to u sanduku od banana.”

Negdje sam pročitala da je, nakon poznatog sukoba sa Vladimirom Bakarićem sredinom sedamdesetih, Krleža od Vas tražio da na scenu postavite njegovu *Pijanu novembarsku noć 1918*.

Krleža je to od mene tražio posle Bakarićevog intervjua, u kome je šef hrvatske Partije rekao kako su oni “Krleži oprostili”...

Šta su mu oprostili? To što 1941. nije otišao u partizane?

To je Krležu bukvalno razbesnelo. Ko je Bakarić da oprašta Krleži?!

Dobio sam poruku da se hitno javim u Leksikografski zavod. Krleža me je dočekaao besan kao ris.

“Hajde, odmah uzmi i radi *ono!*”, rekao je.

“Mislite *Admiralovu masku*, iz *Izleta u Rusiju?*”, pitao sam oprezno.

“Ne, ne; *ono drugo, ono* što si mi pričao!”, odgovorio je nervozno. “*Pijanu novembarsku noć 1918.*”

Bio sam zapanjen. *Pijanu novembarsku noć 1918.* sam spomenuo jednom, i to u kontekstu razgovora o velikom ruskom reditelju, Jevreinovu, čiji me je rad oduševljavao; bio mi je neka vrsta uzora...

Zašto?

Jevreinov je, povodom prve godišnjice Oktobarske revolucije, napravio predstavu *Napad na Zimski dvorac*, u kojoj je rekonstruisao bitku, angažovao Crvenu armiju koja je pucala iz pravih pušaka; tako je u Jevreinovljevoj predstavi polomljeno više stakala na *Zimskom dvorcu* nego tokom same Revolucije. To me je fasciniralo...

U knjizi *Deka komunizma, 1987*. Milomir Marić kaže: “Iako je Ljubiša Ristić svoje glumce i gledaoce ubedio da je pozorište centar sveta, za realizaciju njegovih ideja potrebno je, ipak, i nešto vojske.”

To je veoma značajna knjiga: priča o XX veku – kao Bertolućijev film – o revolucionarima naše i Oktobarske revolucije... U *Decu komunizma* Marić je uvrstio i trojicu reditelja: Želimira Žilnika, Dušana Makavejeva i mene. A to da je za realizaciju mojih ideja potrebno i nešto vojske, ne znam... Znam da sam jedne godine, povodom proslave 7. jula, Dana ustanka u Srbiji, pokušao da u Beloj Crkvi rekonstruišem vašar na kome je Žikica Jovanović Španac započeo antifašistički ustanak. Krleži sam pričao o toj proslavi u Beloj Crkvi, pokušavajući da ga ubedim da mi dozvoli da *Pijanu novembarsku noć 1918.* postavim na mestu gde se ona zapravo i dogodila: u *Dvorani Kola i Sokola*, u kojoj je smešten balet Hrvatskog narodnog kazališta. Odbijao je. Međutim, sada je, tražeći da na scenu postavim fragment iz njegovog *Dnevnika* iz 1942. – *Pijanu novembarsku noć 1918.* – zapravo hteo da odgovori Bakariću, da ga podseti na to šta je bio njegov stav 1941. i da mu poruči kako njemu, Krleži, nema ko šta da oprašta; naročito ne Vladimir Bakarić.

Naravno, odmah sam krenuo u akciju: dogovorio sam da se u toj *Dvorani Kola i Sokola* – u kojoj je 1918. održana čajanka u čast srpskih oficira i tokom koje je, sa balkona, Krleža izgovorio taj svoj čuveni govor – rekonstruiše

■ **Posle premijere *Tajne Crne ruke* Mihiz mi je rekao kako sam svojom predstavom Beograd ponovo podelio na Crnu i na Belu ruku. I, to je tačno: Beograd je zaista ponovo bio podeljen na *crnorukce*, koji uvek postaju *levica i belorukce* – konzervativce i nacionaliste koji uvek padaju u izdaju. U tom krugu se lomilo pitanje Jugoslavije**

ceo događaj. Krležu je trebalo da igra Rade Šerbedžija.

U međuvremenu, dogodio se veliki obrt...

Došlo je do pomirenja Krleže i Bakarića?

Želeći da po svaku cenu smiri sukob, Tito je u Kumrovcu organizovao susret Krleže i Bakarića, kome je prisustvovao čitav CK SKH. Rade Šerbedžija, koji je bio pozvan da govori *Krležin obračun sa nama*, sutradan mi je ispričao šta se sve dogodilo.

“Od Stipe Šuvara sam čuo da je, sa Bakarićem i Krležom, Tito kasnije izašao u park i da su svi, iako nisu mogli da čuju razgovor, vidjeli da Krleža bijesno udara štapom o baštenski sto”, prepričavao mi je uznemireni Šerbedžija.

Malo kasnije, u zagrebačkom pozorištu ITD, sačekala me je poruka da se odmah javim Krleži. Umesto u Leksikografski zavod, ovoga puta je trebalo da odem na Gvozd.

Sluteći oluju, sa Šerbedžijom sam otišao kod Krleže. Vrata je otvorila gospođa Bela Krleža.

“Strašno je, samo čutite! Ne odgovarajte, šta god da kaže!”, upozorila nas je.

Krleža je bio razjaren. Stajao je nasred sobe i, vitlajući štapom, počeo da urla:

“Nećeš ti mojim kurcem gloginje mlatiti!” Rade i ja smo stajali na vratima kao ukopani. “Kažem: nećeš ti Krležinim kurcem gloginje mlatiti! Odmah prestani sa tim probama!”
Pa, čekajte! Krleža je od Vas najprije tražio da postavite Pijanu novembarsku noć 1918, a onda...

Jeste, tačno... Ali, u međuvremenu se dogodio taj susret u Kumrovcu i Krleža je pokušao da prikrije kako je imao nameru da Bakariću na taj način pokaže ko je ko...

A i Bakarić je kasnije rekao kako su svi oni “učili od Krleže”...

Jeste, kasnije...

Šerbedžija i ja, koji Krležu nikada nismo videli u tom stanju, bili smo u šoku. Inače, Rade je kod Krleže i Bele uvek bio privilegovani: bukvalno su ga obožavali, tretirali ga kao sopstveno dete. Voleli su ga i kao glumca, cenili... Bilo je dirljivo posmatrati tu ljubav.

Videvši šta se sprema, Šerbedžija je odlučio da pobjegne:

“Imam *Per Ginta* u HNK-u, moram ići...” , rekao je, ostavljajući me sa pobesnelim Krležom.

“Idi, idi”, vikao je Krleža.

Čim je Šerbedžija izašao, Krleža se okrenuo ka meni:

“Nemoj mi glumce dovoditi kada su ozbiljne stvari u pitanju.”

U prvom trenutku nisam razumeo; tek ću, nakon mnogo godina, shvatiti šta mi je tog dana rekao Miroslav Krleža.

Šta Vam je rekao? Šta ste shvatili?

Rekao mi je da su ljubav, nežnost i bliskost jedno, a politika, ozbiljne stvari i ozbiljni razgovori nešto sasvim drugo. Čovek se na glumce baš i ne može uvek osloniti. Pa, barem je Krleža ceo svoj život proveo sa glumcima...

I glumicom...

I sa glumicom, naravno. Dakle, znao je o čemu govori. Ipak, bio sam povređen; ne zbog sebe, zbog Radeta. Posebno što je moj odnos sa Radetom bio drugačiji. Verovao sam da Šerbedžija u svemu ravnopravno učestvuje – kao što je i učestvovao – i nikada ga nisam doživljavao kao “glumca”... Donedavno...

Nakon tog Krležinog izliva besa, počela je jedna od najneobičnijih noći u mom životu.

“Ajde, sedi tu!”, rekao mi je Krleža.

Dugo smo ćutali. Verovatno je čekao da se

pobunim, da nešto kažem u svoju odbranu... Ali, nisam progovorio ni reč. Bilo mi je jasno da mu je neprijatno što od mene mora da traži da prekinem rad, što sopstvenu ideju pokušava da predstavi kao moju podvalu...

To Vas nije naljutilo?

Nije. U pitanju je bio čovek od skoro osamdeset godina, veliki pisac, i nije mi padalo na pamet da se zbog sitnice ili slabosti na njega ljutim.

Uglavnom, kao neki ogromni vulkan, Krleža je odjednom počeo da se hladi. Ostatak noći je govorio, dok sam ja sve vreme ćutao i slušao.

O čemu Vam je govorio?

Odgovarao je na sva ona neodgovorena pitanja... Dosta toga indirektno... Govorio je o svojoj mladosti, Kominterni; mnoge stvari u tom trenutku nisam razumevao, nisam ih povezivao...

Krleža je inače govorio onako kako je pisao: barokna rečenica, puna asocijacija, koja se razliva... Iz njega je oticalo kao reka... Čudno, danas bih da se iz tog razgovora ničega ne sećam, da skoro ništa nisam zapamtio...

Kako to?

Naprosto, ceo razgovor je bio toliko intiman, toliko poverljiv i na neki način nežan, da mi se čini kako nemam prava da ga pamtim, da ga nekome prepričavam. Ta noć je bila nabijena emocijama... Sa one starne stvari, možda je u tom ranjivom izlivu bilo i neke Krležine prećutne zahvalnosti zbog toga što mu se nisam suprotstavio, što nisam rekao – *Vi ste tražili da radim Pijanu novembarsku noć...*

Sa Gvozda sam otišao u četiri ujutro.

Posle tog susreta – i dalje uvređen zbog Radeta – svaki sledeći put bih, bez Krležine dozvole, uzimao i režirao njegova dela. Tako sam 1977, u Splitu, postavio *Mikelandela Buonarrotija*, a 1979. *Pijanu novembarsku noć 1918*.

Putujući na premijeru *Pijane novembarske noći*, 4. jula 1979, moj otac je kod Livna poginuo u saobraćajnoj nesreći. Krleža je u svom *Dnevniku* zabeležio taj događaj.

Nazvao me je – *nežni titoista*.

Kada ste rekli da Radeta Šerbedžiju nikada niste doživljavali kao “glumca”...

Kada sam se prvi put, još kao dete, kod Soje Jovanović susreo sa fenomenom pozorišta, znao sam da ću sa glumcima provesti život. Uostalom, do diplomskog, do kraja studija, nikada nisam režirao; glumio sam. I bio odličan glumac.

Ko to kaže?

Ja kažem! U našoj trupi se uvek znalo ko je ▶

najbolji glumac: Rade Šerbedžija, pa ja; ostali su od nas samo mogli da uče.

Pored glumačkog dara – smeji se ti – imao sam sreću da rano shvatim šta je ansambl i da od pozorišta ne smem napraviti sektu koja će slepo slediti svog gurua...

Zar niste upravo to radili?

Ne! U svakoj trupi sam pokušavao da izbegnem hijerarhiju: vođe, sledbenike, uzajamne manipulativne odnose koji se najčešće zasnivaju na emocionalnim, materijalnim ili seksualnim ucenama i eksploatacijama. Shvativši da je u prirodi svakog glumca – kao i svakog čoveka, uostalom – potreba da bude rob, da svoju slobodu i odgovornost za sopstvene postupke delegira vođi, trudio sam se da trupi nametnem princip: *glumac je slobodan čovek*. Istovremeno, na taj način sam sebe oslobađao obaveze da izlazim u susret potrebi glumaca da budu roblje. Dakle, svesno sam odbijao ulogu gurua, iako još uvek slušam priče o tome kako je “Ristić tlačio glumce, trošio ih, upotrebljavao...”. U suštini, bilo je obrnuto: uvek su oni mene ostavljali, napuštali predstave u koje smo uložili najviše.

Opisujući u *Dnevniku jedne glumice* rad na Vašoj predstavi *Tajna Crne ruke*, Rada Đurić kaže da kod Vas “nema likova, igraju se ideje”.

U velikim, kolektivnim umetničkim poduhvatima, svi su podređeni istom cilju: predstavi. Glumac je uvek najvredniji saradnik. Veliki broj predstava koje sam napravio pisali su glumci. Mirjana Karanović je za *Tajnu Crne ruke* napisala pesmu *Hoću da budem Apis*; *Vojna tajna* je nastala na sličan način: iz glumačkih biografija, iz ličnih događaja... Jer, predstave proizlaze iz našeg života, iz iskustva, iz nečega što mi jesmo i što živimo... Nikada od glumca nisam tražio da bude reproduktivni umetnik koji će izgovoriti nečiji tekst, nečiju genijalnu ideju; zahtevao sam da u predstavu unese sebe, svoje iskustvo... Sve predstave sam pravio od tog materijala: od svog i od života ljudi sa kojima sam radio.

Inače, u vrijeme dok ste radili *Tajnu Crne ruke* – kraj 1983. – u JDP-u je postavljena *Kolubarska bitka*... U pitanju su, kažu, bile dve potpuno različite koncepcije...

Bio je to, pre svega, početak strovaljivanja beogradskog pozorišta u nacionalizam. Glumci *Kolubarske bitke* su, obučeni u srpske uniforme iz Prvog svetskog rata, šetali okolo kao manekeni tog nacionalizma, uz aplauz kritike i kulturne javnosti.

Posle premijere *Tajne Crne ruke*, na Trgu Marksa i Engelsa me je sreo Borislav Mihajlović Mihiz i tokom zajedničke šetnje rekao kako sam svojom predstavom Beograd ponovo podelio na Crnu i na Belu ruku.

■ **U vreme “diktatorskog režima balkanskog kasapina”, Ministarstvo kulture je uredno finansiralo pozorišta koja su vodili šampioni demokratije, govornici po trgovima – od Branislava Lečića, Jovana Ćirilova, Dejana Mijača, Vide Ognjenović... Svi današnji gaulajteri kulture bili su u to vreme upravnici pozorišta, delili novac... E, a danas, dok cveta demokratija, posao mogu da dobiju samo politički korektni saradnici vladajuće partije**

I, to je tačno: Beograd je zaista ponovo bio podeljen na *crnorukce*, koji uvek postaju levica i *belorukce* – konzervativce i nacionaliste koji uvek padaju u izdaju. U tom krugu se lomilo pitanje Jugoslavije.

Tajnu Crne ruke su svi gledali, ceo Beograd. Osnovni tekst, kao temelj na kome gradimo priču, napisao je Puriša Đorđević; za ostalo su bili zaslužni glumci. Danas mi je drago kada vidim da se neki reditelji vode tim principom; nemam ništa protiv. Jedini problem je u tome što se svi oni trude da dokažu kako sam davno umro. Očigledno, nije im u interesu da mi dozvole da i dalje radim.

Kome nije u interesu?

Onima koji se plaše da bi se na taj način njihov rad mogao uporediti sa mojim, što baš i ne bi bilo zgodno. Ali, nije problem u tome; problem je to što se ne ide samo na moju eliminaciju iz javnog, kulturnog života; ide se na fizičko uništenje: ostave te ne ulici, ne možeš da radiš, da živiš, da platiš struju...

U vreme “diktatorskog režima balkanskog kasapina”, Ministarstvo kulture je uredno finansiralo pozorišta koja su vodili šampioni demokratije, govornici po trgovima – od Branislava Lečića, Jovana Ćirilova, Dejana Mijača, Vide Ognjenović... Svi današnji gaulajteri kulture bili su u to vreme upravnici pozorišta, delili novac... E, a danas, dok cveta demokratija, posao mogu da dobiju samo *politički korektni* saradnici vladajuće partije. Nažalost, ovo je jedan od najmračnijih perioda u istoriji naše kulture: nema značajnih dela u književnosti, teatru, filmu... To važi za celu bivšu Jugoslaviju. U poslednjih dvadeset godina, na površinu

Foto: Enes Midžić

LETO 1986: Sa Mirom Trailović na Šekspir-festu

su isplivali nerealizovani, nedorečeni, nespособni ljudi... Mogu to da kažem, jer sam živio u zemlji u kojoj je postojala ozbiljna konkurencija, pravila, poštovanje u odnosu na onoga ko vredi. Nikada nisu gušene prave vrednosti...

Kako nisu? Pa, govorili ste o Vučjaku koji je skinut sa repertoara JDP-a; ili, recimo, 1968. – Kad su cvetale tikve, isto pozorište...

Predstave jesu skidane, ali su ljudi na jedan ili na drugi način nastavljali da rade: ako ne u Beogradu, onda u Ljubljani, ako ne u Zagrebu, onda u Sarajevu ili u Subotici...

Tikve su skinute u političkom trenutku koji je bio dramatičan; drugo, to je sproveo ansambl JDP-a: predstava nije zabranjena, sami su je skinuli. Nažalost, iz kulturnog života je tada eliminisan Bora Drašković, najbolji reditelj koga je Jugoslavija imala. Boru Draškovića je u JDP pozvao Bojan Stupica, kapitalna ličnost naše kulture...

Stupica je pozvao i Vas?

Jeste. Pre *Bube u uhu*, asistiraio sam velikanima kao što su Minja Dedić, Joško Ivančić iz Zagreba, Steva Žigon... Žigonu sam bio asistent na *Pigmalionu*, pa na *Hamletu*...

Od koga ste najviše naučili?

Od njih. Steva Žigon – inače, veoma težak čovek

– bio je fantastičan učitelj; kao mladom asistentu, pružio mi je mogućnost da sam vodim probu, da ih zaustavljam, kritikujem... Pored Žigona, mnogo sam naučio od svojih profesora – doktora Klajna, Vjekoslava Afrića, Borjane Prodanović, Soje Jovanović...

I, kada već govorimo o velikim ljudima našeg teatra, moram da spomenem Miru Trailović: na njen poziv sam se 1977. iz Ljubljane i Zagreba vratio u Beograd.

Pozvala vas ne na BITEF?

Ne, 1977. me je pozvala da u Ateljeu 212 postavim *Cement*. Za razliku od, recimo, Jovana Ćirilova – pravovernog partijskog radnika, delegata partijskih kongresa i člana partijskih komisija – Mira Trailović je uvek pokazivala interesovanje za moj rad, stajala iza mene... Još kao student, sa Borom Stjepanovićem i Slobodanom Pajićem, statirao sam

kod nje u Ateljeu 212, neprekidno se svađajući oko honorara. Jednom kasnije smo se, sećam se, tako strašno posvađali, pa sam joj, sišavši kod Zore u bife, napisao kratko pismo i ostavio joj ga na prijavnici Ateljea.

Čim sam stigao kući, dobio sam poruku da se javim Miri Trailović.

“Šta je bilo, bilo je!”, rekla je. “Ali, nemojte mi ostavljati pisma! Bez epistolarnog obraćanja, nikakvih tragova, molim Vas!”

U vreme dok je čitava jugoslovenska štampa pisala o skandalu na Sterijinom pozorju oko naše *Mise u A-molu*, Mira Trailović nas je pozvala na BITEF. Te 1981. dobio sam ne samo prvi *Gran pri BITEF-a* nego i *Politikinu nagradu* za najbolju režiju; nju su, pre mene, dobili Pina Bauš i Roberto Čuli.

Zbog *Mise u A-molu*, Josip Vidmar Vas je nazvao – kulturnim teroristom?

Jeste. Vidmar, koji je po Sloveniji šetao kao grof i čije je mesto u kulturnom životu Jugoslavije – posebno Sterijinom pozorju – bilo neprikosnoveno i zbog toga što je svojevremeno predložio da Tito dobije čin maršala, te godine je ucenjivao žiri da će napustiti Pozorje ako *Misa u A-molu* dobije bilo koju nagradu.

Misa je inače rađena po priči Danila Kiša *Grobnica za Borisa Davidovića*.

Kada ste došli na ideju da režirate *Grobnicu za Borisa Davidovića*?

Onoga trenutka kada mi je Danilo Kiš, u bašti dubrovačke Gradske kavane, 1975. pročitao pripovetku koju je bio upravo napisao i koja će uskoro izazvati jednu od najvećih afera u jugoslovenskoj književnosti.

Sledeće godine, ujesen 1976, vrativši se iz Zagreba u Beograd, sreo sam Aleksandra Ilića, svog druga iz “Studenta” i “Vidika”, koji je nagovestio da se oko toga nešto gadno sprema.

“Profesor Nedeljković tvrdi da je *Grobnica* prepisana iz nekakvih bedekera... Svašta se priča!” – rekao je.

Budući da Aca nije insistirao, na to nisam mnogo obraćao pažnju, sve dok nisam naleteo na Miodraga Bulatovića koji me je, sav unezveren, sa onim ludačkim *buletovskim* sjajem u očima, bukvalno dovukao sa ulice, strpao me u kola i zahtevao da ga hitno odvezem do stana u Braće Jerković da mi nešto pokaže.

Tih godina sam često viđao Buleta.

Pretpostavljam, u Ljubljani?

Kao i ja, Bule je u to vreme živio u Ljubljani. Zanimljivo, u Ljubljani je bio drugi čovek, neprepoznatljiv: razuman, normalan... Ali, čim bi stigao u Beograd, do izražaja bi dolazila njegova neobuzdana priroda: širio je intrige, tračeve, izmišljao...

Uglavnom, čim me je nekako ubacio u taj svoj beogradski stan, sevajući očima, trijumfalno mi je saopštio svoje “otkriće”:

“Kiš je plagijator!”

Nisam mogao da verujem.

“Jeste, evo, pokazaću ti”, rekao je i počeo da vadi nekakve gluposti, “dokaze”, koje nisam ni pogledao. Umesto toga, rekao sam mu ono što o takvim podvalama i danas mislim.

Šta ste rekli?

Rekao sam da su se uplašili da Kiš ne dobije Nobelovu nagradu i da zbog toga divljaju kao besni psi. U tu svinjariju su, pored profesora i trećerazrednih pratioca književnog života, uvezali nacionaliste, antisemite, rusofile, dogmatske komuniste, celu beogradsku bulementu koja i danas pali i žari; srećno su se spojile sve nerealizovane i nerealne ambicije, zavist, ljudska zloba...

Afera Kiš je bila demarkaciona linija odnosa prema staljinizmu, dogmatizmu, prema fašizmu... Bule je bio *zli duh*, mozak i pokretač svega. Posle te svađe kod njega u stanu, sa Buletom se više nikada nisam video. Ubrzo sam se vratio ▶

u Ljubljani, gde sam, u Slovenskom narodnom gledališću, postavio dramu *Cement*, Hajnera Milera, Brehtovog asistenta, koga sam, nekoliko godina ranije, upoznao u Dubrovniku. U predstavi su igrali Boris Kavaca, Radko Polič, Bara Levstikova, Brane Grubar. Tema je bila izgradnja hidrocentrale u SSSR-u: staljinizacija zemlje, mesto jedinca i partije u takvom sistemu, sudbina ljudi koje melje istorija, rušenje ideala...

Sličnim temama ste se, u svojim predstavama, očigledno često bavili?

Kao i oslobodilačkim ratom, Informbiroom, političkim atentatima u našoj istoriji... Prvi komad koji je o ratu govorio na način drugačiji od zvaničnog bilo je *Oslobođenje Skoplja*; druga drama Dušana Jovanovića, *Karamazovi*, bavila se IB-om...

Cement je jedna od mojih najboljih i najvažnijih predstava. Premijeri je prisustvovala cela Slovenija – od Sergeja Krajgera do svih ostalih partijskih rukovodilaca. Dan kasnije, Ivo Svetina, moj drug, ispričao mi je kako se Zdenka Kidrič, šef svih slovenačkih komunista i glavni bezbednjak SFRJ, kod njegovih roditelja raspitivala o tome “ko je taj Ristić”, “odakle sve to o nama zna”, “ko nam ga je poslao”...

Uparedo sa *Cementom*, u Pekarni sam krenuo sa probama *Grobnice za Borisa Davidovića*. Prethodno sam Ferda Miklavca, prevodioca i pesnika, mog druga, zamolio da pripovetku prevede na slovenački. Ali, posle premijere Cementa i odjeka koji je imala, u Pekarnu je svake noći počela da dolazi policijska patrola: prisustvovali su probama, krenuli da prate glumce, da na njih vrše pritisak, tako da sam ubrzo morao da odustanem od predstave. U međuvremenu, na poziv Vjera na Zupe otišao sam u Zagreb, a onda u Split i počeo da radim Krležinog *Mikelandela Buonarotija*.

Da, ali kada ste napravili *Misu u A-molu*?

Grobnici za Borisa Davidovića sam se vratio 1980, kada me je Dušan Jovanović, upravo postavljen za umetničkog direktora Mladinskog gledališća, pozvao da se vratim u Ljubljani. Ali, u toku rada na predstavi, iz Beograda se javio Danilo Kiš.

“Jesi li ti lud?! Šta radiš?!” , vikao je. “Znaš da sam *Grobnicu* prodao Zeničkom pozorištu!”

“Kome si je prodao?“, pitao sam.

“Marušiću iz Zenice.”

“Ma, jebo te Marušić! Šta me briga za njega?!”

“Ludače, ostavi to, hoćeš li da zbog tebe idem na sud?! Sačekaj da predstava izađe u Zenici, pa radi šta hoćeš!“, besneo je Kiš.

Pokušao sam da mu objasnim da je *Grobnica* u mojoj predstavi samo podloga i da sam u tekst uključio i Marksa i Bakunjinu i Klaru Cetkin

i anarhiste; rekao sam da ću dramu drugačije da nazovem, da ne brine.

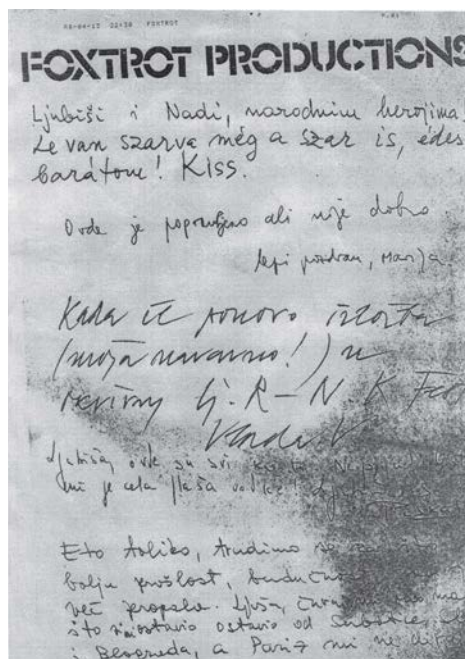
Čija je ideja *Misa u A-molu*?

Moja. Sve pesme koje su pevane su bile u A-molu. I to “A” kao anarhizam... Laslo Vogel ima divan tekst o tome.

Uprkos Kišovom protivljenju, predstava je izašla i postigla neverovatan uspeh. Ljut, Kiš je odbio da dođe na premijeru, a onda i da uopšte pogleda predstavu. Kasnije, kada je *Misa* stigla na BITEF, na insistiranje Mirjane Miočinović, tadašnje Kišove žene i Mihiza, Kiš je ipak došao i pogledao predstavu.

I, kakva je bila Kišova reakcija?

Na Okruglom stolu, Kiš je kazao nešto što ne bi bilo umesno da sada ponavljam, ali što se može

LJUBIŠI, APRILA 1988: Faks Danila Kiša, Paskala Delpēja, Saše Goldmana, Vlade i Maristele Veličković

naći u Biltenima BITEF-a. Kasnije se smejao i govorio mi kako sam najopasniji čovek na svetu, kako sam gori od Kominterne i Agitpropa, jer sam od njegove antistaljinističke pripovetke napravio boljševičku propagandu, odu komunizmu. Naravno, niti sam ja bio boljševički propagandista, niti je Kiš bio antikomunista.

Nije?

Naravno da nije. Pa, *Grobnica za Borisa Davidovića* je ep o komunistima. Kao i svaki normalan čovek, Kiš je bio antistaljinista; ali, to je druga stvar.

Kasnije ste se viđali sa Danilom Kišom?

Viđali smo se u Beogradu, Dubrovniku, Parizu... Sećam se da mi je jedne večeri – već je bio bolestan, vratio se iz Amerike sa navodno dobrim

rezultatima – poslao faks u kome me je obavestio da je dobro, da se karcinom povukao. Pitao je – kako je kod vas.

“Sve je dobro, samo se ne da popraviti!“, odgovorio sam aforizmom šezdesetosmaškog “Studenta”. “Kako je tamo?”

Društvo koje je te noći sedelo kod Saše Goldmana u Parizu – Vlada Veličković i njegova supruga Maristela, Paskal i Danilo – svi su odgovorili na svoj način. Kiš je odgovorio psovkom na mađarskom.

Poslednji put sam ga video pred smrt, u Dubrovniku. Već jedva da je mogao da govori, bio je loše... Paskal mi je javila... Videlo se da je gotovo. Oboje su ubrzo otišli u Pariz i čekali da Kiš umre. Kasnije, kada je sahranjen, Paskal se preko Budimpešte vratila u Francusku. Prenoćila je kod moje Danke, u Budimpešti i Dankina se seća kako joj je cele noći pričala o Kišu.

“Od momenta kad smo saznali da je bolestan, šest meseci nismo mogli da ustanemo iz kreveta; buljili smo u televizor i mehanički menjali kanale“, rekla je Danki Paskal Delpēja.

Misa u A-molu je bila prva predstava KPGT-a?

Ne. KPGT je formiran nekoliko godina ranije – 1977, u Zagrebu. Osnovao ga je grupa u to vreme vodećih pozorišnih umetnika: Nada Kokotović, Rade Šerbedžija, Dušan Jovanović i ja. Ideja je bila moja. Naime, posle premijere *Oslobođenja Skoplja* u Zagrebu, u nekom intervjuu sam govorio o jedinstvenom jugoslovenskom kulturnom prostoru; to je bila klica budućeg KPGT-a, čiju smo “formulu” otkrili već na sledećoj predstavi – *Karamazovima* – kada smo se prvi put predstavili kao *Kazalište, Pozorište, Gledališće, Teatar*. Matjaž Vipotnik je napravio logo – Leonardov čovek ucrtan u krug i kvadrat i razapet na petokraku. Koncept jedinstvenog kulturnog prostora, postavljen je kao kontra konceptu jugoslovenske kulture...

U čemu je razlika?

Jugoslovenska kultura je koncept stapanja svih kultura u jednu novu, zajedničku kulturu. U pitanju je unitarni koncept koji se u modernoj teoriji i političkoj praksi EU danas naziva – transkulturalizmom. Neka vrsta američkog *melting pota* – stapanje raznih nacionalnih identiteta u jedan novi, američki identitet. Ili, ako hoćeš, koncept primenjen u SSSR-u, gde je, umesto nacionalne ravnopravnosti i multikulturnog društva, promovisan sovjetski čovek, sovjetski narod i ruski jezik kao transkulturalni idiom...

Sa druge strane, jedinstveni jugoslovenski kulturni prostor ne podrazumeva predominantnu

kulturu, niti kulturu koja nastaje stapanjem svih kultura u novi identitet; on podrazumeva ravnopravnost i multikulturalnost.

A taj evropski multikulturalni koncept trebalo je da bude sličan jugoslovenskom, to hoćete da kažete?

Upravo to: reč je o ravnopravnosti velikih i malih, konsenzusu u političkom odlučivanju, o tome da se u parlamentu govori na svim jezicima, da se sve prevodi... Po mišljenju Angele Merkel, taj koncept je u Nemačkoj doživeo poraz. Šta to znači? To znači da se Evropa prebacuje na transkulturalnost i interkulturalnost.

Šta je interkulturalnost?

Interkulturalnost je koncept koji su uvele kolonijalne sile kako bi rešile problem prihvatanje imigracije iz svojih kolonija: tolerisanje imigranata traje do trenutka dok oni pristaju da usvajaju jezik metropole. Šta je transkulturalnost, već sam objasnio: iako imam svoj jezik, svoju književnost, prihvatam da moja nacionalna zajednica dobije evropski identitet. Po ovim tužnim jugoslovenskim zemljama – sličnim ovoj u kojoj živimo – svi ponavljaju: Evropa, Evropa, Evropa, poručujući kako im se ne sviđa postojeći identitet, pa zato traže novi... Istovremeno, u Evropi se glavni kulturni identiteti vrlo dobro čuvaju. Nikome, recimo, ne pada na pamet da francuski jezik zameni engleskim ili nemački francuskim; nema bratstva-jedinstva. Umesto toga, imaš *evropske vrednosti* koje znače – ostavi kod kuće svoju kulturu, svoj jezik, svoj identitet i prihvati naš. Sve se

meri ekonomskom moći i brojem stanovnika. Vrš se kulturni genocid, u kome nestaju jezici, kulture, države... Zato multikulturalnost znači otpor asimilaciji, znači zajednički život u kome se čuva identitet, posebnost, specifičnost kao nešto retko i dragoceno. E, to je bila Jugoslavija!

I to je bio KPGT!

KPGT jeste imao jugoslovenski koncept i, kao takav, odmah ušao u sukob sa nacionalistima. Tukli su nas iz svih oružja, ali smo bili jači. Branili smo se svojom umetnošću: nismo pravili političko pozorište, nismo organizovali mitinge; radili smo prestave koje je publika obožavala.

Zašto kažete da niste pravili političko pozorište?

Zato što nismo. Politika je bila naša tema. Nismo se, dakle, bavili politikom; politika se bavila nama. Iako sam se uvek branio od te etikete *političkog pozorišta*, znam da su se kroz istoriju politikom bavili veliki umetnici – od Maksa Piskatora, delimično Brehta, političkog kabarea u Nemačkoj ili Poljskoj.... To su ljudi koji su, živeći u takvom vremenu, mislili kako je njihova obaveza i dužnost da svoju političku borbu vode kroz svoju veliku umetnost; pozorišne predstave su pravili sa jasnim ambicijama da menjaju svest onih kojima se obraćaju; razumevali su da je pozorište alat kome je cilj revolucija, pobjeda radničke klase ili pobjeda fašizma, kapitalizma... Neki od njih su bili loši umetnici, neki – najbolji, ali to ništa ne govori o njim; govori o pozorištu kao vidu političkog aktivizma. Najveći film svih vremena,

Građanin Kejn, rezultat je političkog aktivizma Orsona Velsa, njegove namera da raskrinka lice-merje reakcionarne Amerike. *Trijumf volje*, Leni Rifenštal, jedan je od najvećih filmova svih vremena; Renoarova *Velika iluzija*, takođe... Sve su to i politički filmovi i velika umetnost.

Vi ste, dakle, bježali od političkog aktivizma?

U onome što samo radili u pozorištu, politički ciljevi nikada nisu bili primarni. Politika jeste moja tema, ali ne i moje ishodište. Činjenica je da smo pokušavali da pomognemo one političke snage unutar svih kulturnih centara koji su za zajednički život, ali to još uvek ne znači da smo bili političko pozorište. KPGT je bio jugoslovenski kulturno-politički pokret, koji je, početkom devedesetih, i sam postao meta antikomunističkog talasa istorijskog revizionizma. Glavni ideološki udar bio je usmeren na jugoslovenski koncept. Svuda! I u Srbiji i u Hrvatskoj. U Srbiji su se odjednom pojavili idioti koji su govorili kako je Jugoslavija smrt za Srbiju, ne shvatajući da je upravo ta Jugoslavija bila država u kojoj su svi Srbi, jedini put u svojoj istoriji, živeli u jednoj državi. Glavni srpski interes je Jugoslavija, i Milošević, koga smatraju srpskim nacionalistom, ubijen je zato što je zastupao jugoslovenski koncept.

Milošević je zastupao jugoslovenski koncept?! Kakav jugoslovenski koncept?

To nije tema! O tome možda drugi put...

Tamara Nikčević

Fotografije: Aleksandar Andić

Čemu služi pozorište

Od postavljenja Kokana Mladenovića na mesto upravnika beogradskog pozorišta "Atelje 212" pre tri godine desio se niz "slučajeva" koji su polarizovali kako ansambl ovog teatra tako i širu pozorišnu javnost. Sve je kulminiralo proteklih dana kada se pojavilo pismo dela glumaca sa zahtevom za Mladenovićevu smenu, a zatim i pismo podrške Mladenoviću od dela zaposlenih u ovom pozorištu

Krajem ovog maja počela je četvrta godina upravničkog mandata Kokana Mladenovića u beogradskom pozorištu "Atelje 212". Nekako baš tih dana, u Skupštini grada stiglo je pismo 25 od 33 glumca "Ateljea" kojim traže smenu svog upravnika. Pre dve godine, radom Kokana Mladenovića nisu bili zadovoljni pojedini pozorišni poslenici. Prvo "protiv" Kokana Mladenovića zbivalo se nakon i povodom predstave *Kosa*, a ovo, aktuelno, nakon predstave *Zoran Đinđić* i Sterijinog pozorja. Podsetimo se.

Kada je krajem januara 2009. godine Skupština grada Beograda raspisala javni konkurs za čelnike nekih od njenih najvažnijih ustanova kulture, za upravnika "Ateljea 212" konkurisali su, osim Mladenovića, i glumci te kuće Gorica Popović i Tihomir Stanić. Stanić je tim povodom izjavljivao da nije tražio podršku kolega znajući koliko je varljiva, a Gorica Popović da ju je kandidovala

grupa glumaca, i da je sigurna da bi se dobro snašla na tom mestu zato što je "Atelje kompaktna celina pa je dobro što je do sada biran neko od ljudi iz pozorišta".

Kokan Mladenović nije bio iz "Ateljea", i odmah je jasno pokazao da će ga promeniti. Svoju prvu sezonu u tom pozorištu nazvao je *Revolucija*. U intervjuu "Vremenu" (broj 985) najavio je nameru da se *Revolucijom* dođe do odgovora na pitanja koja određuju i uređuju naš život: "Šta nam se dogodilo? Što nam se dogodilo? Jedu li revolucije uvek sopstvenu decu? Može li se od revolucije praviti evolucija? Postoji li i dalje ideal 'pravde za sve i sreće za sve'? Ako reč revolucija podrazumeva korenitu promenu postojećeg stanja i rađanje jednog novog uređenja, potrudimo se da naša revolucija, u svojim dobrim namerama, hrabrosti i želji da sačuva ideale naše mladosti, kako bi to rekao Zinoviev – ne liči na

tužnu rasprodaju petooktobarskih ideala koja je obesmisllila našu aktuelnu istoriju. Pozorište ne mora da kupuje i prodaje na našoj dnevnoj pijaci političkih interesa. Jedini proizvod koji ono ima, i na čemu se bazira već nekoliko hiljada godina jeste – istina." Javnih reakcija povodom Mladenovićeve *Revolucije* nije bilo; ne-javnih, kao uostalom i povodom svake promene – jeste.

A onda se desila *Kosa*.

DAJ NAM SUNCA: Mjuzikl *Kosa* u režiji Kokana Mladenovića je postao hit, predstava o kojoj se priča, i pre nego što je premijerno izvedena 4. februara 2010. godine. Pozorišni život je bio probuđen, karte su bile rasprodate i za februar i za mart. Zatim su događaji tekli sledećim redom: odmah nakon premijere *Kose* na zgradi "Ateljea 212", ispod plakata te predstave, osvanuo je grafit "Filozofija palanke"; pozorišni kritičar Ivan Međenica je napisao negativnu kritiku o *Kosi*; na

Posao u teatru

“Neću sebi dozvoliti da u značajnoj instituciji kulture grada Beograda kao što je ‘Atelje 212’ odgovaram na pismo koje sadrži lične uvrede i klevete bez ijednog argumenta i konkretnog podatka. Govoriću o argumentima poslovanja, bez namere da ulazim u polemiku”, rekao je Kokan Mladenović na konferenciji za novinare održanoj u “Ateljeu 212” u utorak. Počeo je od optužbi da sprovodi kaznenu politiku: “Za tri godine koliko sam direktor, nijedan glumac nije sankcionisan, mada se deo njih ponaša kao slobodni umetnici a primaju plate stalno zaposlenih. Pa ipak, niko nije ni sankcionisan pa čak ni za neplanirane troškove koje su izazvali vraćanjem uloga, a među njima je većina potpisnika ovog pisma, mnogi su unapređeni, a dobar deo potpisnika sam primio u ‘Atelje’.”

Govoreći o komunikaciji između njega i ansambla, Mladenović je naveo da je ove godine u zvaničnoj formi dobio predloge samo za dva projekta, Erola Kadića i Mime Karadžića, oba su usvojena. Napominjući da je u Upravnom odboru predstavnik ansambla Gorica Popović, Mladenović je pitao “zašto ona za Upravni odbor nema nikakav predlog koji potiče od

ansambla ili zahtev povodom repertoara, ili se na bilo koji način ne ogradi od repertoara koji ansambl ne podržava”. Na početku i na kraju svake sezone upravnik i tim produkcije kuće razgovaraju sa ansamblom o prošloj sezoni i o planovima za iduću. “Ni na tim sastancima nije bilo primedbi.”

Iako je finansijski nepovoljno vreme, moglo bi neuporedivo bolje da se funkcioniše da za tri godine glumci nisu 1780 dana bili sprečeni da igraju predstave zbog gostovanja u drugim pozorištima, ili snimanja, i da nisu vratili 28 uloga. “Ti neplanirani troškovi produkcije iznose preko pet miliona dinara, koliko svi autorski honorari u jednoj sezoni.” Nepotrebnim trošak je i gubitak unapred dogovorene pomoći sa Draginjom Đurić, zbog njene ostavke, i 6,6 miliona dinara zbog raskida ugovora sa generalnim sponzorom sezone nakon javne uvrede jedne glumice.

O predstavi *Zoran Đinđić*: “Mislim da nije slučajno da se ova vrsta problema dešava nakon predstave *Zoran Đinđić*. Ta predstava je nastala kao naš pokušaj da vratimo instituciju smelog, nezavisnog, građanskog mišljenja u odnosu na situaciju u kojoj živimo, pokušaj da pozorište vrati sebi tribunsku funkciju koju je imalo hiljadama godina. Burne reakcije koje je izazvala ta predstava, kako one euforično pozitivne tako one bes krajno negativne, pokazuju da smo uspeali, kao i nekoliko puta tokom prethodnih sezona, da pogodimo žarište problema. Ansambl je imao određene ruke da tokom par nedelja rada na predstavi proceni hoće li u tome učestvovati ili ne. Ukoliko nisu zainteresovani za produkciju koja je vrlo neobična za naše uslove, mogli su da se zahvale reditelju i bez ikakvih konsekvenci napuste projekat. U slučaju nekolicine glumaca koji su odustali od predstave, nikakvih prekora ni kazni nije bilo. Upravni odbor je usvojio predstavu uslovno, jer nije želeo da se izjašnjava o nečemu što nema literarni predložak, ne razumevajući dovoljno šta je autorski projekat. Tražili su i da se uvede kontrolna proba. Četiri dana pred premijeru četiri od pet članova Upravnog odbora su odgledala predstavu i na zatvorenom sastanku odlučili da predstava izađe, bez ikakvih pisanih primedbi na bilo koji njen segment. Smatram da je neumesno da se sada deo Upravnog odbora ograđuje od predstave.” I za kraj: “Verujem da su rezultati koje je napravila ova kuća dovoljni da se nastali problemi sa lakoćom prevaziđu.”

S.Ć.

sledeću “Ateljeevu” premijeru, predstavu *Da nam živi živi rad*, Ivan Medenica nije pozvan; autori te predstave proglasili su Kokana Mladenovića cenzorom; premijera *Travestija* nije održana. Sve to zajedno bilo je okidač pojedinim kulturnim poslenicima da javno negoduju protiv Kokana Mladenovića, reditelja i upravnika.

Kosa je nazvana “projektovanim hitom” zato što je za naše navike imala veliku reklamu, a Kokanu Mladenoviću je zamereno da predstavom priča o protestu protiv moćnih kompanija, a producent mu je “Filip Moris”, da mu je više stalo do zarade nego do umetnosti (igrana je češće od ostalih predstava), da propagira pozorište zabave i da zastupa bulevarско mišljenje o pozorištu. Tekst grafita na zgradi pozorišta protumačen je kao kritika upućena predstavi i Mladenovićevoj repertoarskoj politici. Najdirektniji i najistaknutiji predstavnik tog stava bio je teatrolog i profesor

Fakulteta dramskih umetnosti Ivan Medenica. U kritici u nedeljniku “NIN” negativno je ocenio predstavu, a u “Politici” je objasnio zašto je grafit “Filozofija palanke” napisan na pravom mestu. “Duh projekta *Kosa* ‘Ateljea 212’ – kako same predstave tako i produkcionih uslova i reklamne kampanje koji su je pratili – zaista je *palanački*”, napisao je. S obzirom na to da se u *Kosi* “prepoznaje *paradoks*: uz pomoć tržišne logike i njoj primerenih marketinških sredstava, vodi se, navodno, borba protiv istog tog potrošačkog, globalizovanog sveta”, po Medenici “ovaj pristup bi mogao da bude subverzija, ‘borba neprijateljevim oružjem’, ali njega može da legitimise, nužno retroaktivno (kao i svaku subverziju), samo završni ‘produkt’ – stepen ostvarene kritičnosti”, koja je u *Kosi* izostala. Zato Medenica zaključuje da je “subverzija bila lažna”, odnosno da je napisani grafit adekvatna ocena onoga što

se dešava unutar zgrade na kojoj je napisan. Jer, “duhu palanke strana je svaka prava pobuna, ona čiji je cilj promena”. Međutim, bez obzira na negativne kritike i glasove protiv pozorišta koje projektuje hitove, tokom prva tri meseca *Kosu* je odgledalo deset hiljada ljudi, predstava je za godinu dana zaradila 11 miliona dinara, što je za tri miliona manje nego što je “Atelje” dobilo od osnivača Skupštine grada za osam premijera te sezone. Taj novac je uložen u nove projekte.

Da li zbog negativnog mišljenja o *Kosi* ili zbog previda u protokolu, tek – Ivan Medenica nije dobio ulaznicu za premijeru *Da nam živi, živi rad* održanu 9. aprila. Medenica je predstavi prisustvovao kao gost glumice Gorice Popović, zamenice predsednika upravnog odbora “Ateljea”, i otkrio da ga nakon pisanja o *Kosi* Mladenović smatra nepodobnim. “Pravo je upravnika kuće, bazirano na članu 59 statuta ‘Ateljea 212’, da kreira ▶

poslovnu politiku kuće, njenu prezentaciju javnosti, kao i protokol premijernih gostiju”, objasnio je Kokan Mladenović.

KONTRAREVOLUCIJA: Pošto priča o (ne)revolucionarnosti i (ne)kvalitetu *Kose* nije jenjavala, Kokan Mladenović je u “Politici” 18. aprila izjavio da “Atelje 212 smelo grabi kroz sezonu *Revolucija* i mi svoje stavove o problemima države, društva izražavamo javno. Glasno, smelo, sa imenom i prezimenom! Pisanje grafita, pamfleta i svega ostalog pod okriljem noći govori o kukavičluku onih koji žele da našu *Revoluciju* proglase nedovoljno revolucionarnom. Revolucija je upravo govoriti to što želite smelo, na sav glas, stojeći iza svog stava sa imenom i prezimenom.”

uspehu predstave”. Podsetio je da je to uobičajena praksa u svakom teatru kod nas i u svetu i da su autori ugovorima sporazumno pristali na sve navedene uslove, i zapitao da li se odgovor na to pitanje zašto nisu odustali od predstave “možda krije u čudnoj disproportiji između autorske sujete i autorskih honorara”.

Prvih dana maja, u odbranu autora predstave *Da nam živi živi rad*, Ivana Medenice i grafita, ustalo je i sedamdesetak kulturnih radnika (Biljana Srbljanović, Dalija Aćin, Goran Cvetković, Iva Milošević, Jelena Đokić, Milena Bogavac, Milica Mihailović, Miljenko Dereta, Svetlana Lukić, Tanja Mandić Rigonat...) i izrazilo svoje “neslaganje sa načinom ophođenja prema pozorištu, dru-

NA SUPROTNIM STRANAMA: Upravnik Kokan Mladenović i glumica Gorica Popović

Krajem aprila u “Blicu”, dakle dvadesetak dana nakon premijere predstave *Da nam živi živi rad*, njena rediteljka Anđelka Nikolić (pisac teksta Milan Marković) izjavila je da je “direktor pozorišta Kokan Mladenović uzurpirao proces rada nametanjem kontrolnih proba, koje su bile poligon za davanje sugestija i naređenja, odnosno za cenzuru na čijoj su se meti našli gotovo svi segmenti predstave. Tražio je da predstava bude smešnija, da se izbegava kritika vlasti i političara, a eksplicitno je zabranio da se pominju navijači Partizana, narodni pokret Obraz, sveti Sava, vladika Nikolaj Velimirović.” Izrazivši žaljenje što “dvoje ljudi, tek zakoračili u svet profesionalnog teatra” na ovaj način ulaze u konflikt sa upravnikom pozorišta, Mladenović je izjavio da su “sve intervencije proizašle iz primedaba nakon održane kontrolne probe usvojene na radost i uz podršku ansambla predstave i svih ostalih saradnika i vidno su, po mišljenju samih učesnika, doprinele

gačijem mišljenju i kritikama, čiji je g. Mladenović u ovom trenutku najtransparentniji primer”.

U svojoj halabuci kao da nije bilo mesta i za *Travestije* Toma Stoparda u režiji Ljiljane Đurović, predstavu koja nije doživela premijeru iako je najavljivana kao veliki i važan projekat sezone. Mediji se nisu interesovali šta je sa premijerom, a njeni autori se nisu bunili. Znatno kasnije, u “Ludusu”, Ljiljana Đurović je izjavila da je “Kokan Mladenović jednostranom odlukom obustavio rad na predstavi *Travestije* sedamnaest dana pred premijeru” zato što je, izjavila je rediteljka, Vlastimir Đuza Stojiljković napustio predstavu, smatrajući da je ona odgovorna za to. “U tom smislu, zahtevao je da potpišem aneks ugovora kojim bih prihvatila tu krivicu, te bih, pored materijalne odgovornosti, prihvatila i uvođenje umetničke supervizije direktora pozorišta.” Ljiljana Đurović je to odbila.

Kako se bližio kraj sezone, tako su se

proredivali dokazi da Kokan Mladenović ne radi kako treba. Sledeća “Ateljeeva” sezona, *N(EX)TYU*, delovala je mirno – problemi su ostajali u kući. Čak je i ostavka Draganje Đurić na mesto predsednice Upravnog odbora “Ateljea” zato što nije želela da u karijeri ima detalj o neslaganjima u pozorištu (glumci su joj se pismom požalili na stanje u kući), prošla bez medijske pažnje.

O UKIDANJU: I u ovoj sezoni, nazvanoj *Utopija*, delovalo je da je sve kako treba, dok nije došla na red premijera autorskog projekta Olivera Frlića *Zoran Đinđić*.

Predstava ima dve celine: u prvoj glumci govore publici koji su sve zločini učinjeni poslednje dve decenije u ime svih nas, pokazuju da je ispod svešteničke mantije maskirna uniforma, insceniraju sudski proces Vojislavu Koštunici, a u drugoj celini čitaju navodni tajni dokument u kome je zapisano sve u vezi s pripremom predstave, pa i imena glumaca koji su je napustili. Da se Frlić odrekao tog detalja, moguće je, nezadovoljstvo 25 glumaca potpisnika pisma kojim traže smenu Kokana Mladenovića, ne bi bilo sad obnarodovano.

Svog upravnika okrivljuju za “samovolju, nadmenost, neukus, samoreklamerstvo, diletantizam, prezir glumaca, sejanje zlog semena u ansamblu, trikove za pravljenje uspeha, uspešnih, kao i neuspešnih predstava” i navode da je “počeo pretnjama, završio prezirom! Prezir je izazvao prezir, a tako se zajedno ne može nikuda!” Naglasili su da će odigrati sve predstave do kraja sezone, ali neće učestvovati u produkciji novih dok je Mladenović upravnik “Ateljea”. Njihov zahtev je podržao Upravni odbor pozorišta. Pismo nije potpisalo osam glumaca: Svetozar Cvetković, Jelena Đokić, Mladen Andrejević, Svetislav Gončić, Feđa Stojanović, Milutin Karadžić, Branišlav Trifunović i Ivan Jevtović. Pismo njihovih 25 kolega stiglo je u Skupštinu grada 30. maja, baš pred sam kraj Sterijinog pozorja na kome su se takmičile dve predstave “Ateljea 212”: *Otac na službenom putu* i *Plodni dani*. Očekivalo se da će žiri proglasiti Đuzu Stojiljkovića za najboljeg glumca, očekivalo se i još drugih nagrada, ali je samo Hana Selimović proglašena najboljom mladom glumicom. Zato je protest Kokana Mladenovića zbog odluke žirija da ne nagradi nijednog mladog glumca, kostimografa i scenografa, protest koji je izrazio rečima da bi Pozorje “svakako trebalo ukinuti”, protumačen kao negodovanje onog koji je gubi. Ksenija Radulović, selektorka Pozorja, u “Politici” je Mladenovićevu izjavu ocenila osvetoljubivom i ostrašćenom, navela da on “nema podršku ogromne većine ansambla” i upitala “da

li treba ukinuti upravo njega s mesta upravnika "Ateljea 212".

BILANS: Nekoliko dana kasnije, nekako baš kad su mediji bili puni glumačkih izjava "protiv" Mladenovića, reagovala je većina zaposlenih u pozorištu pismom za Skupštinu grada. Pismo je protumačeno kao podrška Mladenoviću, iako 48 potpisnika nisu želeli da se izjašnjavaju na čijoj su strani, već da argumentima dođu do rešenja neprijatne situacije u pozorištu. Zato su naveli da je u "Ateljeu" za tri godine odigrano 1590 predstava od kojih 185 na gostovanjima u zemlji i inostranstvu, da su autori i glumci dobili 77 nagrada, da broj izvedenih predstava raste iz godine u godinu (506 – 523 – 561), broj gledalaca takođe (94.751 – 103.667 – 104.805 samo do 31. maja), kao i prihod sa blagajne, što je gotovo nezamislivo u današnje vreme (32.378.995,00 – 39.338.138,00 – 36.864.214,00 opet do 31. maja), pa je ostvareno 40 odsto sopstvenog prihoda i to u vreme velike ekonomske krize, da produciraju premijere sopstvenim sredstvima...

Kokan Mladenović je o stanju u "Ateljeu 212" govorio ovog utorka na konferenciji za novinare (vidi okvir), a glumci koji traže njegovu smenu učiniće to u sredu – kad ovaj broj "Vremena" bude u štampariji. O svemu će se izjasniti i Skupština grada nakon konstitutivne sednice. Zasad se samo zna da gradonačelnik Dragan Đilas nije za smenu Kokana Mladenovića zato što je "Atelje 212" u prošloj sezoni izvelo šest premijera, najviše u odnosu na ostala beogradska pozorišta, i zato što su njegove predstave po kvalitetu prepoznate regionalno na brojnim gostovanjima i festivalima.

Krajem ovog maja "Atelje 212" je postao član Evropske teatarske konvencije koju čini 45 najboljih pozorišta kontinenta. Ovog leta, 20. jula, na Brionima u Teatru "Ullis" biće izvedena premijera predstave *Odisej*, po tekstu Gorana Stefanovskog u režiji Aleksandra Popovskog, koprodukcija SNG Maribor, SNP Novi Sad, Festivala "Ohridsko leto" i "Ateljea 212" koje je ovoj koprodukciji "dalo" glumce Svetozara Cvetkovića i Anitu Mančić. Sledeća, najavljena sezona "Ateljea 212" zove se *Generacija*, zato što će spojiti najmlađe i starije autore i glumce: na primer, Jagoš Marković će u Šekspirovom *Snu letnje noći* spojiti četiri mlada para sa bardovima jugoslovenskog glumišta, Egon Savin će režirati tekst mladog Gorana Milenkovića, režiraće mladi reditelji Iva Milošević, Ana Tomović i Boris Liješević... To je plan iduće sezone "Ateljea 212". Kokan Mladenović kaže da postoji planovi i za naredne, ali otom-potom. ◀

Sonja Ćirić

▶ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Treći srpski ustanak

Kako je Sulejman Veličanstveni posle pet vekova postao najpopularnija medijska ličnost Balkana. Zahvaljujući turskoj TV seriji, da ne kažem sapunici, ovaj osmanlijski vladar i spletke iz njegovog harema s pažnjom gledaju milioni onih čiji su se čukun-čukun-čukun dedovi i babe panično plašili njegovih osvajčkih pohoda na Balkanu. Sulejman je stigao do Sigeta i Beča, a to su, paradoksalno, i današnje granice njegove TV imperije. U parapatriotskim medijima, popularnost serije se shvata kao perfidna okupacija našeg "duhovnog i istorijskog nasleđa". Istini za volju, istorija se na televiziji prilično ulepšava, savetnici sviraju violinu pre nego što je izmišljena, grbavi naslednik se baš mnogo ne pominje, baš kao ni unutar-dinastički sukobi. Glavni pokretač drame su svađe među Sulejmanovim hanumama, sultanijama, robinjama i diplomatskim izaslanicima. Da ne pomislite da ovu vrstu mistike na televiziji gaji samo Orijent, na kablovskom HBO kanalu hit serija su Bordžije.

Na internetu u Srbiji po prvi put vlada borba sa piraterijom, jer postaje opasno prikazivanje neemitovanih epizoda. Ko će se kresnuti sa kim, ko će dobiti, a ko izgubiti dete i konačno ko će ostati bez glave? Pojave se sajtovi s budućim epizodama i onda ih naglo ugase, pa se vraćamo u mrak neznanja do pojave novih sajtova. Sulejman Legalni!

Sulejman Veličanstveni je na male ekrane gledalaca TV Prve stigao zahvaljujući glasovima gledalaca, gde je do nogu potukao konkurenciju tokom SMS glasanja.

Da stvar bude komplikovanija, serija se emituje u izbornoj godini, pa se opet potpuno postmodernistički Sulejman Veličanstveni uključio u predizbornu trku u Srbiji. Prvo su se štampani mediji utrkiivali da nam što detaljnije predstave glumce iz serije. Saznali smo da su se sultanova sestra i njegov savetnik, poturčeni Grk Ibrahim, tokom snimanja serije zaista zavoleli i da su par i u privatnom životu. Gle kako televizija formira svoju decu, naročito kada serije dugo traju. Posle su dnevne novine u svojim feljtonima i dodacima pokušavale da nam serviraju "pravu istinu o Sulejmanu". Tako sam nabasao na bar dve brošure koje potpuno oprečno prikazuju ovu istorijsku ličnost. Dok su ga "Večernje" oplele podižući svojevrzni treći srpski TV ustanak, "Bazar" je detaljno prikazao ljubavne odnose sa njegovom sultanijom Hurem. Ne mogu sa sigurnošću reći ko je pobednik u ovom obračunu Istorije i Ljubavi, "Večernjih" i "Bazara", ali serija nije izgubila na popularnosti.

Tokom izbora u Srbiji, Pokret 1389. je čak u svoju predizbornu kampanju uvrstio otpor protiv Sulejmana u svoju platformu. Ogorčeni zbog oduševljenja koje neosvešćeni Srbi pokazuju prema okupatoru, makar on bio iz daleke prošlosti, srpski ultradesničari su lansirali predizborni slogan: "Sulejman je slina, Obilić je veličina!" Ova respiratorna i nazalna nacionalna estetika doterala je pojam pljuvanja u srpskoj politici do medicinskih razmera. I ranije se govorilo o političkim problemima kao o "gnojnim čirevima" ili "rak-rana-ma" ali Sulejman je prvi koji je dobio rimovani slogan. Ovo samo pokazuje da je pojam televizijskog i mitskog vremena u Srbiji identifikovan, a daljinski upravljač za taj kanal je uvek Kosovo.

Verovali ili ne, Sulejman je u seriji, prikazan upravo suprotno – kao apsolutno racionalan vladalac, vođa svetske imperije, takorekuć legalista i zakonodavac koji pokušava da pravedno vlada ogromnim multikonfesionalnim carstvom. Njegov lik je idealizovano razuman, nasuprot divljoj osećajnosti koju otelotvoruju žene koje ga okružuju. Na dvoru ćete videti službenike iz celog sveta, raznih vera i nacija, a prepoznate reči i običaje koji su prisutni i danas na Balkanu. Štaviše, u jednoj sceni ćete čak čuti onu "našu" pesmu "Sejdefu majka buđaše", sevdalinku koju pevaju na jednom od ex-Yu jezika. Na kraju ove serije, čini mi se, počće letnja TV pauza, a Srbija još nema formiranu vladu. U toku je preispitivanje troškova kampanje i stranke podnose finansijske izveštaje. Već na početku je vidljivo da se brojevi višestruko ne poklapaju, odnosno da smo gledali mnogo više spotova nego što stranke priznaju da su platili. Pitanje glasi – odakle im pare? Govorimo o realnom televizijskom vremenu za oglašavanje koje se meri sekundama i plaća dinarima. ◀

Bitka za evro

Ko je sledeći

Posle Irske, Grčke i Portugala i Španija se obratila za pomoć Evropskoj uniji. Za sanaciju ugroženih španskih banaka EU je odobrila 100 milijardi evra. Sličan scenario preti Kipru, a Italija ne uspeva da se izbori sa ogromnim dugovima i nalazi se u recesiji. Stroge mere štednje pokazale su se kao nedovoljne za suzbijanje krize, a dok se države evrozone dogovaraju šta im je činiti, kriza se i proširuje i produbljuje

Ako krizu u evrozoni uporedimo sa šumskim požarom usred vrelog i sušnog leta, onda su Evropska komisija, Evropska centralna banka (ECB), Međunarodni monetarni fond (MMF) ili pak vlade krizom manje pogođenih država vatrogasci koji jure naokolo, pokušavaju da lokalizuju pojedina žarišta i dobiju na vremenu. Instrumenti sa kojima raspolažu taman su dovoljni da se uspori širenje stihije, ali ne i da se potpuno obuzda i spreči njeno izbijanje na nekom drugom mestu. Do te mere su zaokupirani hitnim intervencijama na suzbijanju posledica, da ne stižu da se pozabave sanacijom uzroka koji izazivaju požare.

Metafora o vatri i vatrogascima jeste već postala ofucana kada se govori o krizi evrozone, ali je analitičari, komentatori, finansijski i ekonomski stručnjaci i dalje rado i često koriste, jer prosto najslikovitije dočarava stanje u Evropi. "Čini se da je španska vatra pod kontrolom, ali smo daleko od toga, da je ugašen požar u Evropskoj uniji", kaže tako i Lars Kremkov, strateg za tržišta Activrades u Londonu, i dodaje da se dobilo na vremenu, a upravo je vreme "trenutno najdeficitarnija roba na evropskom tržištu".

"Španska vatra" je poslednjih dana u žiži spasilaca evra, dok u Irskoj i Portugalu kriza tinja, a u Grčkoj, posle svekolike finansijske pomoći i otpisivanja dugova u visini od više stotina milijardi evra, besni svom silinom. Posle ove tri zemlje, Španija je četvrta država koja je upućena na finansijsku pomoć iz evropskog fonda za spasavanje ugroženih članica: četvrtoj po snazi ekonomiji evrozone potrebno je u najskorije vreme "do" 100 milijardi evra, kako bankarski sistem ne bi kolabirao. Kolika suma je tačno potrebna Španiji za sanaciju banaka, znaće se do kraja juna. Govori se o "40 do 60 milijardi evra", ali iskustvo od izbijanja krize govori da realno potrebna sredstva višestruko prevazilaze početne procene.

Ministri finansija država evrozone u ponedeljak su se na telefonskoj sednici brzo saglasili da se posrnulim španskim bankama stave na raspolaganje neophodna novčana sredstva. Ne čudi da otpora nije bilo, jer bi kolaps španskog bankarskog sistema bio udarac od koga bi se EU teško oporavila. Mediji izveštavaju da je jedino bilo "žustrih rasprava" o ulozi MMF-a u trenutnom "gašenju španskog požara". "Evrogrupa podržava napore španskih vlasti da se odlučno uhvate u koštac sa restrukturiranjem

finansijskog sektora i podržava njihovu nameru da u tu svrhu zatraže finansijsku pomoć država članica evrozone", stoji u zajedničkom ministarskom saopštenju. Nejasno je, međutim, ostalo da li Španija kredit treba da dobije iz starog evropskog SOS-fonda EFSF (The European Financial Stability Facility, osnovanog maja 2010) ili iz novog ESM (*The European Stability Mechanism*), koji treba da stupi na snagu 1. jula i ima kapacitet (za sada) od 500 milijardi evra za hitne kredite. ESM je finansijska institucija sa sedištem u Luksemburgu koja treba da bude garancija da neće doći do bankrota država i sistemskih banaka unutar evrozone i, baš kao i ESFS, deo je privremenog političkog paketa za spasavanje evrozone. U svakom slučaju, španske banke mogu da računaju na finansijska sredstva, dovoljna da se "podigne brana i podmire potrebe za svežim kapitalom".

VEĆ VIĐENO: Odluka ministara evrogrupe delovala je umirujuće na tržište, ali o nekoj euforiji nema ni govora. Investitori i dalje traže veće kamate na španske državne obveznice. Jer, iako konzervativna vlada premijera Marijana Rahoja disciplinovano sprovodi mere štednje zarad suzbijanja budžetskog deficita, situacija u Španiji se pogoršava. Nezaposlenost

Fotografije: REUTERS

iznosi 24,4 odsto, to jest 5,6 miliona Španaca je nezaposleno. Nezaposlenost među mladima iznosi čak 50,5 odsto (u Nemačkoj, poređenja radi, 8,2 odsto).

Španija nije sama u stanju da sanira gubitke banaka i upućena je na pomoć EU, jer je u vreme pre krize, usled relativno visokog privrednog rasta i niskih kamata na stambene kredite, cvetalo tržište nekretnina. Mnogi Španci su kupovali više stanova. U Americi već viđeni piramidalni sistem morao je da pukne, najkasnije kada su veliki ulagači kao što su investicioni ili penzioni fondovi počeli da špekulišu na španskom tržištu nekretnina. Izbijanjem krize 2008. godine španske banke su se zbog izdašnjog odobravanja kredita za nekretnine po pre niskim kamatnim stopama našle u bezizlaznoj situaciji. Velike španske banke kao što su Santander ili BBVA (Banco Bilbao Vizcaya Argentaria) pretrpele su ogromne gubitke. Banka Bankia zatražila je, na primer, od države preko 23 milijarde evra da bi ostala likvidna.

U 2011. godini budžetski deficit Španije bio je treći najgori u evrozoni i iznosio je 8,9 odsto. Početkom 2012. španska privreda je upala u recesiju. Premijer Rajoh izlazi iz krize, posve u duhu MMF-a i Nemačke, traži u drastičnim merama

štednje i reformama. Bez vidljivih rezultata.

BOLJI USLOVI: Sistem pomoći Španiji bitno se razlikuje od pomoći Irskoj, koja je, takođe zbog kolapsa najvećih banaka, upala u ozbiljan problem. U slučaju Irske prvo je država preuzela na sebe sanaciju trulih banaka i vlasništvo nad njima, da bi zatim, nemoćna da se izbori sa posledicama, od EU zatražila finansijsku pomoć. Tako je država upala u “dužničko ropstvo”, to jest morala je da se odrekne dela suvereniteta i prihvati budžetsku kontrolu Trojke (Evropska komisija, Evropska centralna banka, MMF). U slučaju Španije sredstva se, međutim, odobravaju “direktno” za nužnu dokapitalizaciju banaka, pa tako država neće morati da se dodatno stavi pod neugodnu nadležnost Trojke.

Španski državni dug iznosi oko 80 odsto BDP-a, a čak i ako bi država upumpala u trule banke čitavih 100 milijardi evra koji su u igri, dug bi iznosio oko 90 odsto BDP-a i ostao, po mišljenu ekonomista, u domenu prihvatljivom za evrozonu. Poučena iskustvom drugih, Španija se ipak nije odlučila na takav potez, a ministri finansija evrozone su je u tome podržali. “Španija je isuviše dugo oklevala sa sanacijom bankarskog sektora, sada je prekasno da se u to upusti samostalno”, objašnjava ekonomista Luis Garisano.

Jer, od koga bi španska vlada sada uopšte mogla da pozajmi novac? Na tržištu kapitala vlada velika neizvesnost, a kamate na španske državne obveznice su drastično skočile.

Po Garisanu, ispravno je što vlada Španije ne želi da uđe u evropski program za spasavanje jer, za razliku od Grčke, Španija se ne bori sa prekomernim javnim dugom, već sa bankarskom krizom. “To bi značilo da bi se Španija podvrgla diktatu štednje Trojke. Sa direktnom pomoći bankama, međutim, evropski krizni menadžeri mogu da zaustave špansku finansijsku krizu i potom da traže jasno definisane strukturalne reforme”, kaže Garisano. On smatra da je bila greška što su irski poreski obveznici morali da plaćaju za ogromne gubitke irskih banaka, što je zemlju dovelo u situaciju da po diktatu Trojke mora da sprovodi radikalne mere štednje. Krizni menadžeri evrozone su naučili lekciju, te Španija sada ima šansu za bolji plan za spasavanje. Velike evropske banke su i te kako zainteresovane za saniranje gubitaka španskih banaka, kaže Garisano, jer su velike banke često povezane međusobnim kreditima.

Sve to je za dobitnika Nobelove nagrade za ekonomiju Džozefa Štiglicu ipak samo “vudu-ekonomija”. “Sistem je”, objašnjava Štiglic, ►

NEIZVESNOST: Protest ispred jedne od ugroženih banaka u Barseloni (gore) i konzervativni španski premijer Marjano Rajo

“da španska vlada spase španske banke, a da španske banke spasu špansku vladu.” To prosto ne može da funkcioniše. Umesto toga, Evropa mora da uspostavi zajednički bankarski sistem i fiskalnu uniju. A osnovni problem je, upozorava Štiglic, što se Nemačka drži posve pogrešne dijagnoze, a to je da je rešenje za sve jačanje budžetske discipline. Umesto toga, morao bi da se podstiče privredni rast.

A ŠTA SADA: Još početkom godine Nemačka je EU uspela da nametne svoje viđenje izlaska iz finansijske i dužničke krize. Slogan je glasio i štedeti, štedeti i samo štedeti, a u martu su vlade svih država članica, izuzev Velike Britanije i Češke, potpisale Fiskalni pakt, koji predviđa strogu kontrolu budžetskog deficita i automatsko kažnjavanje zemalja koje se ne pridržavaju pravila. Fiskalni pakt treba još da ratifikuju nacionalni parlamenti.

Mnogi ekonomski stručnjaci smatrali su i smatraju da vlada nemačke kancelarke Angele Merkel greši, te da stroga štednja bez dodatnih podsticaja za privredu vodi pravo u recesiju. Situacija se potpuno preokrenula pobedom Fransa Olanda na francuskim predsedničkim izborima, koji, za razliku od njegovog prethodnika Nikole Sarkozyja, dovodi u pitanje čitav Fiskalni pakt po nemačkom receptu. Nakon parlamentarnih izbora u Francuskoj prošlog vikenda, na kojima su takođe pobedili socijalisti, koji će najverovatnije samo sa partijom zelenih imati većinu u parlamentu, izvesno je da Pariz više neće igrati kako Berlin svira. A u Grčkoj je u toku prava revolucija protiv strogih mera štednje koje je Atini propisala Trojka.

Šta bi, međutim, države evrozone trebalo da urade kako bi krizu stavile pod kontrolu, izgleda nikome nije jasno. Svi govore o konačnom stvaranju “Sjedinjenih evropskih država”, to jest da su nakon monetarne Evrope neophodne i politička i fiskalna unija i jedinstven bankarski sistem, da se uvedu evro-obveznice, da sve države moraju da se odreknu dela svog suvereniteta i deo nadležnosti prebace na Brisel. Ali, to je dug proces, setimo se samo višegodišnjih peripetija oko Lisabonskog ugovora, a vremena je, očigledno, sve manje.

Željene rezultate nije dalo ni to što je Evropska centralna banka tokom zime na “supertenderima” bankama stavila na raspolaganje oko bilion evra na vremenski period od tri godine po kamati od jedan odsto, ne samo da bi spašavale sebe same već i prezadužene države kupujući njihove državne obveznice. Efekta je bilo samo početkom godine kada su kratkoročno

pale kamate na španske i italijanske državne obveznice, koje su u uglavnom kupovale banke tih zemalja.

ITALIJA I KIPAR: Veoma zabrinjava i stanje u Italiji, čiji se prihod u privredi u poslednjem kvartalu smanjio za 0,8 procenata. Treća po snazi privreda EU se već skoro godinu dana nalazi u recesiji. Procena Evropske komisije je da će se dug već prezadužene zemlje povećati na 123,5 procenata BDP-a, što je po zaduženosti stavlja na četvrto mesto u svetu. Baš kao u Španiji vlada premijera Rahoja, tako i vlada Maria Montija sa dužničkom krizom pokušava da se izbori strogim merama štednje, ali nailazi na sve veći politički i socijalni otpor. Ako se govori o 100 milijardi evra potrebnih za sanaciju španskih banaka, cifra bi u slučaju da Italija ne može da se izbori sa svojim dugovima bila gotovo neizgovorljiva.

Jedan od kandidata za finansijsku pomoć EU je i Kipar, čije su banke morale da otpišu deo duga Grčkoj, i tako pretrpele gubitke u milijardama evra i sada im ponestaje kapitala. Maleni Kipar ne može da uzdrma EU, ali je to što se dešava simptomatično i utiče na kredibilitet čitave Unije. Nemački "Privredni list" piše

da situacija na Kipru može da se uporedi sa Španijom: državi su potrebna finansijska sredstva da bi mogla da spase banke. Mediji pišu da samo banci *Marfin Popular Bank* nedostaje oko 1,8 milijardi evra, što je oko deset odsto kiparskog BDP-a. *Cyprus Popular Bank* i *Bank of Cyprus* potražuju u Grčkoj na osnovu kredita oko 23 milijarde evra. Izlazak Grčke iz evrozona za njih bi bio fatalan. Da Kipru prošle godine Rusija nije pritekla u pomoć sa kreditom od 2,5 milijardi evra, Kipar bi odavno morao da zatraži pomoć EU. Navodno Moskva nije tražila nikakve političke protivusluge.

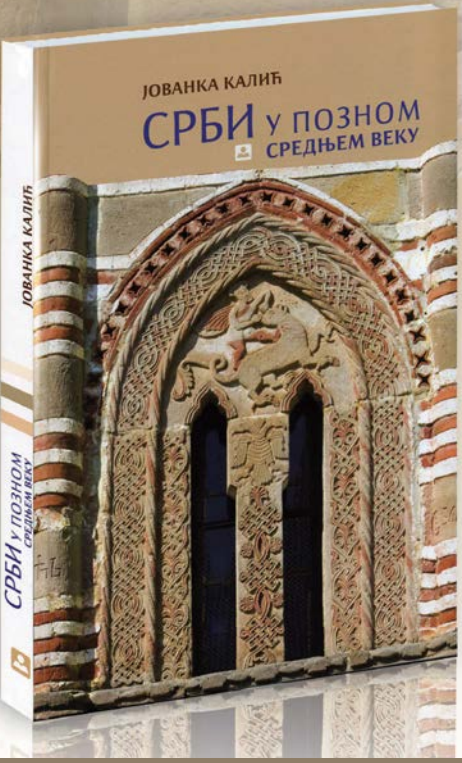
Na sve to dolazi i politička nestabilnost u Grčkoj. Gotovo da nije moguće ništa ozbiljnije planirati dok se ne završe grčki ponovljeni prevremeni parlamentarni izbori 17. juna, posle kojih bi ova zemlja mogla da izađe ili bude isterana iz evrozona ukoliko vladu bude formirala radikalna levica SIRIZA, koja odbija da sprovodi paket štednje na koji je Grčku obavezala Trojka.

Sledeći u nizu kriznih sastanaka na vrhu EU biće održan krajem juna. Izložena kritikama i sve većem otporu sa svih strana, nemačka kancelarka Angela Merkel, koja je do sada bila

neka vrsta glavnog kriznog menadžera, izjavila je da je EU potrebno "više Evrope: "Pored monetarne, potrebna nam je i takozvana fiskalna unija, dakle usaglašenija zajednička budžetska politika." Merkelova je govorila i o nužnosti "političke unije, da se korak po korak nadležnosti prebacuju na Evropu", pa tako i mogućnost kontrole. Ona je govorila i o Evropi "dve brzine", jer "jedni ne mogu da stoje, dok drugi još ne žele da idu sa njima". Evropa "dve brzine" već postoji po pitanju Šengenskih propisa ili evra, kaže nemačka kancelarka.

Činjenica je da i Nemačka sve više oseća krizu u svom okruženju. Nemačke banke samo u Španiji imaju potraživanja u visini od 112 milijardi evra. U Nemačkoj sve više političkih faktora dolazi do zaključka da štednja nije ključ za sve, već da je jedino trajno rešenje za krizu političko i fiskalno srastanje EU, a čitava evrozona bi praktično bila garant za svaku državu u kojoj je u opticaju evro (izuzev, naravno, Crne Gore). "Vreme nacionalnih država je prošlo. Mi sada stojimo pred izborom propasti, ili ujedinjenja", napisao je prvi kancelar Savezne Republike Nemačke Konrad Adenauer 1955. godine. ◀

Andrej Ivanji

ЗАВОД ЗА УЧЕНИКЕ
Knjiga znanja

Јованка Калић

СРБИ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Покушај да се упозна неко ишчезло време претпоставља напор да се схвати *различито*. Ништа савремено није поредиво са друштвом средњег века. То су два различита света. Људи су онда живели друкчије, расуђивали на свој начин и вредновали живот другим мерилима. Сваки пажљиви читалац старих текстова или посматрач живописа XIV и XV века одмах уочава ту разлику. Узалудно је тражење истомишљеника у историји. Оно се обично претвара у насиље над историјом. У овој књизи читалац ће и сам моћи да запази те разлике. Уз основни текст писца дати су одломци из историјских извора и књижевних дела. Реч о средњем веку прати реч из средњег века.

БЕОГРАД
Обилићев венац 5
тел. 011/2638-405
Краља Милана 19
тел. 011/3235-409

Косовска 45
тел. 011/3227-088
Палмотићева 1а
011/3224-706

Вукасовићева 50
тел. 011/3594-835
BELVILLE, Јурија Гагарина 14к
тел. 011/630-22-27

НОВИ САД
Сремска 7
тел. 021/662-4433

Матице српске 1
тел. 021/417-625

НИШ
Трг краља Александра 3
тел. 018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Тетковића 1
тел. 028/425-111

Rusija i svet koji se menja

Obrisi politike Vladimira Putina u trećem predsedničkom mandatu: EU, Unija Evrope i Nova Azija, pregovori o vizama, Južni tok i Treći energetska paket, Arapsko proleće i istiskivanje ruskih kompanija, Kina, Indija, BRIKS...

UPUĆENI JEDNI NA DRUGE: Angela Merkel i Vladimir Putin u Berlinu Fotografije: REUTERS

MESEC DANA NAKON inauguracije, 7. maja, Vladimir Putin je počeo da dejstvuje u trećem mandatu kao predsednik Rusije. Nakon njegove pobede u prvom krugu predsedničkih izbora 4. marta (65 odsto glasova izašlih na birališta), zapadni mediji, naročito britanski, malaksalo prate aktivnosti šarolike grupe tzv. nesistemske opozicije u Moskvi i Petrogradu, koju su favorizovali. Da bi održale pažnju te grupe

malo-malo pa organizuju novi "marš miliona" na kome se okuplja oko 10.000-15.000 ljudi. Putin, koji te grupe očigledno doživljava kao eksponente tzv. meke sile, manje je popustljiv prema njima nego što je to bio Medvedev. Potpisao je novi zakon o javnim skupovima, koji predviđa znatno veće kazne za prekršaje javnog reda, a policija je 11. juna pretresla stanove lidera nesistemske opozicije Andreja

Navalnog, Ilje Jašina, Sergeja Udalcova i zapolnila papire, kompjutere, a kod Ksenije Sobčak i milion dolara.

Medijska prašina, koja se oko takvih slučajeva još diže, prikriva pragmatičan politički posao koji Putin nastavlja u trećem mandatu predsednika Ruske Federacije. Tokom blic poseta (2. juna) Nemačkoj i Francuskoj, Putina su pitali da li je za Rusiju prioritetniji partner

Nemačka ili Francuska. Odgovorio je brojka: s Francuskom Rusija ima trgovinski obrt od 28 milijardi dolara, a s Nemačkom – 72 milijarde. “Primećujete razliku?” Tome je dodao i da je obim saradnje Rusije s Nemačkom veći, ali da saradnja s Francuskom ima veći potencijal – kad se ima u vidu moguća saradnja u oblasti kosmičke tehnologije i aero i mašinske industrije itd.

U razgovoru sa evropskim funkcionerima Manuelom Barozom i Hermanom van Rompujem Putin je početkom juna ponovo pokrenuo pitanje vizne liberalizacije i trećeg evropskog energetskeg paketa, koji Rusi tumače kao štetan za njihove naftno-gasne kompanije. Dok Evropljani i Rusi razgovaraju “u rukavicama”, traju trvenja zbog američkog raketnog štita u Evropi.

Najvidljiviji potez na početku trećeg predsedničkog mandata Putin je povukao 7. juna kada je posetio Peking i učestvovao na konferenciji Šangajske organizacije za saradnju (ŠOS), koja se prostire na 3/5 površine Evroazije, obuhvata 1,5 milijardi ljudi, to jest četvrtinu stanovnika zemljinog šara. Posetu su pratili komentari o sličnosti kineskih i ruskih stavova o krizi oko Sirije i Irana i vesti o inicijativi da ŠOS po odlasku Amerikanaca iz Avganistana uključe u pomoć ovoj zemlji sa Kinom na čelu. Neki od ruskih eksperata smatraju da je do rusko-kineskog zbližavanja došlo zbog pojačanog američkog prisustva u azijskom delu Pacifika. Stizale su i vesti koje govore da su se članice Šangajske organizacije saglasile da formiraju zajedničku razvojnu banku i fond, da je kineski predsednik najavio da će njegova zemlja za to odobriti deset milijardi dolara i da je potpisan protokol o zajedničkom preduzeću koje bi razvijalo kinesko-ruski avion na bazi ruskog “Il-96”.

Kremljolozi se dovijaju da zaključe da li Putin Rusiju zatvara ili otvara, vodi na istok ili na zapad. Moglo bi se, međutim, reći da se Vladimir Putin na početku mandata zapravo pridržava vlastitog programskog članka “Rusija u svetu koji se menja”, objavljenog u listu “Moskovske novosti” 27. februara, pred predsedničke izbore. Taj tekst mediji sada ponovo otkrivaju. *Global Research* ga je objavio 1. jula, a s dopuštenjem redakcije “Nove srpske političke misli” ovde prenosimo delove koje je sa engleskog posrbio Vasilije Kleftakis. Svaki za sebe govori o bitnim elementima ruske politike u narednom periodu. Redakcija nedeljnika “Vreme” je odabrala neke odlomke i dala im naslov.

O Uniji Evrope, o krizi u EU i Trećem energetskeg paketu

Rusija je neodvojivi i organski deo šire Evrope i evropske civilizacije. Naši građani sebe smatraju Evropljanima. Nikako ne ostajemo indiferentni prema događanjima u ujedinjenoj Evropi.

Zbog tog Rusija i predlaže korake za ostvarenje zajedničkog i humanog prostranstva od Atlantika do Tihog okeana – zajednice o kojoj ruski eksperti govore kao o “Uniji Evrope”, koja će pojačati potencijal Rusije i njen položaj kao ekonomske osovine “oslonca” prema “Novoj Aziji”...

U odnosu na rast Kine, Indije i ostalih ekonomija, posebno zabrinjavaju finansijski i ekonomski poremećaji Evrope – te nekadašnje oaze stabilnosti i reda. Kriza koja je pogodila evrozonu ne može a da ne pogađa interese Rusije, naročito ako se uzme u obzir da je EU naš glavni ekonomski i trgovački partner. Takođe je jasno da izgledi celokupne svetske ekonomske strukture veoma zavise od stanja stvari u Evropi.

Moramo takođe razmisliti i o intenzivnijoj saradnji u oblasti energije, sve do i zaključno sa formiranjem zajedničkog evropskog energetskeg kompleksa. Gasovod Severni tok, koji ide ispod površine Baltičkog mora, kao i Južni tok ispod Crnog mora, važni su koraci u tom pravcu. Ovi projekti uživaju podršku mnogih vlada, i uključuju najvažnije energetske kompanije Evrope. Kada ti pravci budu operativni u punom kapacitetu, Evropa će imati pouzdan i fleksibilan sistem snabdevanja gasom, koji ne zavisi od političkih čefova bilo koje države...

Jasno je da Treći energetskegi paket, koji progutava Evropska komisija, čiji je cilj da istisne “sa tržišta” integrisane ruske kompanije, ne pogoduje jačanju odnosa Rusije sa EU. Uzimajući u obzir porast nestabilnosti snabdevača energijom koji bi mogli predstavljati alternativu Rusiji kao snabdevaču, taj Treći paket samo povećava sistemske rizike u evropskom energetskeg sektoru, plaši i odbija potencijalne investitore za nove infrastrukturne projekte. Mnogi evropski političari su bili kritični prema tom paketu tokom razgovora sa mnom...

Svako će razumeti na šta ciljamo – na ekspanziju NATO

Planovi SAD da oforme raketni odbrambeni sistem u Evropi rađaju opravdane strahove

u Rusiji. Zašto nas taj sistem više brine nego neke druge? Zato što on dotiče snage strateške nuklearne reakcije koje jedino Rusija poseduje u toj oblasti, i remeti vojno-političku ravnotežu koja je uspostavljena tokom više decenija.

Ne želim da odbacim mogućnost postizanja kompromisa o raketnoj odbrani. Nije poželjno videti raspoređivanje američkog sistema u obimu koji bi nas nagnao da primenimo naše najavljene protivmere...

To i jeste ona prizma kroz koju mi gledamo na neke od aspekata držanja i ponašanja SAD i NATO-a, koji su suprotni logici modernog razvoja i koji se oslanjaju na stereotipe blokovskog mentaliteta. Svako će razumeti na šta ciljamo – na ekspanziju NATO-a, koja uključuje i raspoređivanje nove vojne infrastrukture, uz planove koje su sačinile SAD za uspostavljanje raketnog odbrambenog sistema u Evropi. Ja se tih stvari ne bih doticao kada one ne bi bile u neposrednoj blizini granica Rusije i kada one ne bi potkopavale kako našu bezbednost tako i uopšte – globalnu stabilnost...

O kineskom faktoru koji brzo jača

Na prvom mestu, ja sam ubeđen da ekonomska moć Kine ni u kom slučaju nije pretnja, nego izazov koji sa sobom donosi ogroman potencijal za poslovnu saradnju – šansu da se u jedra ekonomije uhvati kineski vetar. Treba da mnogo aktivnije težimo da stvaramo nove veze saradnje, kombinujući tehnološke i proizvodne sposobnosti naših dveju zemalja i crpeći – naravno pažljivo – iz kineskog potencijala, kako bismo razvijali ekonomiju Sibira i dalekog istoka Rusije.

Drugo, ponašanje Kine na svetskoj sceni ne daje osnova da se govori o njenim aspiracijama da dominira. Kineski glas je u svetu zaista u porastu, sve je više samopouzdan, i mi to pozdravljamo, jer Peking sa nama deli zajedničku viziju o nastajućem ravnopravnom svetskom poretaku. Nastavićemo sa međusobnom podrškom u međunarodnoj areni, radeći zajedno na rešavanju globalnih problema i unapređivanju saradnje unutar SB UN-a, BRIK-a, Šangajske organizacije kooperativne saradnje, G20 i drugih multilateralnih foruma.

I treće, sredili smo sva glavna politička pitanja u našim odnosima sa Kinom, uključujući tu i ono kritično granično pitanje...

Model rusko-kineskih odnosa koji smo stvorili ima dobru perspektivu...

Naravno – to ne pretpostavlja da su naši ►

odnosi sa Kinom bez problema. Postoje neki izvori tvrđenja. Naši komercijalni interesi prema trećim stranama nisu uvek podudarni i nismo potpuno zadovoljni nastajućom trgovinskom strukturom i niskim nivoom uzajamnih investicija. Takođe, budno ćemo pratiti imigraciju iz Narodne Republike Kine...

Indija, BRIKS i Nova Azija

Drugi brzo rastući azijski džin je Indija. Rusija je tradicionalno imala prijateljske odnose sa Indijom, koje su rukovodioci naših dveju zemalja okarakterisali kao privilegovano strateško partnerstvo. Ne samo naše dve zemlje, nego

Afrike (S), BRIKS je poprimio istinski globalni format i sada čini više od 25 odsto svetskog BDP-a.

Grozničava aktivnost oko nuklearnih programa Irana i Severne Koreje i "humanitarne intervencije"

Iran je danas u žiži međunarodne pažnje. Ne treba naglašavati da je Rusija zabrinuta zbog porasta pretnje vojnog udara protiv Irana. Ako do toga dođe, posledice će biti katastrofalne. Nije moguće ni zamisliti pravi obim događaja do kojih može doći...

Zapad pokazuje previše volje za "kažnjava-

Verovatna budućnost Avganistana je uznemiravajuća

Mi smo podržali vojnu operaciju za pružanje međunarodne pomoći toj zemlji. Međutim, međunarodni vojni kontingent pod rukovodstvom NATO-a nije postigao svoje ciljeve. Nije smanjena pretnja od terorizma ni prometa droge. Najavivši svoje povlačenje iz Avganistana u 2014. godini, SAD izgrađuju, kako u njemu tako i u okolnim državama, vojne baze bez jasno određenog mandata, ciljeva i trajanja operacija. Potpuno je razumljivo da to nama ne odgovara.

Rusija ima svoje očigledne interese u Avga-

GLOBALNI IGRAČ: Vladimir Putin sa predsednikom Francuske Fransoa Olandom, Žozeom Manuelom Barozom i Hermanom van Rompujem...

i ceo nastajući multipolarni sistem će biti na dobiti od ovog partnerstva.

Pred našim očima stoje ne samo Kina i Indija, nego i narastajući značaj Azijsko-pacifičkog regiona. To je otvorilo nove horizonte plodnom radu u okviru ruskog predsedavanja APEK-u (APEC: Asia-Pacific Economic Cooperation). U septembru ove godine Vladivostok će biti domaćin konferencije njegovih lidera. Mi se za to aktivno pripremamo, gradimo modernu infrastrukturu koja će pomagati dalji razvoj Sibira i ruskog dalekog istoka i omogućiti našoj zemlji da postane veći učesnik u dinamičnim integracionim procesima te "Nove Azije".

BRIKS spaja pet država sa stanovništvom od skoro tri milijarde ljudi, najveće rastuće ekonomije, džinovski radni i prirodni resurs kao i ogromno domaće tržište. Uz dodatak Južne

nje" izvesnih država. Laća se sankcija, ako se već i ne laća oružane sile, i kod najmanjih povoda. Podsećam da danas nismo više u XIX, pa čak ni u XX veku...

Sva ta grozničava aktivnost oko nuklearnih programa Irana i Severne Koreje čini da se čovek upita kako to izbijaju svi oni rizici oko razvoja nuklearnog oružja i šta je to što ih još i pogoršava. Čini se da učestali slučajevi grubog, pa i oružanog mešanja u unutrašnja pitanja drugih država mogu da budu podsticaj autoritarnim (pa i drugim) režimima da poseduju nuklearno oružje. Ako imam A-bombu u džepu, niko me neće taknuti, jer to dovodi do još većih nevolja. S druge strane – oni koji nemaju atomsko oružje mogu jedino da sede i očekuju sledeću "humanitarnu intervenciju"...

nistanu i oni su razumljivi. Avganistan je naš bliski sused i mi imamo interesa za njegov stabilan i miran razvoj. Što je najvažnije, mi želimo i da Avganistan prestane da bude najvažniji izvor narko-pretnje. Ilegalna trgovina drogom je postala jedna od najvažnijih i hitnih pretnji... Proizvodnja avganistanske droge se prošle godine povećala za 40 odsto. Rusija je tako podvrgnuta užasnoj heroinskoj agresiji koja nanosi ogromnu štetu zdravlju naših ljudi...

Odvratno klanje Muamera Gadafija i "sirijsko iskušenje"

Pre godinu dana svet se suočio sa jednim novim fenomenom – sa skoro istovremenim demonstracijama protiv autoritarnih režima u mnogim arapskim državama. U početku,

Arapsko proleće je pozdravljeno uz nadu u pozitivne promene. Ljudi u Rusiji su imali simpatije prema onima koji su tražili demokratsku reformu.

Međutim, uskoro je postalo jasno da se događanja u mnogim zemljama ne odvijaju po civilizovanom scenariju. Umesto jačanja demokracije i zaštite manjinskih prava, činjeni su pokušaji da se zbací protivnik i izvrši državni udar, što je samo dovelo do zamene jedne dominantne snage drugom koja je još agresivnija.

Strano mešanje u korist jedne strane u unutrašnjem konfliktu i upotreba sile u tom mešanju doveli su do toga da je sve bilo u negativnom svetlu. Neke države su uklonile režim u

U tom kontekstu i uzimajući u obzir izuzetno negativne, skoro histerične reakcije na ruskokineski veto, želeo bih da upozorim naše kolege sa Zapada da ne podlegnu iskušenju i da ne pribegnu onoj tako jednostavnoj i prethodno korišćenoj taktici: ako SB UN-a ne odobrava neku akciju – u redu, ali onda ćemo mi postaviti koaliciju zainteresovanih država i ipak ćemo izvršiti udar...

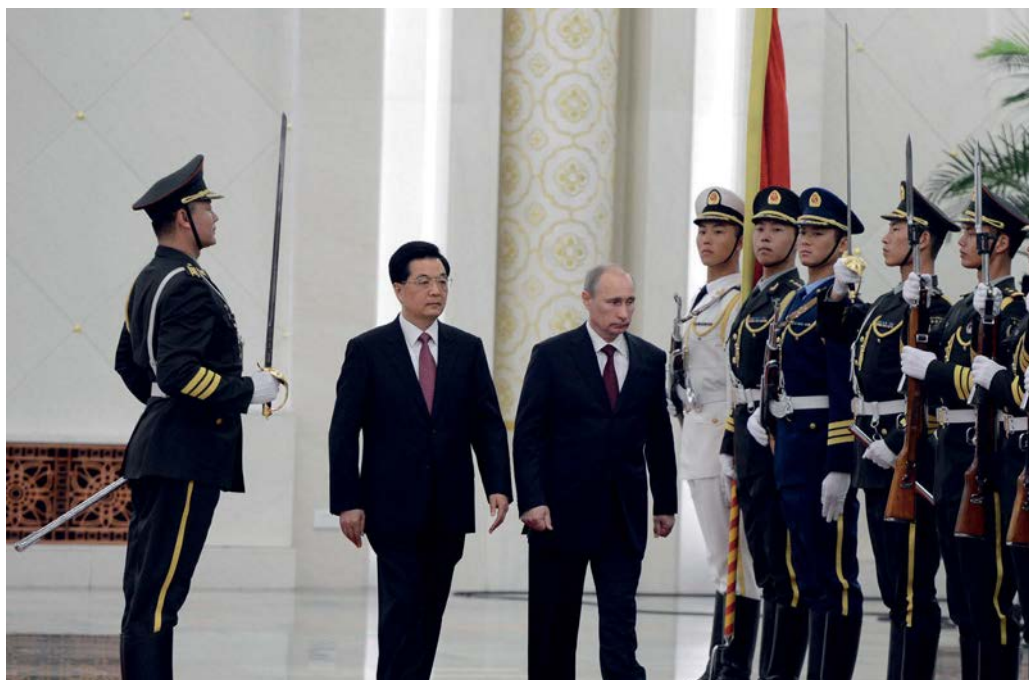
Arapsko proleće i ruski poslovi

I – još nešto: ispada da u zemljama Arapskog proleća ruske kompanije gube svoje već decenijama postojeće pozicije na lokalnim ko-

upotrebu najmodernije informacione i komunikacione tehnologije. Može se reći da su internet i socijalni mediji, mobilni telefoni itd. pretvoreni u efektivno oruđe za promociju unutrašnje i međunarodne politike koliko je i televizija...

Ova nova pojava je postala vrlo aktivna i to nam daje povoda za razmišljanje – kako nastaviti razvijanje tih jedinstvenih sloboda komunikacije putem interneta, ali istovremeno i smanjiti rizik da ga koriste teroristi i ostali kriminalni elementi.

Pojam “meke sile” se sve češće koristi. To je čitava mreža sredstava i metoda da se postignu ciljevi spoljne politike bez upotrebe oružja, ali uz upotrebu informacija i ostalih

... i predsednikom Kine i Huom Đintaom

Libiji uz upotrebu avijacije – a u ime humanitarne podrške. Ono odvratno klanje Muamara Gadafiga – koje nije bilo samo srednjovekovno već primitivno, bilo je simbol, manifestacija tih akcija.

Nikome se ne sme dopustiti da u Siriji upotrebi libijski scenario. Međunarodna zajednica mora da deluje tako da se postigne interno sirijsko pomirenje...

Sada – tužniji, ali opamećeni – protivimo se prihvatanju rezolucija SB UN-a, koje bi se mogle protumačiti kao signal za oružanu intervenciju u unutrašnjim događanjima u Siriji. Rukovođene takvim doslednim pristupom, Rusija i Kina su početkom februara sprečile prihvatanje jedne nedovoljno jasne i konkretne rezolucije koja bi ohrabrila jednu od strana u tom unutrašnjem sukobu da pribegava sili.

mercijalnim tržištima i da gube velike komercijalne ugovore. Tako ispražnjeni prostor popunjavaju ekonomski činioци iz država čiji su prsti bili umešani u promenu vladajućih režima. Moglo bi se s razlogom zaključiti da su ti tragični događaji u izvesnu ruku bili podstaknuti i nečijim interesima u preraspodeli komercijalnih tržišta, a ne brigom za ljudska prava...

Bilo kako bilo, mi ne možemo da se zavalimo u fotelje i sa olimpijskom mirnoćom sve to posmatramo. Nameravamo da odmah poradimo sa novim vladama arapskih zemalja kako bismo brzo povratili svoje ekonomske pozicije...

Informacione tehnologije i “meká sila”

Arapsko proleće je jasno pokazalo da se svet-sko javno mnjenje uobličava uz najaktivniju

poluga uticaja. Nažalost, ti metodi se prečesto koriste za razvijanje i izazivanje ekstremističkih, separatističkih i nacionalističkih stavova, kako bi se izmanipulisala javnost, i za direktno mešanje u unutrašnju politiku suverenih država.

Treba da postoji jasna podela između slobode govora i normalnih političkih aktivnosti s jedne, i ilegalnih instrumenata “meke sile” s druge strane. Civilizovani posao nevladinih, humanitarnih i dobrotvornih organizacija (NVO) zasluđuje svaku podršku. To se odnosi i na one od njih koje aktivno kritikuju postojeće vlasti. Međutim, neprihvatljive su aktivnosti “pseudo-NVO” i drugih agencija koje pokušavaju da destabilizuju druge države pomoću podrške sa strane...

Priredio: Milan Milošević

Sve se menja,

Ona je prva asocijacija na monarhiju, fina, starija dama u divno skrojenim jednobožnim kostimima i šeširima u istom tonu, koja je na jubilarni koncert došla sa čepićima za uši. Dok se svet vrtoglavo menja, ona je za mnoge simbol postojanosti

Obučena u belo, kraljica Elizabeta II podela je nautičku paradu Temzom. Velika svečanost proslave 60. jubileja vladavine kraljice Elizabete II dosegla je svoj vrhunac kada se, nakon višednevnog slavlja, koncerata i fantastične procesije više od 1000 plovila na Temzi, kraljica sa svojom porodicom tradicionalno pojavila na balkonu. Pre samog pop spektakla, koji *BBC* opisuje kao jedan od najspektakularnijih događaja ikada viđenih u Britaniji, priređen je piknik u bašti Bakingemske palate kome je prisustvovalo 12.000 ljudi – istaknutih zvanica, ali i onih koji su karte osvojili na lutriji. Svaki od gostiju dobio je korpice sa delikatesima, među kojima su bili dimljeni losos, ledena supa od povrća, pileтина, čajni kolačići i kolač od jagoda sa kraljičinog imanja, ali i britanska zastava i kabanica u slučaju kiše. Procenjuje se da je trenutak kada je kraljica Elizabeta II upalila nacionalnu baklju i aktivirano 4000 vatrometa, videlo više od 16,9 miliona TV gledalaca.

U palatu je stiglo 45 džakova sa čestitkama, uključujući čestitku predsednika Amerike Baracka Obame.

ZAR NIJE LJUPKA: Sa zalaskom sunca, na pozornici postavljenoj ispred Bakingemske palata nastupila su najveća imena britanske rok i pop scene, a aveniju Mol koja vodi do palate

preplavilo je nepregledno mnoštvo s britanskim zastavama. Robi Vilijs je otvorio trosatni koncert pesmom *Let Me Entertain You*, a nakon njega su nastupili Eni Lenoks, sa krilima anđela na leđima, Grejs Džons u crveno-crnom bodiju, Australijanka Kajli Minog u policijskoj odori, i drugi. Stivi Vonder je za kraljicu otpjevao *Isn't She Lovely*, a zatim i *Happy Birthday*, a potom su nastupili veterani – Klif Ričard, Tom Džons, Širli Bejzi (otpevala *Diamonds Are Forever*). Koncert nije mogao da prođe bez Eltona Džona i Pola Makartnija. Veče se završilo nezaočilaznom himnom *God Save the Queen*.

Kraljica je, kao što je bilo predviđeno, došla na sredini koncerta u crnoj pelerini s pozlaćenim dugmićima i s čepićima za uši. Ovaj jama ju je dočekalo 18.000 zvanica – 10.000 je izvučeno na lutriji, a 8000 su članovi humanitarnih organizacija po izboru kraljevske porodice. Pred kraj večeri kraljica je zapalila jedan od 4200 lampiona koji će formirati lanac

Fotografije: REUTERS

samo Elizabeta ostaje

od ostrva Tonge do Malte, preko Kenije, gde je Elizabeta kao devojka 1952. primila vest o smrti svog oca Džordža VI.

Trećeg dana je održan "kraljevski" piknik za desetak hiljada gostiju na travnjacima oko palate, a četvrtog je održana misa zahvalnica u Katedrali Svetog Pavla, pa vožnja kočijama od Vestminstera do Bakingemske palate i kraljičino obraćanje okupljenima, čime se završilo slavlje u kojem je učestvovala cela kraljevina.

"Osetila sam se ponizno zbog događaja kojima sam prisustvovala povodom mog dijamantskog jubileja. Duboko me je dimulo što sam videla hiljade porodica, komšija i prijatelja kako slave u duhu zajedništva", rekla je kraljica u televizijskoj poruci upućenoj naciji, ujedno se zahvalivši u svoje ime i ime svog muža princa Filipa svima koji su učestvovali u organizaciji proslave jubileja. Budući da je princ Filip završio u bolnici zbog upale mokraćnih kanala, počasna mesta uz kraljicu u njenoj kočiji pripala su njenom sinu Čarlsu i njegovoj supruzi Kamili, što je po mišljenju javnog mnjenja dokaz da je kraljica prigrllila Kamilu, koja sve više prirasta i srcima Britanaca iako su je dugo krivili za raspad braka princa Čarlsa i lejdi Dajane.

ČITANJE MISLI NARODA: Ono što fascinira, kad je reč o Komonveltu i kraljici Elizabeti II, jeste adaptibilnost monarhije i njeno umeće da kroz različite periode konstantno ojačava poštovanje prema kruni. Istoričari je smatraju kraljicom koja je uvek bila i ostala spremna za inovacije – Bitlse je proglasila vitezovima, Winston Čerčil je bio njen prvi premijer, ugostila je američkog predsednika Kenedija i pozdravila puštanje Nelsona Mandele iz zatvora. Takođe, preživela je oluju posle razvoda, a kasnije i pogibije u saobraćajnoj nesreći njene prve snah princeze Dajane. Iako je senka njene smrti godinama padala na monarhiju, lejdi Di je posle "venčanja veka" mladog princa Vilijama i vojvotkinje od Kembridža, a sada i proslave

dijamantskog jubileja, konačno pala u zaborav. Osim što možda njen duh noću luta Bakingemskom palatom, a to je *so british*.

Kaže se da kraljica Elizabeta II može da čita misli svog naroda i odgovori kreativno na njihove zahteve. Za mnoge, ona je "svemogući monarh". Nikada se nije mešala u poslove i afere neke vlade. Ipak, njene smirene savete o mnogim unutrašnjim i međunarodnim poslovima slušalo je svih 12 premijera, koliko ih se promenilo od kada ona nosi krunu. Od Čerčila do Kamerona, svi su joj poklanjali istinsku pažnju i divljenje. Za 60 godina na tronu, upoznala je 12 američkih predsednika, od Trumana do Obame. Među njenim istorijskim posetama su poseta Republici Irskoj i uzvratna poseta papi. Prema poslednjim istraživanjima, podržava je više od 80 odsto njenih podanika.

Kraljica Elizabeta II (*Elizabeth Alexandra Mary*), monarh 16 krunskih zemalja Komonvelta, rođena je 21. aprila 1926. kao prvo dete u braku princa Alberta od Jorka i Ledi Elizabet Bovs-Lion. U vreme njenog rođenja kralj je bio njen deda po ocu Džordž V. Nakon što je 1936. godine njen stric, kralj Edvard

VIII abdicirao, a Elizabetin otac postao kralj Džordž VI, postala je naslednica prestola. Princeze Elizabet i Margaret su sticale najbolje obrazovanje kod kuće, učile su o religiji od kanterberijskog nadbiskupa, a ostale nauke pod vođstvom prorektora Itona. Od guvernanti je naučila francuski jezik. Pripremala se za buduću ulogu kraljice tako što je proučavala ustavno pravo i istoriju, umetnost i muziku. Nakon očeve smrti postala je kraljica 6. februara 1952. i svečano krunisana 2. juna iste godine u Vestminsterskoj opatiji. U Drugom svetskom ratu je učestvovala kao vozač u pomoćnim teritorijalnim snagama. Udala se 20. novembra 1947. za princa Filipa od Grčke i Danske, koji je dobio titulu Vojvode od Edinburga. Njihova deca su: princ Čarls, princeza Ana, princ Endru i princ Edvard. U braku su 65 godina.

Njena vladavina je u prvim decenijama bila obeležena postupnim nestankom Britanske imperije, kao i stagnacijom i siromašenjem Velike Britanije, trendovima koji su na određeni način preokrenuti za vreme premijerskih mandata Margaret Tačer i Tonija Blera. U hiljadugodišnjoj istoriji zemlje samo je kraljica Viktorija

▣ **Kad je krunisana, bila je vladarka Velike Britanije, Kanade, Australije, Novog Zelenda, Južne Afrike, Pakistana i Cejlona, a danas je prihvaćena kao ustavni monarh u 16 zemalja Komonvelta, uključujući Veliku Britaniju i Severnu Irsku. Manje je poznat podatak da je njena kraljevska kruna ukrašena po njenim instrukcijama cvetnim amblemima zemalja Komonvelta – pored tudorovske ruže, australijskog pruća i kanadskog javorovog lista, na kruni se nalazi juta iz Bangladeša, tadašnjeg Istočnog Pakistana**

vladala tri godine duže od nje (dijamantski jubilej je proslavila 1897). Ipak, one ne drže rekord u dužini vladavine. Afrički kralj Sobuza II od Svazilenda vladao je skoro 83 godine; u maloj indijskoj državi Platna monarh Muhoji IV Rado bio je na tronu 74 godine, a danas, rekord sa 65 godina drži tajlandski kralj Rama IX Bhumibol Aduladej.

Za šezdeset godina vladavine uvek je bila pod lupom domaće i svetske javnosti, ali se za njeno kraljevsko veličanstvo ne vezuje nijedan lični ili finansijski skandal. Njena godišnja apanaža koju dobija od države za održavanje protokola iznosi oko 59 miliona dolara. Ipak, plaća porez na ono što prihoduje od imanja i nekretnina, kao i svi ostali engleski državljani.

ŠTA JE OSTALO OD KOMONVELTA: Kad je krunisana, bila je vladarka Velike Britanije, Kanade, Australije, Novog Zelenda, Južne Afrike, Pakistana i Cejlona, a danas je prihvaćena kao ustavni monarh u 16 zemalja Komonvelta, uključujući Veliku Britaniju i Severnu Irsku. Manje je poznat podatak da je njena kraljevska kruna ukrašena po njenim instrukcijama cvetnim amblemima zemalja Komonvelta – pored tjdorovske ruže, australijskog pruća i kanadskog javorovog lista, na kruni se nalazi juta iz Bangladeša, tadašnjeg Istočnog Pakistana.

No, kraljica bi morala da primeti očigledne promene koje su se krajem XX i početkom XXI veka desile u Engleskoj. Britanija je 1815. godine bila najveća imperija u istoriji, bila je toliko velika da se govorilo da “sunce nikad ne zalazi u britanskoj imperiji”, sastojala se od 43 kolonije na pet kontinenata. U međuvremenu, većina zemalja je postalo nezavisno, Komonvelt se sada sastoji od samo 14 prekomorskih teritorija, koje još nisu stekle nezavisnost ili su glasali za njenu krunu.

Kraljica sigurno vidi i da su Britaniju pogodili tektonski potresi u kulturološkom, klasnom i rasnom smislu. Svedok je lobotomirane ekonomije i krize koja pogađa njen narod. Dijamantskim jubilejom pokazala je kako se demonstira nacionalni ponos i podiže samopoštovanje u narodu.

JEDAN DAN U ŽIVOTU KRALJICE: U privatnom životu kraljica ima striktan raspored. Deluje kao osoba koja kraljevske dužnosti srećno kombinuje sa porodičnim obavezama. Kraljica uživa izvesne jedinstvene privilegije: nije joj potrebna vozačka dozvola, a ni pasoš. U slobodno vreme čita krimi-romane, rešava ukrštene reči ili gleda rvanje na televiziji. Njena strast prema psima i rasnim konjima je poznata

▣ Nikada se nije mešala u poslove i afere neke vlade. Ipak, njene smirene savete o mnogim unutrašnjim i međunarodnim poslovima slušalo je svih 12 premijera, koliko ih se promenilo od kada ona nosi krunu. Od Čerčila do Kameronu, svi su joj poklanjali istinsku pažnju i divljenje

svima. Nema sumnje da je ona jedna od najboljih ljudi, njeno bogatstvo procenjeno je na preko 500 miliona dolara, i to bez palata, zemlje i poseda. Ona lično poseduje nekoliko nekretnina, poput zamka Balmoral u Škotskoj i Sendringema u Norfoku, ogromnu kolekciju umetničkih dela i dragulja, i najveću kolekciju poštanskih maraka na svetu. Na farmama gaji voće i – pastuve. Ipak, neke njene nekretnine, poput Bakingemske palate u Londonu (procenjena na pet milijardi dolara) i ostalih 60 vrednih imanja, palata i kolekcija, u vlasništvu su trustova.

Kraljica Elizabeta II je institucija iza čijih se zidova živi drugačiji život. Ručak je gotovo uvek audijencija sa mnoštvom ljudi, baš kao i večere. Njena uloga u društvenom životu kraljevske porodice menjala se od konvencionalnih stavova i vrednosti engleske aristokratije iz vremena kad je prvi put stavila krunu na glavu

do prihvatanja života kakav jeste, uključujući i razvode brakova u porodici.

O njenom izgledu brine armija dizajnera. Njen prvi modni kreator bio je Norman Hardner, koji je 40-ih i 50-ih godina izgradio stil dugačkih svilenih i satenskih haljina. Hardi Ejmis, njen kreator do 1970, davao je prednost jednostavnosti i dobrim krojevima. Ijan Tomas kreirao je za kraljicu haljine od šifona, a posle njegove smrti krajem osamdesetih Morin Rouz je nastavila u istom stilu. Kreacije koje pamtim, jednobojni kompleti sa šeširom u istom tonu, nenametljivi detalji i nakit pripadaju pokojnom Džonu Andersonu, a kraljicu danas odeva mladi Stujart Parvin, dizajner sa edinburške umetničke akademije. Zapravo, tim koji se brine o njenom izgledu mnogo je veći od jednog kreatora. Dizajnerka Anđela Keli, kraljičina lična asistentkinja, zadužena je isključivo za svakodnevni izgled Njenog kraljevskog veličanstva. Ona se trudi da uklopi staro i novo, kombinuje moderne materijale sa tkaninama koje je kraljica dobila kad je bila princeza.

Kraljica slavi dva rođendana svake godine – pravi 21. aprila i zvanični rođendan u junu. Razlog je vremenske prirode, u aprilu uglavnom pada kiša. Kraljica rođendan slavi privatno sa članovima kraljevske porodice, ali se za javnost organizuje salutiranje u centru Londona. Zvanična proslava kraljičinog rođendana održava se u svim zemljama gde Britanija ima svoje ambasade. Kralj Edvard VII, na primer, rođen 9. novembra, takođe je organizovao rođendansku paradu u junu.

Za jednu kraljicu ne može se reći da je pop ikona, ali to ona u izvesnom smislu i jeste. U seriji Simpsonovi, kada Homer završava u londonskom Taueru zato što se zaleteo u kraljičinu kočiju, ona ga pomiluje i vrati u Springfield. Kraljica kaže da ona i princ Čarls s veseljem gledaju Simpsonove. Kada je u jednoj epizodi animirane serije “South Parka” 2007. godine kraljica predstavljena kao okrutni monarh, britanski gledaoci su negodovali. U filmu *Kraljica* (*The Queen*, 2006), Helen Miren je za ulogu kraljice Elizabete II dobila Oskara, njen lik se pojavljuje i u *Kraljevom govoru* i u nebrojeno mnogo drugih filmova.

Ipak, najsimpatičnija ekranizacija kraljice Elizabete je u crtanom filmu *Automobili 2* (*Cars 2*) – predstavljena je kao klasičan model iz pedesetih godina sa registarskom tablicom DEII-1952, blistave kraljevsko plave boje, sa krunom na glavi i ostalim ukrasima dostojnim kraljice.

Biljana Vasić

Kultura
sećanja

Kako smo popušili domaće cigarete

Otkako postoji, tržište cigareta na Balkanu razvijalo se u tridesetogodišnjem taktu: tridesetih godina prošlog veka započeto je sa industrijskom proizvodnjom, šezdesetih je procvetalo, devedesetih ga je poženio organizovani kriminal: takt još nije otkucio, a tržištem cigareta ovladale su multinacionalne kompanije

U početku behu reke – “Drina”, “Morava”, “Drava”, “Ibar”, “Zeta”, “Vardar”, zatim su došli brojevi – “57”, “100”, “101”, “150”, “160”, “06”, pa besmisleni dvoslovni nazivi – “LD”, “PP”, “FM”, “CD”, “MC”, zatim ženska imena – “Una” (ako nije reka), “Biljana”, “Lara”, “Eva”, pa razni “religiji”, “superi”, “alfe”, “amori”, “sedefi”, “partneri”, “pointi”, “jugoslavije”, “croatije” i “srbijske”, da bi se sve završilo sa “westovima”, “bestovima”, “fastovima” i tako time, pored ►

neizbežnih “marlbora”, “astora”, “kentova”, “winstona”, “lakija”... Od onih početnih brendova, koji su se proizvodili u svih 14 duvanskih/tutunskih kombinata, tobačnim tovarnama i tvornicama/fabrikama duhana/duvana pretekla je u Srbiji “Drina”, u Bosni “Drina” i “Morava”, a u Makedoniji “Drava” i “Vardar”, ali samo u nazivima: nije to onaj kvalitet, ni prineti.

PRAISTORIJA: Bez obzira što je na pakovanjima cigareta ispod proizvođačkog grba pisalo, ili i sad piše ako postoje, da su osnovane hiljadu osamsto i neke, to ne odgovara istini. Istina je da su preteče tih fabrika/tvornica zaista tada osnovane, ali kao otkupne stanice, gde su službenici državnih monopola drali kožu s leđa proizvođačima, ofrlje im određujući kategoriju duvana koji su predavali. Otkupne stanice su kasnije prerastale u manufakture za rezanje i pakovanje duvana koji su isporučivani trgovcima, a ovi ga krčmili na kantar. Cigarete su se u to vreme, ne samo u ovom delu sveta, motale ručno – pristima ili mašinicom, istom onakvom koja je “na ovim prostorima” dobila na popularnosti tokom devedesetih godina prošlog veka.

S vremenom je u otkupnim stanicama organizovana manufakturna proizvodnja cigareta, ali industrijska proizvodnja cigareta u Kraljevini Jugoslaviji započela je tek tridesetih godina prošlog veka. Tada su i nastali oni “rečni” brendovi, “Vardar” čak i u varijanti bez nikotina, ali i “Karađorđe”, “Šumadija”, “Kosovo”, “Strumica”, “Hercegovina”, “Dvorske”, dostupne u pakovanjima od 20 i 100 komada. Ove druge, namenjene domaćinima, trgovci su krčmili na komad: za tu priliku fabrike duvana pravile su i papirne kesice u koje je moglo knap da stane pet cigareta, sa natpisima tipa “pušenje je najveće zadovoljstvo”.

Cigarete nisu bile jeftine, naprotiv, pa je u regularnoj prodaji bio i rezani duvan, a sve pod kontrolom Državnog monopola, koji je za sebe otkidao polovinu od prodajne cene, pa je dosta duvana bilo i u švercu, zbog koga su i glave padale, ne baš kao “devedesetih”, ali

tako nekako.

Jugoslovenski duvan je zbog svog kvaliteta bio cenjen u Evropi, a cigarete u luksuznim pakovanjima sa prefiksom “eksport”, ali i sa dodatno “podebljanim” papirom na onoj strani cigarete koja se u usta stavlja, slično današnjem filteru, bile su znatno skuplje od onih namenjenih domaćem tržištu. U letku koji je štampao “Putnik” – prva turistička agencija na Balkanu – a koji je deljen u vozu za Budimpeštu, pisalo je da “putnici koji izlaze iz naše države mogu kupiti odlične jugoslovenske export cigarete, po znatno sniženoj ceni”, uz opasku

“kupovina eksportnih cigareta i cigara sa naše strane je istina neograničeno dopuštena, ali smatramo za potrebno da izletnike upozorimo da mađarske carinske vlasti dozvoljavaju putnicima uvoz od najviše 3 kutije (60 komada) po osobi”, kao i da će cigarete i cigare moći da se kupe u vozu, tako da “nije potrebno da izletnici radi toga izlaze iz svojih kupea”.

OBNOVA I IZGRADNJA: Posle Drugog svetuskog rata, u paleti proizvoda skoro svih fabrika/tvornica/tovarna duvana našle su se cigarete sa skoro svim imenima reka “od pre rata”,

izuzev zadarske, zagrebač-

ke i banja-lučke, koje su proizvodile “Jadran”, “Opatiju” i “Hercegovinu”. Svi drugi nazivi, iz ovog ili onog razloga, ali u svakom slučaju političko-ideološkog, nisu više bili u optičaju.

Nazivi reka su bili oznaka kvaliteta: na vrhu je bila “Drina”, ispod nje “Morava” i “Vardar” pa “Zeta”, a pri dnu su se gurale “Drava” i “Ibar”, koje su od “drina” bile dvostruko jeftinije. Niška “Drina” je nazivana i “ambadorskom”, sarajevska “direktorskom”, niška “Morava” je bila “doktorska”, one drugih proizvođača “službeničke”, a sve ostale radničke. “Opatija” je bila u rang “Drine”, “Hercegovina” u rang “Morave”, dok je “Jadran” bio namenjen ribarima i radnicima u “škverovima”.

Sve cigarete, o “starim” brendovima je reč, pakovane su u kartonske kutije “na preklop”, slične tabakerama, osim niških koje su pakovane u “slajd”, ili “fioka” kutije, jer samo je ona imala u to vreme najmoderniju pakericu marke “Škoda”, kupljenu 1927. godine. Na toj istoj mašini i danas se pakuje “Drina” bez filtera, sada već najstarijoj, u internom slengu nazvanoj “ručna”. Godinu za godinom, fabrika po fabrika je dobijala nove mašine i već šezdesetih sve cigarete su dobile novo pakovanje, osim “Hercegovine” koja je svoju prastaru mašinu rabila sve do kraja osamdesetih, kada je ova cigareta produžena na “long sajz” i dobila novo, meko pakovanje.

HILJADE CVETOVA: Početkom šezdesetih za sve tvornice/tovarne/fabrike kupljene su linije za proizvodnju cigareta sa filterom, jer takvi su bili svetski trendovi, a Jugoslavija je tada bila svet više nego svi ovi iz nje nastali patrljci zajedno.

Elem, u svega nekoliko godina, “drine”, “morave”, “drave” i sve ostale reke dobile su filtere, mada se sa proizvodnjom onih “bez gaća” nije prestajalo, ali je tržište obogaćeno i novim brendovima sa prefiksom “filter”: “BEOGRAD”, “57” i “100”, “Lovćen”, “DIV”, “Virginia”... Vremenom su postajale “king sajz”, “long sajz”, pa “ekstra long” – 100’s, 120’s, pa sve to još “ekstra”, “spešl”, “lajt” ili već nekakav “blend”, prvo u mekima, kasnije i u tvrdim

pakovanjima.

Međutim, nijedan od tih takoreći brendova nije poživio, osim “pedesetsedmice” i “Lovćena”, mada ni oni, poput preživelih “rečnih” brendova, na one inicijalne podsećaju samo imenom, bleđa su senka onoga od onomad.

SVETSKO, A DOMAĆE: U isto vreme, u skladu sa tadašnjom politikom otvaranja prema svetu, verovatno i uslovljeno nekim tamo kreditima, u domaćim fabrikama/tvornicama/tovarnama započeto je sa proizvodnjom licenciranih cigareta, po sistemu duvan naš – aditivi njihovi: u svega nekoliko godina u trafikama su se pojavili domaći “Kent”, “Danhil”, “HB”, “Česterfild”, “Astor”, “Milde Sorte”, svi redom skuplji od domaćih brendova, ali bilo je tada para, moglo se. Iskreno rečeno, te licencne cigarete i nisu bile bog-zna-šta, sem što su bile blago aromatizovane, osim sarajevskog “Marlbora” koji je bio bolji od svakog drugog “Marlbora” gde god da je proizveden. Neka ostane zabeleženo.

Paralelno sa “Marlbomom”, sarajevska fabrika duvana lansirala je “Drinu” sa filterom, sa prefiksom “specijal”, za koju se tvrdilo da je pravljen od iste mešavine duvana kao i

Tajna kontra pakovanja

Nema sumnje, “57” je jedina cigareta u svetu koja je naopako pakovana, sa filterom nadole. Pitanje je, međutim, zbog čega je tako. Jedno od objašnjenja je da je reč o “higijenskom” pakovanju, da se rukom, koja je mož bit prljava, ne dodiruje filter koji se u usta stavlja, pa je zbog toga “57” proglašavan “radničkom” cigaretom, mada po ceni nije spadao u tu kategoriju: bio je u rangu sa “Drinom” i “Opatijom”, a skuplji od “Morava”. Istina, priča o higijeni se primila, pa su mnogi pušači “Morave”, koja se proizvodila u nekoliko fabrika u istom pakovanju i po ceni prihvatljivoj radničkoj klasi, otvarali pakovanja sa donje strane. Neka bude ovde rečeno, mada ne spada: “Morava” u originalnom pakovanju proizvodi se u Fabrici duvana AD, Banja Luka.

Kako je svojevremeno ovom novinaru, dok novinar još nije bio, a iskazivao žal za “cigaretom svoje mladosti”, objasnio već tada bivši šef proizvodnje u nije-važno-kojoj fabrici duvana, reč je o nesaglasnosti mašina na liniji proizvodnje. Postoje, uprošćeno rečeno, “leve” i “desne” mašine, i sve mašine jednog proizvođača ili su ove, ili one, a linija za proizvodnju “pedesetsedmice” je skrojena od više proizvođača, pa se potkrala kontra pakerica, a sve je ustanovljeno tek kad je linija puštena u rad. I onda, šta je, tu je. To bi bila “teorija zabune”.

Po “teoriji” zavere, nije “kontra” pakerica kupljena slučajno, već namerno: broj “57” označava godinu kada su sve republike po tada inoviranom ustavu dobile državne prerogative, “pravo samoopredeljenja do ocepljenja”, ona fleka iznad broja koja je po objašnjenju dizajnera stilizovan “Zmajčček”, simbol Ljubljane, a po teoretičarima zavere predstavlja granice Slovenije bez Jugoslavije i sve tako to. I kakve sad to veze ima sa “kontra” pakericom. Pa ima: kontra pakovane cigarete nisu se uklapale u tadašnji jugoslovenski standard, što je na svakoj paklici i pisalo – “ni po JUS-u”. U tome je, veli teorija zavere, suština – Slovenija nije po jugoslovenskom standardu. A?

“Marlboro”, samo da u nju nisu stavljeni aditivi. Pored toga što je zaista bila izvrsna cigareta, bila je specijalna po još nečemu: grafičkom rešenju pakovanja, na kome su se, uprkos osnovnim načelima grafičkog dizajna, našla čak četiri oblika slova, ili “fonta” kako se to danas kaže. Emir Geljo, čuveni jugoslovenski scenograf, autor ovog dizajnerskog “bisera”, svojevremeno je ovom novinaru rekao da je to uradio namerno, tek da vidi da li će iko primetiti. “Nije niko”, zaključio je. “Ti možda jesi?” Ne, niko to nije primetio.

RAT BRENDOVA: Zbog svoje različitosti – “kontra” pakovanja, broja umesto slovnog naziva, intrigantnog dizajnerskog rešenja i Prešernovih stihova o Urški, koji su i Slovencima teško razumljivi, “57” je oberučke prihvatila buntovna omladina s kraja šezdesetih, onda i oni koji su “mislili svojom glavom”, i uopšte uzev: u kratkom roku osvojio je dobar deo tržišta, čak se našao u tada standardnoj kafanskoj “drina-kent” ponudi.

Kao odgovor na ovaj nasrtaj na tržište, niška fabrika duvana lansirala je novi brend – “?”, iliti “znak pitanja”, oficijelnog naziva “LD”.

Onaj znak pitanja na pakovanju trebalo je da asocira na “tajnu mešavinu trave”, koju je otkrio već neki travar i ustupio ovom proizvođaču cigareta, a koja čini da pušači ne kašlju.

Istovremeno, puštena je buva da se u “57” stavlja nešto što izaziva takvu zavisnost da jedino “57” može da je utaži. Malo zatim, u nedeljniku “Čik” objavljena je reportaža o hašišu na beogradskim ulicama: kao, dve devojke, “upalih očiju sa velikim podočnjacima” upravo su kod “Konja” kupile hašiš, u ulazu pozorišta “Boško Buha” ga spremaju za pušenje, a usput časkaju sa reporterom. Pa kaže: “Drhtavim rukama u lulu bez kamilica izmrvila je

polovinu cigarete '57', preko nje stavila hašiš koji je potom zatrpala drugom polovinom cigarete, paleći sa dve šibice žudno je povukla dim i lulu dodala svojoj kolegini". U nastavku je i objašnjeno zašto "57": kao, hašiš umešan sa duvanom te cigarete ima "jače dejstvo". Ergo, u "pedesetsedmi" ima droge.

Postignut je, međutim, suprotan efekat, bar kad je o buntovnoj omladini i svim slobodomislećima, pa i onima koji to nisu bili: "57" u džepu/ruci postao je svojevrsna identifikacija.

Nije prošlo mnogo, a na udaru se našao "LD": travar koji je navodno svoju recepturu ustupio niškoj fabrici zatražio je honorar, beše tu i neki sudski proces na kome je dokazano da tih trava u cigaretama nema, pa je i priča o (ne)kašljanju pala u vodu. Ipak, sve ovo nije nešto naštetilo niškom proizvođaču cigareta među sredovečnim gospođama sklonim tajnovitostima: "LD" je našao sigurnu klijentelu.

PARFEM I KRĐŽA: Sa sve obimnijom ponudom novih marki cigareta srednje klase, a i zbog porasta standarda, u ponudi je bilo sve manje "ibrova" i "drava". Sa druge strane, zbog ograničene proizvodnje domaćeg duvana i vrlo restriktivnog uvoza stranog, pojavio se ozbiljan problem: šta sa tim najlošijim duvanom, sa "krđžom" kako se tada nazivao duvan koji grebe grlo i štipa oči, koji tadašnja tehnologija nije bila kadra da "uprismoji" prema zahtevima tadašnjeg tržišta.

Rešenje je pronađeno u duvanskim parfemima. Zar nisu, uostalom, sve one uvozne i licencne cigarete "domirisane", nisu li one zbog toga popularne? Zar se i duvani za lule ne parfimišu, a pušenje na lulu je tako gospodski? Kako god, lansirana je sva silesija parfimisanih cigareta u "ekstra king" i "super king" formatu: prvi među njima bio je "Zodiak", biser nad biserima, koji je tako smrdeo da su nokti plaveli i zubi se klatili. Ipak, potrajaše parfimisane krdže celu deceniju, jer bile su jeftine,

dugačke, a u pakovanjima nalik na uvozne brendove, ali samo dok nije dobavljena tehnologija kadra da od govnetu napravi pitu, od babe devojk, od krdže fini duvan.

LABUDOVA PESMA: Ta nova tehnologija dala je nova krila domaćoj duvanskoj industriji, voljno da svetskim brendovima stane na crtu: lansirani su novi brendovi – "Ronhil", "Best", "Partner", "Point", inovirani stari – "Lovćen", "Drina", "Morava", "Hercegovina" koja je dobila i filter varijantu, i uopšte uzev, bašta je, naizgled, dobila baštovana koji zna šta radi, šta je to tržište i kako zaista funkcionise, šta zapravo znače 3K – kvalitet, kvantitet i kontinuitet.

Ali, 'očeš: zabusalo se u grudi, zalupalo se u doboše, zapevalo se o nacionalnom, junačkom, svetom i nebeskom, pa je onda bojkotovana slovenačka roba te je iz trafika nestao "57", onda više nije bilo hrvatske robe, pa nestade "Ronhil", pa se ocepi Makedonija i nestade kumanovske "Drave", pa sarajevske "Morave", da bi, na kraju, u trafikama nestalo cigareta uopšte uzev, koje su se, opet, pojavile kod uličnih preprodavaca, a već zaboravljena "škija", što

je bio sinonim za rezani nefermentisani duvan, pojavila se na pijacama, ali ne u kutijama za košulje, suva kao barut, kao što je red, već u džakovima i mokra da se na blagi pritisak cedila voda i koja se, kao na početku ove priče, krčmila na kantar.

Pored domaćih "brendova" – "Morave", "Drine", "Besta"... – koji to zapravo više nisu bili jer sve je pravljeno od najlošijeg duvana, sa primenom najprimitivnije tehnologije, pojavili su se i novi – "Vek" i "Vikend", u stvari "krdža" sa filterom, uz razne "lakije", "elemove", "memfise" i "montekarloe", restlovi iz proizvodnje namenjene švercu u organizaciji države.

Onda su došle "demokratske promene", pa je u skladu sa tim promenama duvanska industrija privatizovana: bratski su je podelili "Filip Moris", "Britiš Ameriken Tobako" i "Japan Tobako". Istina,

ima još jedna fabrika cigareta, grinfield investicija domaćeg privatnog kapitala koja, kao, ima svoj brend, ali bez obzira na to, u ovu priču o brendovima se ne uklapa.

I tako, od svih originalnih brendova – cigareta sa imenima domaćih reka, ostala je samo "Drina", kojoj je količina nikotina, zbog koga se duvan inače puši, za svega 10 godina prepolovljena, a ako bi se poredila sa onom iz zlatnog doba, svedena je na trećinu. U teoriji, postoji još i "Morava", ona "zelena", bez filtera, po orijentalnoj aromi jedinstvena cigareta ali, kako su svojevremeno na zvanični upit iz "Filipa Morisa" odgovorili, ova cigareta kao brend i dalje postoji, ali se slabo naručuje, pa se u skladu sa narudžbama i proizvodi. Ako se nešto u međuvremenu nije promenilo.

Ako je za utehu, mada nije, ni "Žitan", ni "Goloaz" nisu ono što su negda bili, ni po snazi, ni po aromi. Jedino "Marlboro" jeste. Za neupućene: vo vremena kad je lansiran, pre Drugog svetskog rata, reklamiran je kao "cigareta za dame", blaga dakle.

Zoran Majdin

Brak: deca

Po prirodi stvari, a u najvećem broju slučajeva, brak donese dete ili decu.

Deca su čudo, radost, zabava, briga i već sve to banalno u šta nećemo ulaziti, jer je opštepoznato. Važniji su odnosi.

Dakle: ono malo počinje da se rita iz stomaka; onda zapne i rodi se, pa se posle dvoumi je li mu to baš trebalo. Kad se rodi nalik je na ET-ja; posle se prolepša i stekne ličnost sa pratećim karakterom. Uz redovno održavanje, srpljenje, nežnost i pažnju, dete uskoro počinje da komunicira (osim smeškanja i gugutanja); tada nastaje prava priča, tek tada vidite s kim imate posla.

Ima onih čutljivih koji nemaju primedbi dok im nešto ne zasmeta; ima onih koji usta ne zatvaraju; ima ih sklonih debatama. Svi rado postavljaju pitanja i svima – to je moje iskustvo – treba odgovarati istinito, iskreno (lukaviji su oni nego što mi mislimo!) i do kraja. Na primer: dete od četiri godine kihne i ja mu kažem “nazdravlje”, a ono pita zašto sam mu to rekao. Ja kažem da je to od toga što narod misli da kod kijanja hoće da izađe i duša, pa se zato kaže nazdravlje i već slične želje u raznim jezicima. A onda ono pogleda sa okicama i lukavo zapita: “A šta je to duša?”. E, sad, popo budi čovek, što kažu u Banatu... Složili smo se na kraju da kad imaš dušu, onda si živ, a kad umreš više nemaš dušu; funkcionalna definicija, kako da vam kažem, ali je dete bilo zadovoljno. Jednom unuku (7 godina) nedavno sam objašnjavao kako se prave alkoholna pića: razliku između fermentata i destilata itd. Sve je shvatio. Jednom od sinova morao sam da objašnjavam kako radi atomska bomba; zabrinuo se. Devojkama je sve jasnije, jer ih slične budalaštine ne zanimaju.

Tu onda dolazimo do tzv. vaspitavanja, što je u neposrednoj vezi sa goreopisanim. Nekada su decu lemaili kao volove u kupusu, što nije davalo nimalo bolje rezultate od današnjih pristupa vaspitavanju; ali nimalo gore takođe. Lično bih bio više volio da su me ponekad lemaili kao vola u kupusu nego što su na meni primenjivali “moderne” pedagoške pristupe, kao ljudi obrazovani i napredni. Detetu od tih “modernih” pristupa nije nimalo lakše; naprotiv: da mi je keva zavalila vruću šljagu umesto što me je prostudirano ignorisala celo popodne – bio bih srećniji. Posle šljage smo kvit; ovako dan-danas vučem traumu, jebi ga.

U svakom slučaju treba sa decom razgovarati, ali bez sranja i popovanja, nego stvarno. Kako ćete to uraditi, ne znam i ne

pitajte me; nekog načina svakako ima, ali moraćete ga naći sami. Poučan je primer jednog Koče (četiri godine): kad se otac na njega pedagoški izviče, sve iskreno i činjenično, Koča se zamisli i posle nekog vremena dođe i kaže: “A da mi se sada izviniš zato što si vikao na mene?”. Otac mu se izvini i sve je u redu: pa zar ga nije sam učio da se treba izvinjavati kad napraviš neko sranje i zameriš se nekome? To što je tata bio u pravu kad je vikao ne znači da ne treba da bude i pristojan. Mislite o tome.

Dete je, kao što je poznato, ali ne baš svakome, ljudsko biće; niste vi ništa bolji od njega, bez brige; naprotiv. Deca hoće da lažu; naravno da hoće, sasvim iskreno i pragmatično: to je dokaz da se uče društvenom životu. Ako niste znali, važan i potresni problem autistične dece je to što ne poznaju pojam laži; kad počnu da ga shvataju, lekari i roditelji odahnu. O tome, uostalom, postoji opsežna i uglavnom veoma pametno napisana

literatura. Neću da kažem da dete treba učiti da laže; naučiće to i samo, bez brige, čim se normalno socijalizuje. Neko je jednom rekao da se zadatak roditelja svodi na dve stvari: da dete nauče da ide na nošu i da im dete diplomira. Skromno bih dodao: i da dete nauče razlikovanju dobra i zla, ispravnog i pogrešnog. Sve i da im dete ne diplomira, to je već ozbiljno dostignuće; za veće ne znam. Pogledajte samo ko-

Foto: sxc.hu

liko je pokvarenjaka, pizduna, gamadi i zlikovaca sa diplomama, masterima, magisterijima i doktoratima; ima ih čak i po akademijama nauka; a o politici i da ne govorimo.

Deca onda odrastu i – da se setimo Duška Radovića – ne izmetnu se na vas, nego su bolja. Zar to, uostalom, od njih niste i očekivali? Dobro, ima tu i neke vaše zasluge, istini za volju, ali je njihova veća i ne ponosite se preterano. Pogledajte se u ogledalo i prisetite se kakvi ste magarci bili u njihovim godinama. Dobro ste i prošli, kad čovek pogleda. S druge strane, ako deca ne ispadnu baš najbolje ili ispadnu loše, to je više krivica vaša nego njihova – ali to je tako.

Onda se i vaša deca jednoga dana razmnože. Unuci imaju tu jednu veliku prednost: mazite ih, budalite s njima, zabavljate se sjajno, a kad se useru – vratite ih njihovim roditeljima. Dobro: čuvate ih, pazite ih, brinete se, ne sporim, ali tako i treba da bude – sve dok roditelji ne dođu po njih. U svakom slučaju sve ide po redu: deca imaju decu itd.

U tome je i stvar.

O ideolozima i šarlatanima

“O jednom filozofskom samoubistvu”

Vreme 1118

Među lošim studentima postoji praksa da, kada im postavite pitanje koje ne znaju, krenu da pričaju bilo šta što ima ikakvu sličnost sa onim što ste ih pitali. Valjda misle: ako ih ne slušate pažljivo, promaći će vam ta smicalica, pa će izvući nekakvu vajdicu od toga. Time se pokušao poslužiti i Mario Kalik u svom tekstu “O jednom filozofskom samoubistvu”, no mu, avaj, ni ta ujdurma nije prošla. Vidno uzdrman mojom kritikom, on pokušava da duhovito uzvрати, sve koristeći reči poput “urnebesno” i “smehotresno”, koje su valjda poslednji put upotrebila Sedmorica mladih u novogodišnjem kabareu osamdes’šeste; priziva i Kripkea, ni krivog ni dužnog, sve samo ne bi li odvratio pažnju od temeljnih prigovora koje sam mu uputio u tekstu “O naučnoj kritici i ideološkom kukumavčenju” (Vreme 1117). Da li je moj prikaz Kalikovih argumenata “urnebesan” ili ne, to sam čitalac može prosuditi. Mene sada zanimaju nove teze koje Kalik iznosi, a koje postaju sve manje kantovske a sve više nebulozne i, kako bi Kalik rekao, “smehotresne”.

Prvo, Kalik je prinuđen da se povuče na rezervnu poziciju, te sad govori o homoseksualnosti kao delanju, praksi koja određuje nekakvo “biće”

homoseksualca. No, i ova tvrdnja sadrži toliko početničkih grešaka da čovek prosto ne zna odakle da počne sa kritikom. Ja ne znam u kojem to jeziku imenica “homoseksualnost” (kao i sve njoj slične imenice) označava delanje, a ne svojstvo. U srpskom svakako ne, kao ni u engleskom ni francuskom. Možda bi Kalik bio ljubazan da nam pokaže kako se “homoseksualnost” menja po licima i vremenima. Ono što je potrebno da bi ovaj njegov stav funkcionisao je postojanje neke glagolske imenice poput “homoseksualisanje”, no sama komičnost takvog izraza (kao i njegovo nepostojanje u jeziku) pokazuje koliko je nakaradna ova koncepcija koju Kalik želi da poturi kao samorazumljivu. Zamislite samo razgovor: “Šta radiš?” “Evo, homoseksuališem”.

Druga falinka tog stava je njegov očigledno antikantovski karakter. Kant nikada ne bi rekao da delanje određuje biće, verovatno je Kalik ovde mislio na Fihteia (“Jaaaaa profesore, pa meni se sve pomešalo”, vajkaju se oni loši studenti. Kalik je kanda toliki “stručnjak” za moderne mislioe da mu uopšte nije jasno šta ko od njih tu tvrdi.) Za Kanta, čovek je umno biće, sposobno da dela prema predstavi moralnog zakona, i ukoliko poštuje taj moralni zakon,

zadržava dostojanstvo svoje ličnosti. I toliko. Nema nikakvog “bića homoseksualca”, kao što nema nikakvog bića filmofila ili bića čitaoca “Vremena”. Može se stvoriti empirijski pojam homoseksualca, no to nema nikakve veze sa kalikovskim “bićem”. Ova diletantska ontologizacija se danas može naći samo u manifestima totalitarnih ideologija koje pomoću nje žele da jedan način života predstave kao prirodan, normalan i jedino vredan. No, kako smo već bili razotkrili Kalika kao ideologa, ovaj njegov postupak je bio očekivan.

Zatim, Kalik tek usputno odbacuje maksimu koju sam predložio, “ponašaću se u skladu sa svojom seksualnom orijentacijom” (što je srž mog prvog temeljnog prigovora) sa jako sumnjivim argumentom: da se iz te maksime ne vidi o kojoj orijentaciji je reč. Hajmo proveriti da li njegov argument važi. Zamislite maksimu “poštovaću svoje roditelje”. Kalik bi rekao, ne može se iz nje videti o kojim roditeljima je reč, te se ona ne može univerzalizovati. Valjda bi se tom univerzalizacijom ljudi zbunili, pa ne bi znali koje roditelje zapravo treba da poštuju, da li moje, da li Kalikove, da li neke treće; otkud ljudi znaju šta znači reč “svoj/a”? No, da je Kalik čitao Kanta, video bi da je maksima subjektivni princip htenja, te da je na subjektu da je snabde sadržinom, i to se i dešava: kao što uglavnom znamo ko su nam roditelji,

Dr Ristić

dom zdravlja +

01.-30. JUN

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

LABORATORIJA

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764, Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h
 Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

tako uglavnom znamo i koja nam je seksualna orijentacija (možda je u ovome problem, možda Kalik ne zna koja mu je seksualna orijentacija, no to nije problem maksime, već problem samog Kalika, i želim mu da taj svoj problem reši).

Sledi najveći Kalikov biser u celom tekstu: homoseksualci ne dobijaju decu kao homoseksualci (za razliku od heteroseksualaca). Kakva besmislica! Deca se dobijaju činom usvajanja ili činom porođaja, a ti činovi nisu ni homo- ni heteroseksualni, niti nužno proizilaze iz heteroseksualnih odnosa, što Kalik konstantno podmeće. Njegovo pozivanje na mali broj dece dobijene veštačkom oplodnjom je jalovo, jer je ovde pitanje samo da li su seks i začecje nužno povezani ili ne. U budućnosti će možda najveći broj dece biti dobijan veštačkom oplodnjom, a to ni tada neće promeniti kontingentni status obe vrste razmnožavanja.

Najinteresantnije je da Kalik moj drugi temeljni prigovor, da je seksualnost jako složen fenomen, koji se ne može svesti na koitus (što Kalik i dalje čini) vidi kao "brkanje seksualnosti i ljubavi" i "banalnu pitalicu". Na njegovu žalost, to "brkanje" i niz "banalnosti" nisu produkti mog mudrog uma, već standardna koncepcija seksualnosti od Šopenhaurove "Metafizike polne ljubavi", preko Skrutona i Solomona do Igora Primorca, koji u svojoj knjizi *Etika i seks* razmatra između ostalog i pojmove ljubavi, braka, prevare i ljubomore. Kalik je kanda bio prezauzet čitanjem Brdarevog odgovora, pa nije stigao da pročita ove autore (pitanje je da li je i čuo za ikoga od njih), kao uostalom ni Kanta. Umesto toga, poslužio se oprobano metodom "metni prs' na čelo pa dumaj", te se boljim rezultatima nije mogao ni nadati.

No, bitniji je deo teksta u kojem razotkrivam njega i njegovu bratiju sa NSPM-a kao ideologe. Kalik na

to odgovara u stilu sedmogodišnjaka: "E, nisam ja, nego si ti!" i to je zapravo njegov najbolji argument u čitavom tekstu – jedino tu on ostaje na razini svojih kapaciteta. No, to, nažalost, ne traje dugo i Kalik se opet vraća svojim "argumentima". Navodno postoji kontroverza u naučnim krugovima oko toga da li je homoseksualnost bolest. Kalik očigledno ne shvata šta znači reč "naučno". Ako npr. SZO kaže da homoseksualnost nije bolest, a moj komšija Pera kaže da jeste, to jeste neslaganje, ali ne i naučno neslaganje. Od suštinskog značaja za nauku je razlikovati relevantna mišljenja od šarlatanskih. Nauka dopušta mogućnost da njeni trenutno važeći stavovi budu opovrgnuti, ali tu moramo razlikovati načelni nivo argumentacije od pojedinačnog. Naime, nauka svakodnevno doživljava napade od armije šarlatana koji smatraju da su baš oni bogom dani da potpuno izmene shvatanje svega postojećeg. Stoga, ako želite da izvedete revoluciju u nekoj naučnoj oblasti, morate pre svega jako dobro poznavati tu naučnu oblast (a kao što smo videli, Kalik se ne razume ni u Kanta ni u teoriju seksualnosti) i zatim izneti vraški dobre argumente kojim biste dokazali da se baš vaša teza razlikuje od mora šarlatanskih (nasuprot tome, argumenti navedeni u tom nesrećnom tematu NSPM-a su ili davno pobijeni ili se pozivaju upravo na te šarlatanske izvore koje uzimaju za ozbiljno još samo po američkim biblijskim koledžima i Antonićevim člancima). Strategija kojoj Kalik i Antonić zatim pribegavaju je poznata kao "Galileo gambit" i sastoji se, kako reko, u kukumavčenju da su žrtve nekakvog progona koji nad njima sprovode, kako Kalik piše, "Država" i nauka (rezonovanje je jednostavno: Galileo je bio proganjen, a bio je u pravu; mi smo proganjeni, ergo, i mi smo u pravu. Nije slučajno što Kalik koristi baš metafore srednjeg veka i Inkvizicije u svom tekstu), e da bi neko prolio suzicu nad njima i

iz sažaljenja im priznao status naučnika. O kakvom je stravičnom progonu reč dovoljno govori činjenica da je izdavanje časopisa NSPM redovno pomagala država, koja mu je pritom, ni krivom ni dužnom, pridala i kategoriju M51. Je li to taj progon?

Vratimo se na kraju na one loše studente sa početka teksta. Najgori među njima nisu oni koji se navedenom metodom služe s namerom da obmanu profesora, već naprotiv, oni koji ne primećuju razliku između dve teme, koji su tvrdokorno ubeđeni da znaju ono o čemu pričaju. Jednom kada to njihovo "znanje" dobije zasluženi tretman, oni kreću da nipodastavaju svaki autoritet, svaku instancu koja im ne povlađuje: ne valjaju ni profesori, ni asistenti, ni fakulteti ni instituti, pa ni sama "Država". Siroti mali hrčki...

Bojan Blagojević, Filozofski fakultet, Niš

Izvinjenje

U "Vremenu" broj 1118, grubom uredničkom greškom u tekstu "Da ostane sve u porodici" umesto fotografije g. Milorada Simića objavljena je fotografija g. Dragiše Simića. Izvinjavamo se gospodi Miloradu Simiću, Dragiši Simiću i čitaocima. Takođe, u istom broju, grubom uredničkom greškom, umesto naslova "O jednom filozofskom samoubistvu" koji je dao g. Mario Kalik za svoj odgovor na tekst g. Bojana Blagojevića, ponovljen je Blagojevićev naslov "O naučnoj kritici i ideološkom kukumavčenju", a umesto Mario, kako je ime g. Kaliku, stoji, omaškom, Marko. Izvinjavamo se gospodi Mariu Kaliku, Bojanu Blagojeviću i čitaocima.

Redakcija Vremena

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurir]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
6 meseci		
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2012 (br. 334–1103)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do februara 2012. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

► dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ► telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ► e-mailom na prodaja@vreme.com

Sreća

U traganju za srećom, slaže se veliki deo čovečanstva, ljubav je najvažnija. A ne manji broj slaže se i u tome da je otkrivanje one prave ljubavi isto što i savršena sreća.

S druge strane, međutim, od početka pismenosti ozbiljna literatura bavi se uglavnom – nesrećnim ljubavima.

Rasplet jedne od njih počeo je u Kairu 1920. godine, gde je profesor Persi Njuberi kupio prsten star gotovo 3500 godina. Na njemu su bila urezana dva imena, što bi moglo značiti da se radi o venčanom prstenu. Muž se zvao Ej, a njegova supruga Anhesenamun.

Ovaj Ej poznat je egiptolozima kao faraon koji je, mada već uveliko u osmoj deceniji života, nasledio Tutankamona, koji je pod nejasnim okolnostima umro a da nije navršio ni punih 18 godina. Iza njega je ostala jednako mlada udovica Anhe-

senamun. Jedini način da Ej postane faraon bio je da oženi Anhesenamun. Problem nije bio što je od mlade gotovo šezdeset godina stariji, ni što je već oženjen, pa ni to što je po svojoj prilici svojoj budućoj ženi bio – deda. Problem je bio što se ta prilika mladi nikako nije dopadala.

Nastavak ove tužne priče pronađen je gotovo hiljadu kilometara severno od Egipta, u ruševinama Hatuše, nekadašnje prestonice moćnog carstva Hetita. U dvorskim arhivama diplomatske prepiske koju su hetitski vladari vodili s celim tada civilizovanim svetom pronađena su dva pisma mlade Tutankamonove udovice. Dok je hetitski kralj Šupililiumas opседаo Karkemiš, stigao mu je glasnik iz Egipta s pismom kraljice Anhesenamun. “Moj muž je mrtav a

ja nemam sina, a za tebe se zna da imaš mnogo sinova. Ako mi pošalješ jednog, on će biti moj muž.” I, dalje, da joj se ne sviđa niko od onih koji joj se nude, i završava: “U velikom sam strahu.” Zbunjen ponudom i sumnjajući da se radi o prevari, Šupililiumas je poslao svog čoveka da na egipatskom dvoru prover i o čemu se radi. Ovaj se vratio s još jednim pismom: “Odbijaš me? Da imam sina zar bih se obraćala strancu objavljujući svoj bol i potrebe moje zemlje? Vređaš me... Moj muž je umro i nikad se neću udati za ove koji mi se nude...”

Anhesenamun ponavlja da nema sina zato što bi on, da ga ima, automatski postao novi faraon. Ovako, to može samo neko ko je prisili na udaju. Hetitski kralj je shvatio o čemu se radi i u Egipat poslao Zananza, jednog od svojih sinova. Negde u Siriji, na putu, Zananza je ubijen, a iz činjenice da je Anhesenamun odmah potom bila prinuđena da se uda za matorog Eja nije teško pretpostaviti da su u

celu tu mutnu priču upleteni njegovi prsti.

Anhesenamun je ubrzo posle venčanja takođe umrla, a njen muž Ej je – pod faraonskim imenom Heperheperu-re – vladao jedva četiri godine.

Kada su tridesetih godina prošlog veka Hauard Karter i lord Karnavon u Dolini kraljeva otkrili jedinu netaknutu faraonsku grobnicu, u njoj se nalazilo telo mladog Tutankamona. Na platnu kojim je mumija bila obmotana još se nalazio venčić sasušenog cveća koji je na muževljeve grudi spustila nesrećna Anhesenamun.

A sad nešto sasvim drugo. Znamo da je Trojanski rat izazvala bračna nevera spartanske kraljice Jelene, koja nije odolela šarmu mladog trojanskog princa Aleksandra Parisa, koji ju je zavodio dok je njen muž Menelaj bio poslovno na Kritu. I zaveo ju je tako uspešno da je s njim u Troju otišla ne baš sasvim slepa od ljubavi: prethodno je na brod utovarila i sve Menelajevo blago.

Neodoljivost za žene Paris je stekao kao sudija za Mis Olimpa, kada je trebalo da odluči da li je među boginjama najlepša Hera, Atina ili Afrodit. Sve tri su pokušale da ga podmite: Hera mu je obećavala bogatstvo, Atina nepobedivost u ratu – ali je pobedila Afrodit, koja mu je obećala lako osvajanje žena.

I, tako, Grci su krenuli u desetogodišnji rat protiv Trojanaca i njihovih saveznika, ostavljajući svoje sopstvene žene da samotno čame u Grčkoj. I, naravno, došlo je do problema zbog kojih se mnogi grčki heroji uopšte nisu vraćali kući, a mnogi od onih koji su se vratili našli su sopstvene žene s drugim muževima – ili čak i s 50 ljubavnika, ako je tačno da Penelopini prosci uopšte ništa nisu prosilili.

Tom ratno-ljubavnom haosu znatno je doprineo jedan Nauplije, sveteći se za smrt svog sina Palameda. Ovaj je prethodno važio za najvećeg grčkog ratnika, pa su mu ljubomorni Odisej i još neki podmetnuli optužbu za krađu ratnog plena, zbog čega je izvršio samoubistvo. Očajan i besan, njegov otac Nauplije napustio je logor, ukrcao se na brod i obišao dvorove svih onih koji su doveli do Palamedove smrti. Tamo je njihovim ženama ispričao istinu – da se njihovi muževi na ratnom pohodu uglavnom zabavljaju s lepim robinjama i ratnim zarobljenicama. Varaju ih, ukratko. Pa se bele udovice dalje nisu uzdržavale da uzvrate istom merom.

Najdalje je otišla Klitemnestra, žena vrhovnog grčkog zapovednika Agamemnona. Ona ga je, zajedno s ljubavnikom Egistom, ljubazno dočekala u Miken i u kupatilu ubila s tri udarca sekirom – kao žrtvenu životinju, po njegovim sopstvenim rečima u “Odiseji”.

Jelena i Menelaj imali su bolji kraj. Menelaj joj je sve oprostio, uključujući i tri braka s trojicom Trojanaca. Mirno su živeli u Sparti do smrti, a posle toga preselili su se na Jelisejska polja umesto u mračni Had. Čime su to zaslužili? Pa, time što je Jelena Zevsova kći a Menelaj, prema tome, njegov zet. ◀

Aleksandar Ćirić

ОД ИДЕЈЕ ДО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ

Чланице АБС Електро групе више од 50 година развијају, производе и испоручују најсложенију електротехничку опрему, уводе системе аутоматизације и предлажу комплексна индустријска решења за електроенергетику, бродоградњу, као и за нафтну, гасну, металуршку и рударску индустрију.

samo tvoj ORION INTERNET

MI SLAVIMO DRUGI RODENDAN,
A ZA TEBE SMO SPREMILI
POKLON:)

Odaberi svoj Orion Internet paket
tokom juna meseca i poklanjamo ti
mesec dana besplatnog surfovanja.

**SUPER
CENA**

**5Mbps
za samo
1.599 din!**

**A poklon?
MESEC DANA
GRATIS!**

Ponuda važi uz ugovornu obavezu od dve godine.
Usluga dostupna na teritoriji pokrivenosti. U cenu je uračunat PDV.

**POZOVİ
011 4100 200**

Za više informacija o ponudi:
www.orion.rs

ORION
telekom

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec